

YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

43212

**TÜRKİYE'DEKİ SANAT MÜZELERİNDE
SERGİLEME MALZEMESİ VE DÜZENİNİN
İRDELENMESİ**

**MÜZECİLİK
YÜKSEK LİSANS BİTİRME TEZİ**

MELTEM GÜVEN

TEZ DANIŞMANI : Öğr. Gör. Sedat GÖKSU

İSTANBUL - 1995

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ

Sayfa

1. GİRİŞ	1
2. SANAT MÜZELERİ	2
2.1. SANAT MÜZELERİNİN GELİŞİMİ	5
2.2. ÜLKEMİZDE SANAT MÜZELERİNİN GELİŞİMİ.....	8
2.2.1. İSTANBUL M.S.Ü. RESİM VE HEYKEL MÜZESİ	9
2.2.2. İZMİR DEVLET RESİM VE HEYKEL MÜZESİ	16
2.2.3. ANKARA DEVLET RESİM VE HEYKEL MÜZESİ	19
3. ÇAĞDAŞ MÜZECİLİKTE SERGİLEME DÜZENİ VE SERGİLEME ELEMENLARI	23
3.1. SERGİLEME DÜZENİNDE İLKELER.....	25
3.1.1. KOLEKSİYON DÜZENİ.....	26
3.1.2. YAPIT-MEKAN İLİŞKİSİ.....	28
3.1.3. YAPIT-KOLEKSİYON İLİŞKİSİ	33
3.1.4. YAPIT-YAPIT İLİŞKİSİ.....	33
3.1.5. ZİYARETÇİLERİN YÖNLENDİRİLMESİ.....	42
3.2. SERGİLEME ELEMENLARI VE MALZEMELERİ.....	44
3.2.1. DUVAR VE PANOLAR.....	45
3.2.2. KAİDELER.....	50
3.2.3. ASMA ELEMENLARI	54
3.2.4. ZİYARETÇİLERİN BİLGİLENDİRİLMESİ.....	57
3.3. SERGİLEME ALANLARINDA KORUMA VE KONFOR GEREKSİNİMLERİ	58
3.3.1. YAPI FİZİĞİ ÖĞELERİ	58
3.3.1.1. IŞIK.....	59

3.3.1.2. RENK.....	63
3.3.1.3. ISI VE NEM	64
3.3.1.4. SES	66
3.3.2. KORUMA VE GÜVENLİK SİSTEMLERİ.....	66
3.3.3. KONFOR DEĞERLER	68
4. TÜRKİYE'DEKİ ÇAĞDAŞ SANAT MÜZELERİ'NİN (İSTANBUL-İZMİR-ANKARA) SERGİLEME DÜZENİ VE SERGİLEME ELEMANLARININ ÇAĞDAŞ MÜZECİLİK BAĞLAMINDA İNCELENMESİ.....	69
4.1. TÜRKİYE'DE PLASTİK SANATLARIN GELİŞİM ŞEMASI VE SANAT MÜZELERİNDE SERGİLENEN KOLEKSİYONLAR ..	69
4.2. SERGİLEME DÜZENİNDE İLKELER.....	71
4.2.1. KOLEKSİYON DÜZENİ.....	71
4.2.2. YAPIT-MEKAN İLİŞKİSİ.....	73
4.2.3. YAPIT-KOLEKSİYON İLİŞKİSİ	75
4.2.4. YAPIT-YAPIT İLİŞKİSİ.....	76
4.2.5. ZİYARETÇİLERİN YÖNLENDİRİLMESİ.....	79
4.3. SERGİLEME ELEMANLARI VE MALZEMELERİ.....	81
4.3.1. DUVAR VE PANOLAR.....	82
4.3.2. KAİDELER.....	87
4.3.3. ASMA ELEMANLARI	90
4.3.4. ZİYARETÇİLERİN BİLGİLENDİRİLMESİ.....	95
4.4. SERGİLEME ALANLARINDA KORUMA VE KONFOR GEREKSİNİMLERİ.....	98
4.4.1. YAPI FİZİĞİ ÖĞELERİ	98
4.4.1.1. IŞIK.....	98
4.4.1.2. RENK	103

4.4.1.3. ISI VE NEM	109
4.4.1.4. SES	111
4.4.2. KORUMA VE GÜVENLİK SİSTEMLERİ	113
4.4.3. KONFOR DEĞERLER.....	116
5. ÖNERİLER VE SONUÇ.....	117
YARARLANILAN KAYNAKLAR	134
ÖZGEÇMİŞ	

ÖNSÖZ

Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Resim-İş Bölümünü bitirdikten sonra öğretmenliğe başladım. Öğrencilere resim ve sanat hakkında bilgilerin sadece okul içinde verilemeyeceğini düşünerek her yıl Mayıs ayında Müzeler Haftası'nda öğrencilerimi İstanbul'daki müzelere götürüp oradaki yapıtları, resimleri yerlerinde izlemelerini amaçladığım sıralarda müzelerin bir takım eksikleri ve sorunları ile karşılaştım. O dönemlerde Y.T.Ü. Müzecilik Ana Bilim Dalı'nın faaliyetinden haberdar olarak bu denli eğitim veren bu bölümün öğrencisi olma ve gelecekte de müzelerin sorunları ile bizzat elimden geldiği kadarıyla ilgilenme isteği duydum.

1991 yılından itibaren Y.T.Ü. Müzecilik bölümü öğrencisi olarak bizleri aydınlatan ve en doğruyu bulma çabalarını eksik etmeyen bütün hocalarıma teşekkürü borç biliyorum.

Tezimde bana yol gösteren, bilgilerini esirgemeyen, eleştirileri sonunda en doğruyu bulmama yardım eden, danışman hocalarım Öğretim Görevlisi Sedat GÖKSU ve Prof. Tomur ATAGÖK'e sonsuz saygılarımla teşekkür ederim. Ayrıca bu tezin oluşmasına değerli katkılarından ötürü, Zehra ERKÜN ve Fethiye ERBAY'a sonsuz sevgilerimi sunarım.

İstanbul Resim ve Heykel Müzesi Müdürü Belkıs MUTLU Hanımı rahmetle anar, müzenin depo sorumlusu Paşa AKYOL'a, İzmir Resim ve Heykel Müzesi Müdürü Ülkü KARACAOVALI'ya, Ankara Resim ve Heykel Müzesi Müdürü Nejdet CAN'a müzelerinin kapılarını açarak araştırmam için gerekli olan bilgileri vermeleri ve samimi davranışlarından dolayı teşekkür ederim.

MELTEM GÜVEN

1. GİRİŞ

Sanat yapıtı ile geniş insan topluluklarının ilk doğrudan "görme"ye dayalı ilişkisi, geçen yüzyıllarda başlamış olup özel ve kapalı mekanlarda yüzyıllarca saklanmıştır. Ancak sanat yapıtları açık ve genel mekanlarda yani müzelerde sergilenmeye başlanıldığından bu yana, çok kişi tarafından görülüp, beğenilme ve kendisinden yararlanılabilmek özgürlüğüne kavuşmuşlardır.

Geleneksel müzeler; geçmişten günümüze uzanan bir zaman boyutunda, belirli tarih dilimleri içinde işlev kazanırken, Sanat Müzeleri; bugünden geleceğe kadar uzanan, bir çizgide yerini almış ve sadece yapıtları toplayan, koruyan, saklayan ve sergileyen depo olmaktan çıkarak eğitim kurumu niteliğine sahip olmuşlardır.

Sanat müzeleri; günümüzde değerleri açısından çok önemli yapıtları toplayan ve bu yapıtların izleyicilere en iyi koşullarda (ışık, ısı-nem, renk, ses v.b.) sunulmasını amaçlayan; bunun yanında yapıtları tarihsel bir sınıflandırma ile kendi kültür varlığını, dünyaya toplumun kültürel birikimini tanıtmak amacı ile görsel ve işitsel (etiket, broşür, katalog, audio-visual v.b.) öğelerden yararlanan, izleyicilerin ve sergilenen yapıtların güvenliğini sağlayan; her yaş grubundaki kişilere hitap eden "açık üniversiteler" durumuna erişmişlerdir.

Sergileme; bilgilendirmeye yönelik sunuş şekli olduğundan, hazırlanmasında; sergilenen yapıtları çok iyi tanımak kadar, insan psikolojisini de bilmek gerekmektedir. Müzenin sergi mekanlarında sergilenen yapıtlar, pek çok kişinin bilmediği bir kültüre aittir. Tek başlarına bir anlam taşımazlar. Bu nedenle; izleyiciye yeterli bilgi vermek, onların sergilenen yapıtları doğru olarak algılamalarını sağlamak amacıyla yapıtların yanlarına etiket, pano, maket, şekil, fotoğraflar konulmaktadır.

Müze yapıtlarının; çocuklar, değişik kültür ve seviyedeki yetişkin-

ler ve uzmanlar için ayrı prensibe göre sergilenmesi, müze küratörleri tarafından ideal olarak gösterilmektedir. Bunun yanında; müzenin bütçesi elverdiği ölçüde ses ve ışık oyunları ile sergilenen yapıtların dikkat çekmesi, izleyicilerin bu yapıtları daha iyi anlaması ve algılamasını sağlamaktadır.

2. SANAT MÜZELERİ

Yüzyıllar boyunca insan uygarlığına sıkı sıkıya bağlanan, içerik ve amaç bakımından çok yönlü ayrımlar gösteren müzelerin, başlangıçtan bugüne gelen değişim ve gelişmeler ile yeni ihtiyaçlara gereksinim duymaları sonucu, koleksiyonları; eserlerin özellikleri göz önüne alınarak, konularına, malzemelerine göre ya da kronolojik olarak sınıflandırılmaktadır.

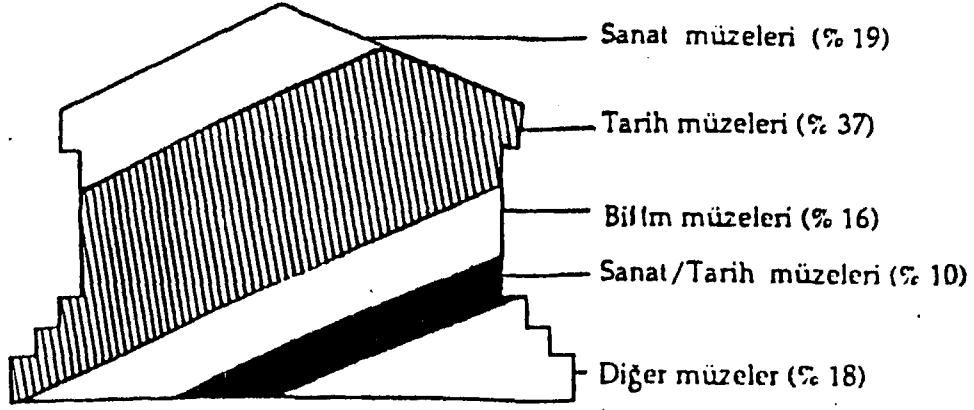
"... Milletlerarası Müzeler Komitesi (ICOM) tüm müzeleri koleksiyon içeriğine göre, aşağıdaki şekilde sıralamıştır..."¹.

- * SANAT MÜZELERİ
- * MODERN SANAT MÜZELERİ
- * ARKEOLOJİ VE TARİH MÜZELERİ
- * ETNOGRAFYA VE FOLKLOR MÜZELERİ
- * TABİİ İLİM MÜZELERİ
- * İLİM VE FEN MÜZELERİ
- * İHTİSAS MÜZELERİ
- * BÖLGE MÜZELERİ
- * ÜNİVERSİTE MÜZELERİ

"...ABD'deki müzeler ise; sanat, tarih, bilim, sanat/tarih ve diğerleri olarak 5 gruba ayrılmıştır. Bu müzelerin ülke genelindeki dağılımı ise aşağıda belirlenmiştir..."² (Şekil 1).

¹ Fethiye Erbay, "Çağdaş Müze İşletmeciliğinde Planlama Fonksiyonu ve Planlama Açısından Müzelerin Değerlendirilmesine Yönelik Uluslararası Bir Çalışma", (Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi), 1992, s.38.

² National Endowment for the arts, Museum U.S.A.: Art, History, Science and Others, Washington, D.C.: 1974, s.19.

Şekil 1 - ABD'deki Müze Türlerinin 1971-72 Yılları Arasındaki Dağılımı

Koleksiyon içeriğine göre sınıflandırılan bütün bu müzeler, toplumsal değişmelerin etkisi altında kalmakla birlikte hem bilimsel bir kurum hem de bilgi, iletişim, belgeleme ve eğitim merkezleridir.

Bu sınıflandırmadaki müze türlerinden SANAT MÜZELERİ uygulamada yararlı olması açısından geniş olarak şöyle tanımlanabilir.

"... Birkaç yüzyılın sanat birikimini ya da akım ve sanatçıyı kronolojik olarak koleksiyonlarında toplayan, sergileyen ve gelişmesini sürdüren müzelerdir..."³.

"... Sanat Müzelerinin özelliği, sergilenen yapıtların çoğunlukla günlük yaşamdaki işlevlerinin dışına çıkmış olmaları, aralarındaki ilişki düzeyini aşarak salt yaşam serüvenine yönelmeleri ve insanlığın simgesel değerlerini kapsamaktadır..."⁴.

Sanat Müzeleri; geleceğe yönelik, yaşayan kültür varlığını biçimleyen ve hatta oluşturan kurumlardır.

Sanat Müzeleri; esnektir, sürekli değişir, donuk değildir, etkinlik

³ Tomur Atagök, "Çağdaş Müzecilik Kavramı Doğrultusunda, Türk Sanat Müzelerinin Kültürel Etkinliklerinin Saptanması", (Yayınlanmamış Sanatta Yeterlilik Tezi, İst., Mimar Sinan Üniversitesi), 1983, s.4.

⁴ Beral Madra, "Çağcıl Sanat Müzesi", *Sanat Çevresi Dergisi*, 29, (Mart 1981), İst. , s.21

ve tepki içindedir⁵.

Yanıt arayan, soru soran izleyicileri, neşelendiren ve düşündüren yapıtları sergileyen yerlerdir.

"... Resmi kuruluşlar arasında "Açık Üniversite" olarak da düşünülen müzeler, öncelikle toplayıcı, belgeleyici, koruyucu, sergileyici olarak geçmişte korurken çağdaş görüş ve uygulamalar sonucu eğitici ve yönlendirici işlevlerde yüklenmişler, yaygın eğitim kurumu niteliklerini kazanmışlardır. Sanat Müzeleri; geçmiş birikimlerinin fiziki yapısını korurken, türlü düzeylerdeki eğitim programları ile manevi değerlerini açma, sergileme, tanıtma, açıklama, bilgi aktarma yoluyla onları topluma mal etmekte, eğitimle koruma görevini güçlendirmektedir. Toplumun geçmiş birikimlerini toplayan, koruyan, belgeleyen müzeler, uygarlıkların düşünsel ve yaratsal varlıklarına sahip çıkarak, geriye dönük görevlerini gerçekleştirebilirler. Ancak müzelerin geleceğe yönelik işlevleri de vardır. Geçmiş birikimleri sergiler, açıklar, sanat anlayışının yayılmasına katkıda bulunacak eğitim programları düzenlerken kültürün tüm topluma yayılmasına, kültür ve sanatın toplumla bütünleşmesine, toplumun yeni değerler ve anlayışlar kazanmasına neden olurken ileriye dönük sorumluluklar yüklenmektedirler..."⁶.

Sanat müzelerinin faaliyetleri, müze içinde olduğu kadar, müze dışında türlü kurumlarda ve okullarda, sanat eğitimini yaygınlaştırmak, halkın güzel duyu ve beğenisini geliştirmek amacıyla biçimlendirilmektedir. Bu faaliyetler; diyalı gösteriler ve konferanslar, rehberli müze gezileri, ortak atölye çalışmaları ve sergi düzenlemeleri şeklinde ziyaretçilere sunulmaktadır. Bu bağlamda sanat müzelerinin amacı; toplumun eğitim ve geleceğe dönük projelerini kapsamaktadır. Bu faaliyetlerin sonucunda sanat müzeleri; toplumsal-kültürel değişime ve yaratıcı insan düşüncesinin belirginleşmesine kaynaklık ederler.

⁵ Madra, a.g.e., s.21.

⁶ Tomur Atagök, "Yaygın Sanat Eğitimi", Sanat Çevresi Dergisi, 71, (Eylül 1984), 1st., s.40.

- "... * ULUSAL YA DA BÖLGESEL SANAT MÜZELERİ
 * DÖNEMSEL (PERİYODİK) SANAT MÜZELERİ
 * SANATÇI MÜZELERİ
 * TEKNİK VE GEREÇLERE DAYANAN SANAT MÜZELERİ

olarak kendi içlerinde sınıflandırılan Sanat Müzeleri, yapıtları toplayan, sergileyen, toplumu çağdaş sanat ve estetik dallarında eğiten önemli birer merkezdirlen...⁷. Ancak, bizde Sanat Müzeleri belirli bir dönemi içeriyorsa da sanatçı müzesi ya da bölgesel müzeler niteliğinde değildirler, sanat eğitiminin en önemli ve vazgeçilmez kaynağı olma durumundadırlar.

2.1. SANAT MÜZELERİNİN GELİŞİMİ

İnsanoğlunun, tarihsel süreç içinde ve toplumsal gelişimle birlikte değişik ve güzel olanı toplama anlayışının sonucunda koleksiyonculuk ortaya çıkmıştır. Toplanan yapıtların çoğalmas ve bunların değerlendirilerek bilimsel yöntemlerle sınıflandırılmasıyla, toplumun gelişmesini ve eğitilmesini amaçlayan kurumlar olarak müzeler ortaya çıkmıştır.

Batıda müzecilik, koleksiyonların kamulaştırılması ile 18. yüzyılda gerçekleşmiştir. Daha önceki dönemlerde kralların topladığı devlet koleksiyonları bile özel koleksiyon niteliği göstermekteydi. Batı toplumunun, yöneticilerin sahip olduğu koleksiyonlarla gurur duymasına karşın içeriği hakkında hiçbir bilgisi yoktu. Koleksiyonlar, verilen özel izinlerle araştırmacılar tarafından görülebilmekte ve sayılı olarak çoğaltılan kataloglarla belgelenebilmekteydi. Bunun yanında toplumun çok büyük bir kesimi ise, koleksiyonların varlığından haberdar olmakla birlikte, onları görme olanağı bulamamışlardır. 1473'de kurulmuş olan Capitoline Müzesi ve Kardinal Grimani tarafından Venedik Cumhuriyeti'ne bağışlanan antik koleksiyon halka açık olarak bilinen ilk müzelerdendir.⁸

"... Sanat anlayışının gelişmesi ve orta sınıfın haklarını dirençle araması birçok koleksiyonların topluma açılmasına neden oldu. Ayrıca devlet yöneticileri, 18. yüzyılda gelişen ulusculuk anlayışı doğrultusunda

⁷ Tomur Atagök, "Çağdaş Müzecilik Kavramı Doğrultusunda, Türk Sanat Müzelerinin Kültürel Etkinliklerinin Saptanması", (Yayınlanmamış Sanatta Yeterlilik Tezi, İst., Mimar Sinan Üniversitesi), 1983, s.5.

⁸ Atagök, a.g.e., s. 57

da, devletin malı olarak gözüken, fakat özel beğenilerini doyuran koleksiyonlarını halka açmayı gerekli gördüler. 18. yüzyıla değin müzecilik, 19. yüzyılda özel koleksiyonların kamulaşması, salt üst sınıfların ayrıcalığı olan kültür birikiminin sergilenerek tüm topluma gösterilmesi olgusunu getirdi. 20. yüzyılda ise müzeler, koleksiyonlarındaki kültür ve sanat birikiminin topluma aktararak toplumu eğitebileceği eğitim kurumları olma yolundadırlar..."⁹.

Batıda başlayan müzecilik kavramı doğrultusundaki Sanat Müzeleri'nin başlıcaları:

*** UFFİZİ GALERİSİ, Floransa, İtalya.**

İtalya'da Floransa'lı Medici Ailesinin son ferdi Toskana Düşesi Maria Ludovico'nun Floransa kentinde, Medici Ailesi'ne ait tüm koleksiyonları 1737'de kente bağışlamasıyla, koleksiyon Uffizi binasında halka açılmıştır.

*** THE BRITISH MUSEUM, Londra, İngiltere.**

Özel girişimler sonucunda müzenin açılma kararı Parlamento tarafından 1753'de çıkartıldı.

*** THE NATIONAL GALLERY (ULUSAL GALERİ) Londra, İngiltere.**

J.J. Angerstein'a ait koleksiyonla, Sir George Beaumont ve Hovell Carr'a ait koleksiyonlar bir araya getirilerek 1824'te Londra'da açıldı.

*** THE NATIONAL GALLERY OF BRITISH ART (TATE GALLERY),**

Londra, İngiltere.

Önceleri İngiliz ressamların resimlerinden oluşan bir koleksiyonu içeren galeri Sir Henry Tate tarafından kurulmuştur. Daha sonra Ulusal Galeri ile yapılan ortak çalışma sonucu iki müzenin koleksiyonu arasında değişim (mübadele) olanağı sağlanmıştır. İngiltere'de Parlamento kararı ile 1841'de sanat kurumlarının kurulmasını önererek 1857'de South Kensington koleksiyonu müze olarak kuruldu. 1897'de de Victoria and Albert Museum olarak düzenlendi.

⁹ Atagök, a.g.e., s.57-58.

*** HERMITAGE (HERMITAGE MÜZESİ), Leningrad, Rusya.**

1762'de Berlin'den Prusya kralı için toplanmış bir koleksiyonu, 1769'da Saksonya Başbakanının koleksiyonunu, 1781'de de Kont Baudouin'in 119 yapıtlık değerli koleksiyonunu alan Rus Çariçesi Katerina Hermitage Müzesi'nin kurucusu sayılır.

*** KUNSTHISTORICHES MUSEUM (SANAT VE ESKİ ESERLER)
(VIYANA MÜZESİ), Viyana, Avusturya.**

Viyana Müzesi, yeni binada krallık koleksiyonlarının toplanmasıyla 1891'da halka açıldı.

*** MUSEE DE LOUVRE (LOUVRE MÜZESİ), Paris, Fransa.**

Rönesans'tan beri toplanan yapıtlar I. François (1494-1547) zamanında başlatılan Fransa krallarının koleksiyonlarıyla soylu devlet yöneticilerinin koleksiyonları Parlamento tarafından 1793'de halka açıldı. Bugün, müzenin koleksiyonunda ikibin iki yüzü sergilenen beşbin altı yüz yağlıboya ve benzeri resim bulunmaktadır.

*** DRESDEN MUSEUM, Dresden, Almanya.**

I., II. ve III. Augustus, sürekli yapıtları toplayarak krallık koleksiyonunu genişlettiler ve III. Augustus'un ölümünden sonra 1836'da sarayın galerisinde toplanan yapıtlar halka açıldı. 1855'den sonra yeni binaya geçilerek koleksiyon sürekli olarak değerlendirilmiş ve genişletilmiştir.

*** RIJKS MUSEUM, Amsterdam, Hollanda.**

Hollanda Amsterdam kentinde 1808'de kurulan müze, 17. yüzyıl ortalarından özellikle Rembrandt, Vermeer ve Frans Hals gibi sanatçıların yapıtlarını içeren bir koleksiyona sahiptir. İkinci Dünya Savaşı nedeniyle koleksiyon güvenlik altına alınarak, müze tekrar 1845'de topluma açıldı.

*** MUSEO DEL PRADO (PRADO MÜZESİ), Madrid, İspanya.**

İspanya Kralı VII. Ferdinand, Josephe Bonaparte'ın İspanya'dan ayrılması ile İspanyol kültürünün yeniden gelişmesi doğrultusunda 1819'da kral sarayının bir bölümünde, Josephe Bonaparte'nin Fran-

sa'ya göndermek amacı ile toplattığı yapıtlar ve diğer kral ailesine ait koleksiyonlardaki yapıtlarla açılmıştır.

Prado Müzesi, savaşlardan ganimet olarak toplamış belli bir beğeni duygusundaki koleksiyonları kapsamaktadır.

2.2. ÜLKEMİZDE SANAT MÜZELERİNİN GELİŞİMİ

Türkiye'de 19. yüzyıl ortalarında başlayan müzecilik çalışmaları sonucu, 1991 yılı itibariyle sayıları yüzelliüçe varan müzelerimizden sadece üçü resim ve heykel müzelerini oluşturmaktadır. Batı resmine olan ilgi Fatih Sultan Mehmet ile başlayıp diğer sultanlar zamanında da sürmüş olup "... Abdülaziz'in (1861-1876) Dolmabahçe Sarayı'nı Paris ve Londra'dan aldığı resimlerle bezemesi; Mektebi-i Harbiye-ye (Askeri Okul) resim derslerinin konulması; Favray, Van Mour, Liotard, Hilaire ve Melling gibi usta sanatçıların İstanbul'a gelmeleri; Avrupa'ya eğitime giden subayların resim yapmaları; Veliht Abdülmecit Efendî'nin (1868-1944) ikinci bir uğraş olarak ressamlığı seçmesi..."¹⁰, Batıya olan ilgi bağlamında Türkiye'de ilk Sanat Müzesi'nin doğmasına neden olmuştur.

Atatürk'ün emriyle 20 Eylül 1937'de Dolmabahçe Sarayı'nın Veliht Dairesi'nde açılan İstanbul Resim ve Heykel Müzesi, 19. ve 20. yüzyıl Türk Sanatının en önemli yapıtlarını kapsamaktadır. Bu sanat müzesini, İzmir'de 1973 yılında yeni bir binada hizmete giren İzmir Devlet Resim ve Heykel Müzesi, ardından Ankara'da tarihi Türkocağı binasında 2 Nisan 1980'de açılan Ankara Resim ve Heykel Müzesi takip etmiştir.

¹⁰ Atagök, a.g.e., s.71.

2.2.1. M.S.Ü. İSTANBUL RESİM VE HEYKEL MÜZESİ

Türk Plastik Sanatlar tarihinin en yetkin örneklerini içeren, eski adıyla Devlet Güzel Sanatlar Akademisi (1883), bugünkü adıyla M.S.Ü.'ne bağlı olarak işlevini sürdüren İstanbul Resim ve Heykel Müzesi, Türkiye'nin önemli müzeleri arasında yer almaktadır.

Atatürk'ün emriyle 20 Eylül 1937'de hizmete açılan müze, çevresindeki yapılarla (bugünkü Kaymakamlık binası ve M.S.Ü. Devlet Konservatuar binası) birlikte Kabataş'tan Beşiktaş'a uzanan kıyı şeridinde bulunmaktadır. Balyan ailesinin iki üyesi olan Amiro ve Nikogos Balyan tarafından 1856'da tamamlanan Dolmabahçe Sarayı'nın birimlerinden biri olan Velihaht dairesinde işlevini sürdürmektedir.

"... Türk resim ve heykel sanatının o günün koşulları içinde bir müze çatısı altında toplanıp bütünlük kazanması, yerli-yabancı seyirci ve araştırmacıya sunulması, tanıtılması, gelişiminin izlenmesi, nesiller arası kültür bağının kurulması, tarihsel sanat yapıtlarının korunması, arşivlenmesi ve onarılması düşüncelerini içerdği için müzenin açılışı büyük bir anlam taşımaktadır. Ayrıca çağdaş uygarlık düzeyine ulaşma coşkusu ve dinamizmi içindeki Türkiye Cumhuriyeti'nin kültür varlığına, değerlerine sahip çıkma olgusu, sanatın yaygın bir tabana mal edilmesi, sanat aracılığıyla çağdaş Türk insanının yaşama daha içten bağlanması ve yaratıcı tavrının belirlenmesi amacını da içermektedir..."¹¹.

Prof. Haluk SEZGİN'in deyişiyle "... Avrupa'nın birçok ülkesinde olduğu gibi yurdumuzda da esas fonksiyonlarını kaybetmiş saraylar müze olarak kullanılmaktadır. Velihaht dairesi Resim ve Heykel Müzesi olarak kullanılmağa başlandığı andan itibaren sanat eseri teşhiri ön plana çıkmış ve binanın saray olması nedeni ile mimari yönü ihmal edilir duruma gelmiştir.. Kurumumuzun M.S.Ü.'ne dönüşmesi sonunda, Resim ve Heykel Müzesi'ni yeni bir anlayışla ele alan Üniversite Rektörlüğü, binanın korunması ve restorasyonu konusunda derhal faaliyete geçmiş ve gerekli temaslara başlamıştır. Bu sırada Milli Saraylar Sempozyumu, müze binasının restorasyonu konusuna yeni bir boyut ve güç kazandırmış,

¹¹ Devrim Erbil, "İstanbul Resim ve Heykel Müzesi Sorunları", *Türkiyemiz Dergisi*, 36, (Şubat 1982), İst., s.28

T.B.M.M. Başkanı Sayın N. KARADUMAN'ın direktifleri ile üniversitemiz binanın restorasyon projesi hazırlama görevini üstlenmiştir.. Ele alınan düzenleme, müze işleyişine birçok kolaylık getirmiş, asansör, klima gibi gerekli unsurlar sisteme dahil edilmiştir. Bunlara ilaveten ön ve arka bahçelerin kullanıma katılmaları sağlanarak, bunlardan istifade imkanları arttırılmıştır.."¹².

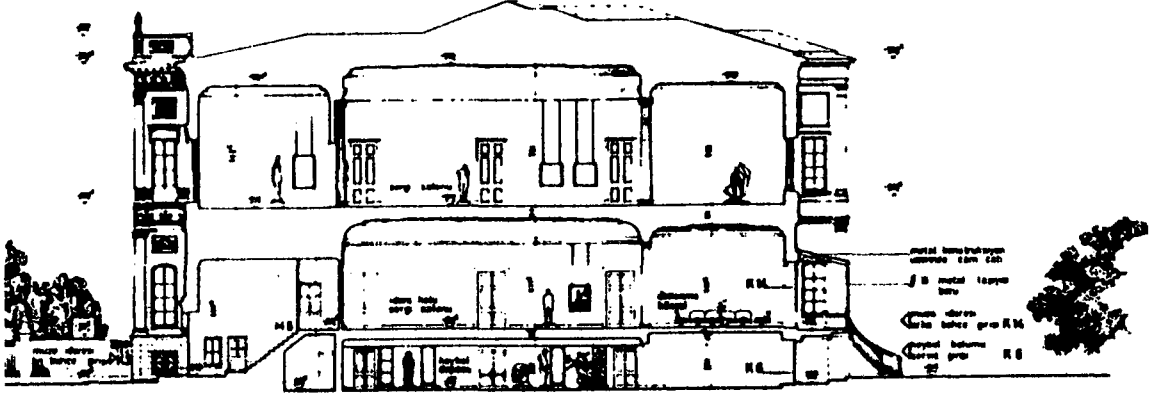
8500 m²'lik bir alana yayılan, 1990-1991 tarihleri arasında 24 sergi salonundan sadece 8'i ile (5 resim salonu - 2 heykel salonu - 1 geçici sergi salonu) ziyarete açılan müze, M.S.Ü. Proje Uygulama ve Araştırma Atölyesinin hazırladığı proje çerçevesinde devam eden restorasyon çalışmalarının uzaması nedeni ile bugün tamamen ziyarete kapalıdır¹³.

Müze, çok sayıda büyük pencereleri, yüksek tavanları, gösterişli merdivenleri ve uzun koridorlarla birbirine bağlanan birçok odasıyla tipik saray mimarisi örneği göstermektedir. Yapının inşasında karışık malzeme kullanılmıştır. Cephede taş ve mermer, binanın içinde de (kat döşemeleri-merdivenler-tavanlarda) ahşap malzeme görülmektedir. Eklektik bir yapı olan sarayda Ampir-Barok-Rokoko üsluplarının özelliklerine rastlanmaktadır.

Müze binası üç kattan ibarettir. Yapının zemin katında; müdür odası, kalem odası, depo, arşiv, restorasyon atölyeleri, konservasyon bölümleri, kütüphane, konferans salonu, geçici sergi salonu, bodrum katında; Halil Dikmen resim kursu atölyeleri, periyodik resim atölyeleri ve kafeterya, birinci katta ise; müzenin koleksiyonlarının yer aldığı sürekli sergi salonları bulunmaktadır (Şekil 2).

¹² Haluk Sezgin, "M.S.Ü. İstanbul Resim ve Heykel Müzesi Binası Restorasyonu Hakkında", T.B.M.M. Milli Saraylar Daire Başkanlığı, İst., s.12.

¹³ Paşa Akyol, - İstanbul Resim ve Heykel Müzesi Depo Sorumlusu - "Müzenin Genel Durumu" konulu görüşme, İstanbul: 14 Mayıs 1994.

Şekil 2 - İstanbul Resim ve Heykel Müzesi'nin Kesiti.

"...Müzenin ilk koleksiyonları; Dolmabahçe Sarayı'ndan 44, Güzel Sanatlar Akademisi'nden 134, Üniversite Kütüphanesi'nden 2, Beyazıt Devrim Müzesi'nden 2, İstanbul Kız Teknik Enstitüsü'nden 3, Vakıflar Genel Müdürlüğü'nden 2, İstanbul Belediyesi'nden 10, Maarif Bakanlığı'ndan 20, Ankara Halk Evinden 14, Ankara Ziraat Bankası'ndan 5, Gazi Eğitim Enstitüsü'nden 26, C.H.P. Merkezi'nden 6, Sanatçı Bağışlarından 18, Kariye Müzesi'nden 2, Ankara Belediyesi'nden 1, Ankara Etnografya Müzesi'nden 6, Başbakanlıktan 5, Ankara Hava Kurumu Merkezi'nden 1, Ankara Kız Lisesi'nden 2 olmak üzere toplam 320 yapıt müzenin açılış sırasında demirbaşına kayıt edilmiştir..."¹⁴.

Müzedede halen yağlıboya, baskı, desen, heykel ve seramikten oluşan, toplam sayıları 4000'i bulan büyük bir koleksiyon mevcuttur.

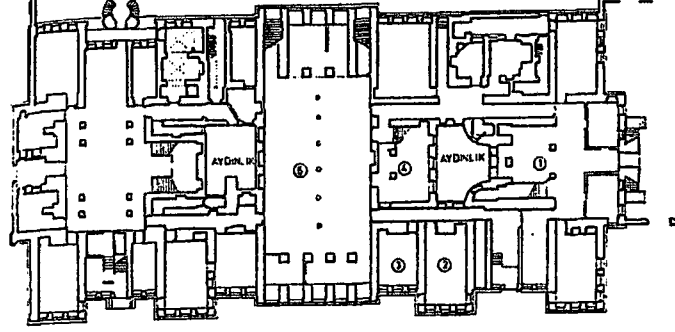
İstanbul Resim ve Heykel Müzesi'nin sergileme alanlarında yer alan koleksiyonlar 19. yüzyıldan bu yana Türk Resim ve Heykel Sanatının gelişim sürecini izlemeye olanak veren en seçkin örnekleri içermektedir. Salon düzeninde kronolojik bir sıra gözetilmiştir.

¹⁴ Atagök, a.g.e., s.145.

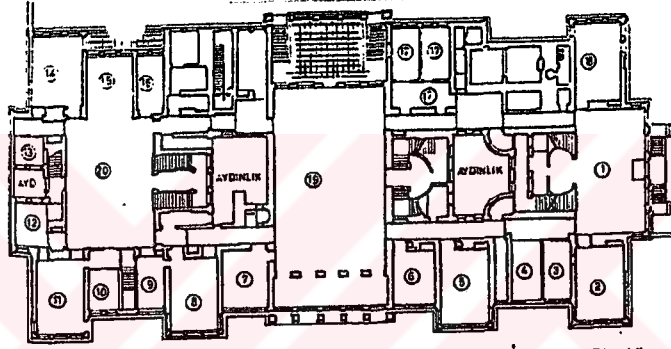
Utrillo, Matisse, Picasso, Dufy v.b. ünlü sanatçılarının orjinal yağlı-boya ve gravürlerinden oluşan koleksiyonun bir bölümü, bağış salonunda sergilenen "*bağış eserler*"le, özgün baskı ve desen koleksiyonu da teşhirden kaldırılmıştır. Heykel müajları alt kattaki depolarda saklanmaktadır.

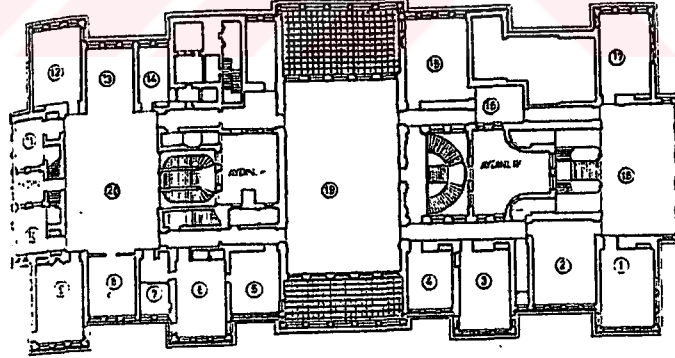
M.S.Ü. İSTANBUL RESİM VE HEYKEL MÜZESİ
KAT PLANLARI

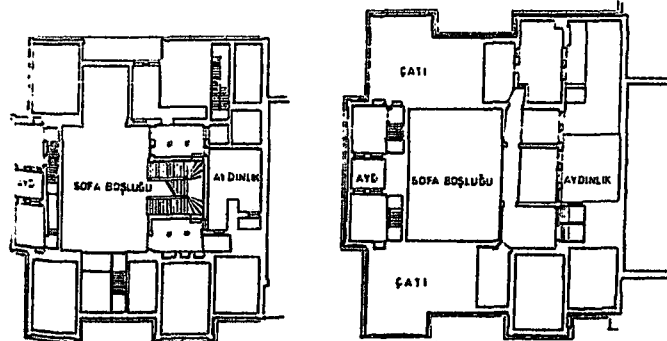
BODRUM KAT PLANI

ZEMİN KAT PLANI

1. KAT PLANI

1. ARA KAT PLANI

2. ARA KAT PLANI

R.H.M. KAT PLANLARI AÇIKLAMALARI

BODRUM KAT PLANI

- 1- R.H.M. Derneği geçici sergi salonu
- 2- Resim atölyesi
- 3- Resim atölyesi
- 4- Kantin

ZEMİN KAT PLANI

- 1- Giriş salonu
- 2- Müdür odası
- 3- Oda (Şu anda boş)
- 4- Kalem odası
- 5- Depo
- 6- İdari müdür odası
- 7- Sabri Berkel'in atölyesi
- 8- Arşiv ve resim bölümü
- 9- Ayniyat odası.
- 10- Restorasyon atölyesi
- 11- Büyük restorasyon atölyesi
- 12- Restorasyon atölyesi
- 13- Desen deposu
- 14- Konservasyon bölümü
- 15- Açık depo
- 16- Resim deposu
- 17- Kütüphane
- 18- Konferans salonu
- 19- Orta salon - Geçici Sergi Salonu
- 20- Açık depo

BİRİNCİ KAT PLANI

- 1- Şeker Ahmet Paşa eserlerine ayrılmış salon
- 2- Osman Hamdi eserlerine ayrılmış salon
- 3- Halil Paşa, Hoca Ali Rıza, Ömer Adil,
A. Ziya Akbulut eserlerine ayrılmış salon
- 4- Abdülmecit ve Mihri Müşfik eserlerine ayrılmış salon
- 5- Nazmi Ziya, Feyhaman Duran ve Hikmet Onat
eserlerine ayrılmış salon
- 6- İbrahim Çallı, Avni Lifij ve M. Ali Laga
eserlerine ayrılmış salon
- 7- Heykel bölümü
- 8- Hale Asaf, N. Sebati, Elif Naci ve Mahmut Cüda
eserlerine ait salon
- 9- Ali Çelebi ve Hamit Görele eserlerine ait salon
- 10- Desen salonu
- 11- Henüz düzenlenmemiş olan salon
- 12- Nurullah Berk ve Halil Dikmen eserlerine ait salon
- 13- Nejat Melih, Abidin Elderoğlu ve Refik Epikman
eserlerine ait salon
- 14- Hakkı Anlı ve Selim Turan eserlerine ait salon
- 15- Örnek olarak orjinal haliyle korunmuş oda
- 16- Oda (Ziyaretçiye kapalı)
- 17- Primitifler Salonu
- 18- 1. Heykel Salonu (Cumhuriyet öncesi)
- 19- 2. Heykel Salonu (Cumhuriyet sonrası)
- 20- Zeki Faik İzer, Fahrünisa Zeyd, Cevat Dereli ve
Sabri Berkel eserlerine ait oda

2.2.2. T.C. KÜLTÜR BAKANLIĞI İZMİR RESİM VE HEYKEL MÜZESİ

Tanzimattan bu yana Türk Resim ve Heykel Sanatının en seçkin örneklerinin sergilendiği ve gündün güne yeni yapıtlarla zenginleşen İzmir Resim ve Heykel Müzesi, Türkiye'nin üç önemli Sanat Müzesi arasında yer almaktadır.

Müze, Türk halkının sanat ve kültürünü geliştirmek, güzel sanatlara olan ilgisini arttırmak, resim heykel alanında çalışmak isteyenlere olanak sağlamak; çevre okulların öğrencilerine resim ve sanat tarihi dersleri için bir uygulama yeri hazırlamak amacı ile Kültür Bakanlığı tarafından 1973 yılında Y. Mimar Prof. Muhlis TÜRKMEN'in tasarımı ile İzmir'de açılmıştır. Açıldığı gündün itibaren çeşitli sanat etkinliklerinin sürdürüldüğü çok yönlü bir sanat kurumudur.

Müze binası, İzmir'in Konak semtinde, ziyaretçi gruplarının kolayca ulaşım araçlarıyla gelebildiği bir alan üzerinde yer alması sonucu, İzmir'in sanat yaşamının canlanmasında da önemli bir yere sahiptir.

1973 yılında kurulan ve 2500 m² lik alan üzerine inşa edilen İzmir Resim ve Heykel Müzesi binası iki kattır. Üst katta 1000 m² lik müze salonu, alt katta ise 660 m² lik geçici sergiler salonu ile 40'ar m² lik atölyeler bulunmaktadır.

Müze'de sergilenen yapıtların bakım ve onarımı için Restorasyon Atölyeleri yer almaktadır. Burada uzman kişiler tarafından; yıpranmış ya da koruma altına alınması gereken yapıtlar saklanıp, sistemli bir çalışma ile restorasyon işleminden geçirilerek zamana karşı olan dirençleri sağlanmaktadır.

*"... Projelerini, yaptıkları binanın temel işlevlerini bilmeden hazırlayan mimarlar yüzünden birçok sanat kurumları, gerekli önlemleri ancak sonradan alabilmektedir..."*¹⁵. Bu bağlamda İzmir Resim ve Heykel Müzesi'nin inşasında depo unutulmuştur. Bu konuda yapılan girişimler ise sonuçsuz kalmıştır.

¹⁵ Mehmet Ergüven, "İzmir Resim ve Heykel Müzesi Hakkında Mehmet Sabir ile Görüşme", Sanat Çevresi Dergisi, 30, (Nisan 1981), İst., s.33.

Müze'de Galeri bölümünde açılan çeşitli sergilerle müze etkinliklerine katılım sağlanmakta ve izleyici sayısı artmaktadır.

Müzelerde sergileme amacıyla alınacak yapıtlar, her yıl Kültür Bakanlığı'nca onaylanan Seçici Kurul kararı ile gerçekleştirilmektedir. İzmir Resim ve Heykel Müzesi Tanzimattan günümüze Türk Resim ve Heykel Sanatının en önemli örneklerinin saklandığı, korunduğu ve sergilendiği bir eğitim kurumudur.

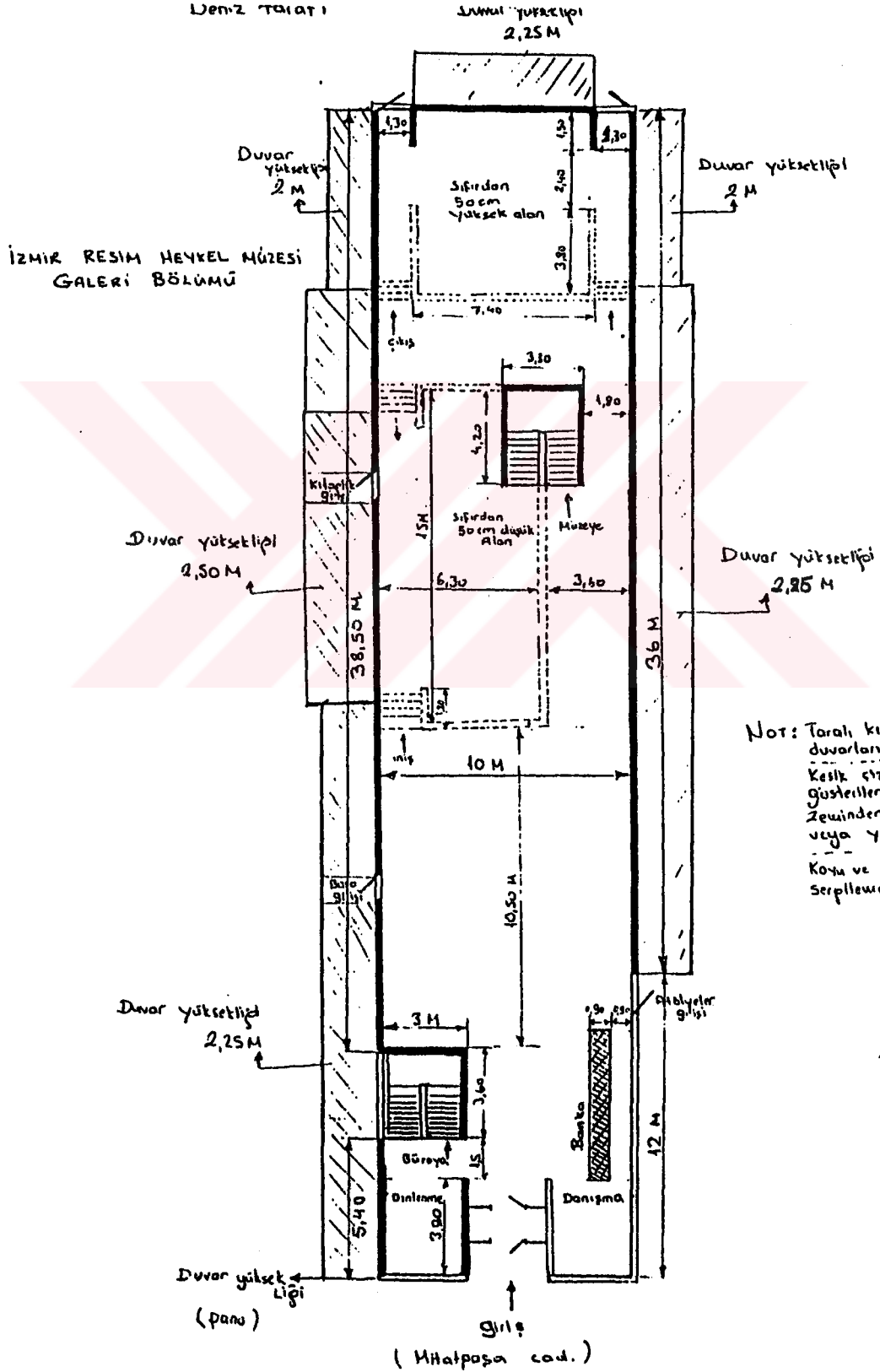
Müzedeki resimler; Türk resim akımları, çağdaş sanatlarımızın doğuşundan günümüze dek gelen süre içinde zamansal (kronolojik) sıralamaya göre düzenlenmektedir.

Tanzimattan günümüze Türk Resim ve Heykel Sanatının seçkin örneklerinin toplandığı müze, günden güne yeni yapıtlarla zenginleşmektedir. Müzede; Şeker Ahmet PAŞA, Hüseyin Zekai PAŞA, Hoca Ali RIZA, Sami YETİK, Hikmet ONAT, Namık İSMAİL, Nuri İYEM, Devrim ERBİL, Adnan ÇOKER gibi ressamlarla; Zühtü MÜRİDOĞLU, İlhan KOMAN, Turgut PURA, Kuzgun ACAR gibi heykeltıraşlar başta olmak üzere eski kuşak ustalarından günümüz sanatçılarına kadar çeşitli dönem ve eğilimleri yansıtan 300'ü aşkın resim ve heykel yer almaktadır¹⁶.

Müzenin koleksiyonları; diğer müzelerden, kamu kuruluşlarından gönderilen ya da satın alınan, müzeye yapılan bağış ve yarışma sonunda ödül alan yapıtları içermektedir.

¹⁶ İzmir Resim ve Heykel Müzesi Müdürü Ülkü Karacaovalı'nın araştırmacıya yazdığı "Müze Hakkındaki Bilgiler ve Koleksiyonlar" konulu mektup, 26 Nisan 1994, s.2

K.B. İZMİR RESİM VE HEYKEL MÜZESİ PLANI

2.2.3. ANKARA DEVLET RESİM VE HEYKEL MÜZESİ

Eski Ankara'luların "*Namazgah*" olarak adlandırdıkları Ankara Radyoevinin arkasındaki tepede yer alan, T.C. Kültür Bakanlığı'na bağlı Ankara Devlet Resim ve Heykel Müzesi binası, Türk Mimarlık tarihinde I. Ulusal Mimarlık Dönemi açısından önemi ile kentin başlıca yapılarından biri olup 1980'den itibaren Resim ve Heykel Müzesi olarak ikinci önemli bir görevi üstlenmiştir.

Müze, çevresinde o döneme ait Etnografya Müzesi ve bugün Gümrük ve Tekel Bakanlığı olarak kullanılan bina ile banka yapılarının birlikteliği sonucu eski ve yeni Ankara'nın biçimlenişinde bir odak noktası oluşturmuştur.

"...Yapımı 1930'da olan eski Türkocağı merkez binasında, dönemin Cumhurbaşkanı Fahri KORUTÜRK tarafından 2 Nisan 1980'de hizmete açılan..."¹⁷ müze, kültürümüze giren müzecilik ve batı anlamındaki resim ve heykel sanatı kavramlarının, topluma en iyi biçimde aktarılması açısından önem taşımakta olup, aynı zamanda müze binası; Ankara'nın ilk betonarme inşasını teşkil etmektedir.

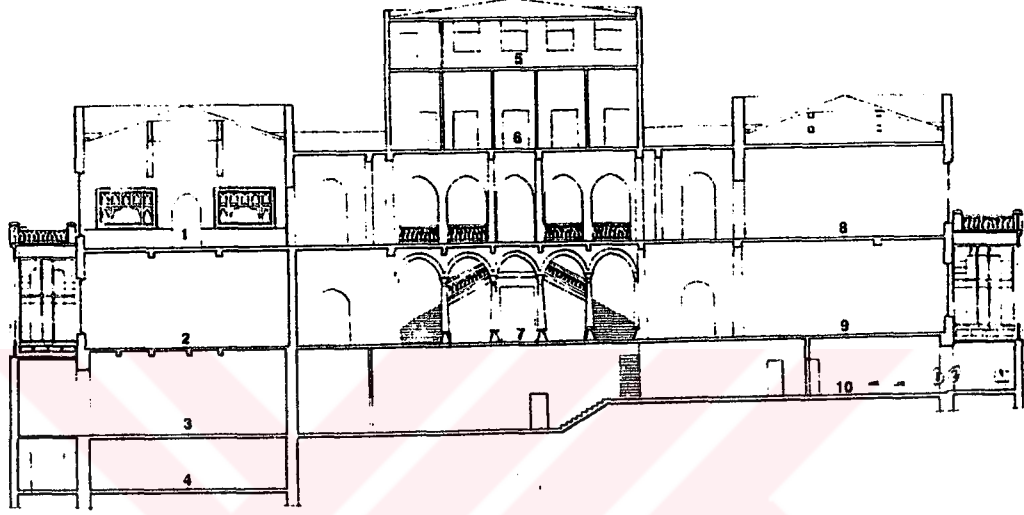
"...Dört kattan ibaret olan yapının duvarları moloz taş ve tuğla ile örülmüş, daha sonra, özellikle cephe mermer, diğer yanlar sarımsak renkli kreç taşı ile kaplanmıştır. Cephede yer alan çok sayıda pencereyle hareketlilik kazanan yapı "cepheci" bir mimari anlayışa da sahiptir..."¹⁸

Bakanlar Kurulu'nun 25.10.1975 gün ve 7/1172 sayılı kararı ile Kültür Bakanlığı'na bağlanarak, Mimar Abdurrahman Hancı'nın hazırladığı restorasyon projesine göre T.C. Kültür Bakanlığı Eski Eserler ve Müzeler Genel Müdürlüğü'nce çatıdan başlanarak onarılan yapının esas kullanım katı ortadaki iki kattır. Zemin ve bodrum katında periyodik ve çok amaçlı salonlar ve yine bodrum katında halka yönelik atölyeler, kurs odaları, ofis birimleri bulunmaktadır. Zemin kat, müzenin hizmet katıdır. Burada kütüphane, toplantı ve konser salonu, fuayeler, kafeterya ve yönetim birimleri yer alır. Birinci kat, koleksiyonların sürekli

¹⁷Hamit Kınaytürk, "Ankara Resim ve Heykel Müzesi Görkemli Bir Törenle Açıldı", Sanat Çevresi Dergisi, 19, (Mart 1980), İst., s.18.

¹⁸Seyfi Başkan, Ankara Resim ve Heykel Müzesi, Ankara; Ak Yayınları Kültür ve Sanat Kitapları: 47, 1989, s.15.

sergilendiği sergi katıdır. İkinci katta, ressam odaları ve oditoryum yer almaktadır. 12065 m² lik bir alana yayılan müzede 14 sergi salonu bulunmaktadır¹⁹ (Şekil 3).

ANKARA DEVLET RESİM VE HEYKEL MÜZESİ A-A KESİTİ

1. Türk Salonu 2. Kütüphane 3. Periyodik Resim Sergileme Salonu 4. Resim ve Heykel Deposu 5. Restorasyon Ünitesi 6. Ressamlar İçin Çalışma Odası 7. Giriş Salonu 8. Sürekli Resim Sergileme Salonu (Üçüncü Salon) 9. Kafeterya ve Yayın Satış Ünitesi 10. Resim Atelyeleri ve Ofis Üniteleri

Şekil 3 - Ankara Devlet Resim ve Heykel Müzesi'nin Kesiti.

Ankara Devlet Resim ve Heykel Müzesi'nin ilk resim koleksiyonları müzenin açılış hazırlıkları sırasında (1980), M.S.Ü. Resim ve Heykel Müzesi koleksiyonlarından Devlet Güzel Sanatlar Galerisi'ne gönderilen yapıtlar ve kamu kuruluşlarından toplanan çok sayıdaki tabloların içinden seçilerek oluşturulmuştur. Daha sonra yapıtlar, satın alma ve hibe

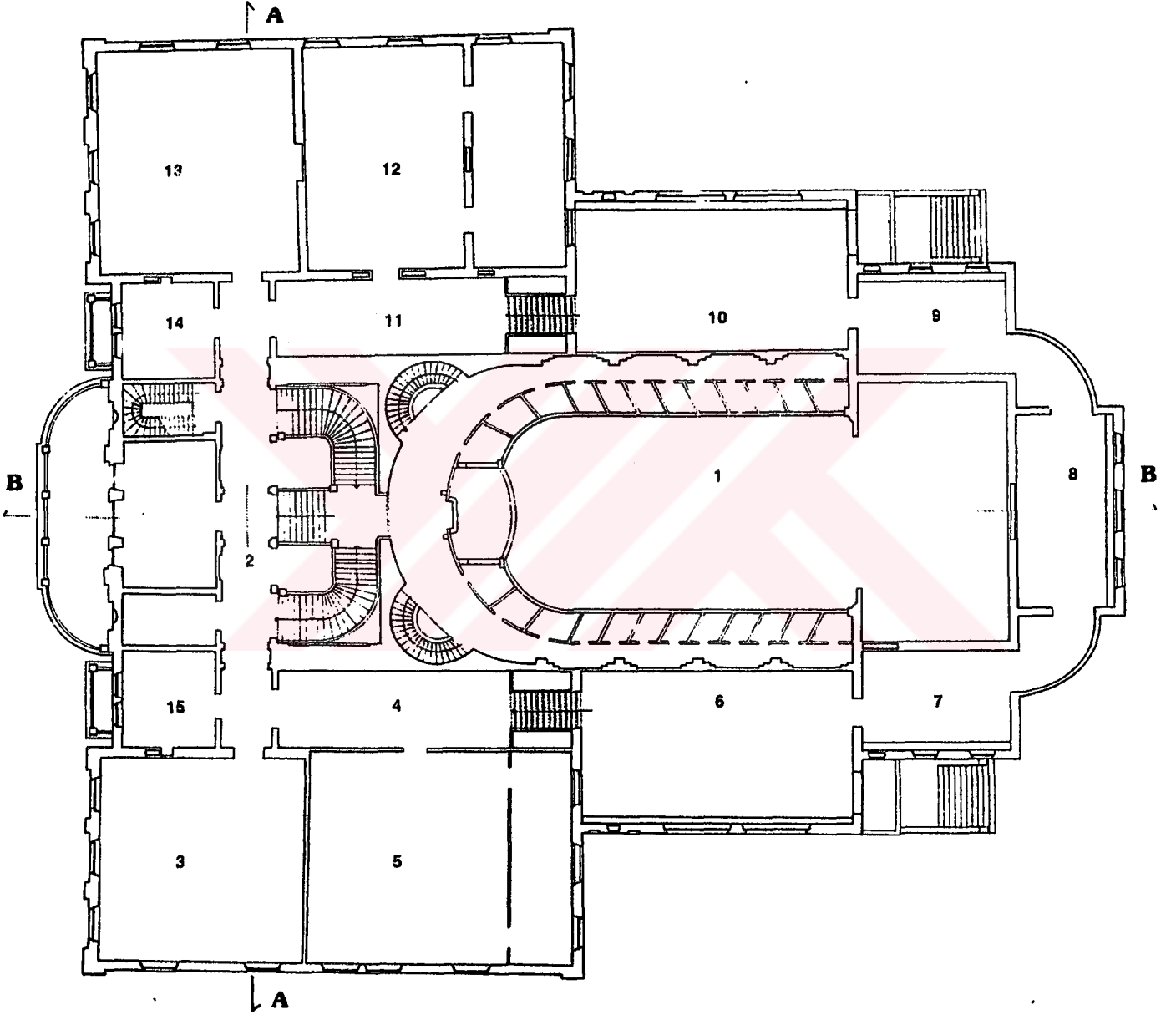
¹⁹ Nejdet Can, - Ankara Resim ve Heykel Müzesi Müdürü - "Müzenin Tarihçesi ve Sergileme Mekanları" konulu görüşme, Ankara: 15 Aralık 1993.

yoluyla müzeye kazandırılmıştır. Özellikle Devlet Resim ve Heykel sergilerinde ödül alan yapıtlar satın alınarak koleksiyon sürekli zengileştirilmiştir. Sergilenen resimler dışındaki yapıtlar bodrum katındaki depolarda korunmakta ve bu yapıtlar belli aralıklarla teşhirde olanlarla yer değiştirmektedir.

Cumhuriyet'in ilk yıllarında anıt-heykelciliği şeklinde başlayan Türk Heykel Sanatı 1950'li yıllarda geçirdiği yoğun arayış döneminin ardından 1970'lerle beraber bugünkü çağdaş düzeyine ulaşmıştır. Ancak Türk Heykel Sanatı günümüzdeki koşullarına, aynı paraleldeki resim sanatından daha geç gelmiş, gelişim evrelerini uzun sürelerde tamamlamaya çalışmıştır. Müze'nin heykel koleksiyonları açılış tarihinden itibaren kamu kuruluşlarından sağlanan ve Devlet Resim ve Heykel Sergilerinde ödüllü yapıtların satın alınmasıyla oluşmaktadır²⁰.

Müze sergi mekanlarında, ressamlarımızdan Osman Hamdi BEY, Mehmet KANGIR, Hüseyin KARAGÜMRÜK, İbrahim ÖRS, Hüsamettin KOÇAN, Fevzi KARAKOÇ, Yusuf ÇÖLOĞLU, Sabri BERKEL, Fikret MULLA, Nuri İYEM, Neşet GÜNAL, Dinçer ERİMEZ, Devrim ERBİL ve heykeltraşlarımızdan Mehmet Mahir TOMRUK, Nejat SİREL, Zühtü MÜRİDOĞLU, Ali Hadi BARA, Nusret SUMAN, Kenan YONTUNÇ'un eserleri bulunmaktadır. Müzede 1994 yılı itibarıyla 203 resim ve 33 heykel sergilenmektedir.

²⁰ Ankara Resim ve Heykel Müzesi ve Galerisi, Türk Plastik Sanatlarından Örnekler Sergisi.
Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları. 1976, s.1.

ANKARA DEVLET RESİM VE HEYKEL MÜZESİ ÜST KAT PLANI

1. Oditoryum 2. Birinci Koridor 3. Birinci Salon 4. İkinci Koridor 5. İkinci Salon 6. Üçüncü Salon 7. Dördüncü Salon 8. Üçüncü (Oval) Koridor 9. Beşinci Salon 10. Altıncı Salon 11. Dördüncü Koridor 12. Yedinci Salon 13. Türk Salonu 14. Arif Hikmet Koyunoğlu Anı Salonu 15. Geleneksel Sanatlar Sergileme Salonu.

3. ÇAĞDAŞ MÜZECİLİKTE SERGİLEME DÜZENİ İLKELERİ VE SERGİLEME ELEMANLARI

Müzelerin tarihi gelişimi incelendiğinde onların önceleri sanat yapıtlarını koruyan bir depo niteliği taşıdığı görülmektedir. Müzeler ancak toplumsal amaç ve hizmetlerin benimsenmesi ve çağdaş müzecilik anlayışına yönelmesi ile kuruluşlarından bu yana değişikliğe uğrayarak günümüz müze kavramına ulaşmışlardır. Çağdaş anlamda müze "*...tabiat ve toplum gelişmesini gösteren belgeleri toplayan, koruyan, onarımını yapan, bunlar üzerinde teknik araştırmalar yapıp sergileyen ve tüm insanları eğiten bir kurumdur...*"²¹ diye tanımlanmaktadır.

Müzedede sergileme; koleksiyonu oluşturan yapıtların nitelikleri; sanat değeri; yapıtların kronolojik, dönemsel ya da sanatçısına ait olarak sınıflandırılması; toplumun kendi kültür varlığını kabullenmesi; dünyaya kültürel ve sanatsal birikimlerini tanıtmaları; her yaş ve gruptaki izleyicileri eğitmek ve öğretmek amacıyla sınırlanmış sergi alanlarında; müzenin bünyesinde bulunan profesyonel kişiler (küratörler) tarafından bilimsel ve teknik bulgular kullanılarak izleyicilere sunulmasıdır.

Sergilemenin amacı; müzenin bünyesinde bulunan koleksiyonu; izleyicilerin sistematik bir düzende görsel ve estetik algılamalarını sağlamak için duvar-pano-kaide-asma elemanları v.b. yardımcı elemanlarından istifade ederek, ışık-renk-ısı-nem-ses v.b. yapı fiziksel öğelerinden yararlanarak sergileyen; toplumun kültür birikimini tanıtmak için görsel ve işitsel (etiket-açıklayıcı bilgi panosu, broşür, audio-visual) grafik ve benzeri ürünlerden yararlanan; binanın, koleksiyonun ve izleyicilerin güvenliğini teknik donatımlarla sağlayan; her yaş grubundaki kişilere yaygın eğitim vermeye yönelik mekanlardır.

Sergi düzenlemesinde, arka sayfada verilen (Tablo 1) ideal sergi kriterlerine ulaşmamızda yardımcı olacaktır.

²¹Sümer Atasoy, "Çağdaş Müzecilik, T.T.O.K. Belleteri, 327, İstanbul, 1975, s.17

İçerik (tema) Kontrolü	Estetik (şekil) Kontrolü	Emniyet Tedbirleri	Salon Şartları
Serginin adı, konusu	Şekil ve renk (çerçeve, paspartu ve resim)	Salonun genel kontrol tedbirleri	Salonun giriş yönünün oklarla ve afişlerle belirlenmesi
Basılacak duyuru malzemeleri (katalog, davetiye v.s.)	Resimlerin ebadları	Işıklandırma ve Işığın etkisinin kontrolü	Salonun genel ışıklandırılması
	Işıklandırma Işık refleksi Işık yansıması ve önlemleri	Isıtma ve havalandırma tesisatlarının kontrolü	Klima
Serginin kronolojisi	Stil	Tehlike anında çıkış yolu emniyeti kontrolü (Işıklı yön göstericiler, kapı-anahtar kontrolü ve bu yolun daima çıkış trafiğine açık tutulması)	Salonun büyüklüğü ve gereğinde bölünebilirlik için gerekli malzeme temini
Serginin cinsi	Kalite		Sergiyi ziyaret edenlerin takip edecekleri yönün işaretlerle bilinenmesi
Sanatçılar	Miktar	Resimlerin asılacağı tesisatın (korniş sistemi) kontrolü	Dinlenme ve oturma köşeleri
Serginin motifi (Resim sergisi ise)	İlgi ve uyum		Döşemeler Duvarlar varsa pencereler (Renk, taşıma gücü ve temizliği)
- Manzara - Portre - Natürmort - Soyut - Belgesel	Salonun atmosferi, büyüklüğü ve uyumu	Vitrinlerin, Koruma ıpi veya zincirini ve kaidelerin kontrolü ve teminin	Akustik
	Perspektif ve distans şartları		Elektrik tesisatının kontrolü
Serginin tekniği ve malzemelerin çeşidi	Resimlerin cinsi (orijinal veya reproduksiyon)	Merdivenlerin kontrolü	Elektrik tesisatı
			Merdiven sahanlığı

Tablo 1 - Bir sergi hazırlanırken göz önünde bulundurulması gereken kriterler²²

Yukarıdaki bu tablo sergi düzenlemesinin hiçte kolay olmadığını göstergesidir. Bu bağlamda sergi düzenlemeleriyle ilgili ilkelerin incelenmesinde yarar vardır.

²² Wolfer Pöhlmann, *Handbuch zur Ausstellungs Praxis*, çev: Alman Kültür Merkezi, Münih Goethe Enst., Ankara: 1984, s.6

3.1. SERGİLEME DÜZENİNDE İLKELER

Sanat yapıtlarını toplama düşüncesi, M.Ö. 5.yy.'da eski Yunan dünyasında Pinakothek adı verilen topluma açık yapılarda resimlerin sergilenmesiyle gelişmiş, yaratıcılık ve öğrenim yuvası anlamına gelen Museion düşüncesi, Hellenistik dönemden sonraki çağlarda yok olmakla birlikte insanın tarihi ile ilgili sanat yapıtlarını derleme ve bunları sergileme isteği hiç bir zaman sönmemiştir.

16. yy.'da Museion terimi bu kez İtalya'da Museo olarak ortaya çıkmış, bu düşünce insanlık bilimine ve estetiğe ait her türlü obje toplanarak, saraylarda sergilenmiştir. Bilinçsiz olarak toplanan bu koleksiyonlar daha sonraki müzelerin çekirdeğini oluşturmuştur. Medici, Este v.b. büyük aileler sahip oldukları sanat yapıtlarını sergilemek amacıyla saraylarında uzun salonlar (galleria'lar) kurmuşlardır. Resimlerin duvara asıldığı, yontuların yerleştirildiği bu galeriler 19. y.y. sanat galerilerinin öncüleridir.

17. yy.'da, Avrupa'da yaygınlaşan bu galeriler; dizgesel ve yöntemli bir düzene girerek genellikle topluma açık bir özellik kazanmışlardır.

"...18. yy.'da Aydınlanma Çağı felsefecilerinin etkisiyle gerçek anlamda müzecilikle ilgili programlar hazırlanmış, bu tarihten sonra da "ulusun düşünce ve beğenisini oluşturmaya" yönelik olan, müzelerin eğitici rolünün bilincine varılmıştır..."²³.

19. yy.'da "Nesne - Merkezli" (azınlık için, nesne birikimleri, gelenek aktarımında çok büyük önem taşıyan bir kavram) toplumların ellerindeki büyük eser ve doğal tarih örneklerini içeren koleksiyonlar milliyetçiliğin dışa-vurum aracı haline gelmiştir²⁴.

20. yy'da, biriktirme süreci, sadece onu gerçekleştiren toplumun kültürel özellikleriyle değil, kültürel değerleri biriktiren toplumun kendisiyle de birlikte ele alınarak müzelerde korunacak ve sergilenecek yapıtların sınıflandırılması ve özelliklerine göre ayrılması sağlanmıştır.

²³ "Müze" Gellşim Hachette, *Alfabetik Genel Kültür Ansiklopedisi*, Cilt: 8, s.2867

²⁴ Sümer Atasoy, "Çağdaş Müzecilik", *T.T.O.K. Belleteni*, 327, İstanbul, 1975, s.17

3.1.1. KOLEKSİYON DÜZENİ

Çağdaş sanat, birey ya da bir topluluk için en gelişmiş kurgu olmakla birlikte "...büyük yığnara yönelik tümel bir gelişimdir..."²⁵. Bugün sanatın gelişimi incelendiğinde, toplum bilerek ya da bilmeyerek bu çerçeveye içine girmiştir. Kendi kültürleriyle toplumun temelini oluşturan sanatçılar, bir eğitim yuvası ve kültür merkezi olan müzeleri sanatın en gelişmiş insan topluluklarına yaygınlaştırabilmesi için uygun bir ortam olarak görmektedirler. Bu görüş, müzenin ışığı altında toplanan yapıtların, tarihsel gelişimini düzenli bir kurgu içinde sergileyen sanat müzelerinin önemini vurgulamaktadır.

Müzelerin sorumluluğu altında olan koleksiyonlar; müzelerin içeriğini, ismini ve türünü belirlemesi bakımından da önem arzederler.

Müze koleksiyonlarındaki yapıtların;

- * Kronolojik Sıralamaya (Döneme Göre)
- * Malzemesine (Cinsine Göre)
- * Bulunduğu Bölgeye
- * Kullanımına
- * Sanatçısına (Stil)

göre sınıflandırılması ile koleksiyonun sergileme düzeninde değişik alternatifler ortaya çıkmaktadır²⁶.

Günümüz sanat müzelerinde, sanat yapıtları genellikle kronolojik (tarihsel) sınıflandırma yoluyla sergilenmektedir. Bu sergileme yöntemi aynı zamanda sanat akımlarının sınıflandırılmasında da kullanılmaktadır. Ayrıca sanatçılara göre sınıflandırma yapılmakla birlikte, bütün bu düzenlemeler sonucunda yapıtların toplumun eğitilmesi yanında, görsel açıdan da en yararlı biçimde sergilenmesi gerekliliğini ortaya çıkarmaktadır.

Resim, yontu, mimarlık, el sanatları ve bunlarla ilgili yapıtları, toplayan, bilimsel, teknik yöntemlerle sergileyen, koruyan, toplumu çağdaş sanat ve estetik dallarında eğiten vb. gibi önemli işlevlerin merkezi olan

²⁵ Beral Madra, "İstanbul Resim ve Heykel Müzesi'nin Gerekliliği", Sanat Cevresi Dergisi, 19, (Mayıs 1980), İst., s.20

²⁶ Tomur Atagök, "Koleksiyon Geliştirme" Basılmamış Ders Notları, Y.T.Ü., İst., 1992.

Sanat Müzelerinde ayrıca;

- * Yaşamayan sanatçıların yapıtlarının toplanması ve sergilenmesi
 - * Yaşayan sanatçıların yapıtlarının toplanması ve sergilenmesi
- gibi iki işlev de müze yönetimi ve toplum arasındaki bağı kurmaktadır.

*** YAŞAMAYAN SANATÇILARIN YAPITLARININ TOPLANMASI VE**

SERGİLENMESİ : Burada amaç; yaşamayan sanatçıların yapıtlarının bir bütün içinde sınıflandırılmış, tarihlendirilmiş ve toplumun öğrenmesine hazır bir biçimde sunulmasıdır. Burada müze yönetimi sanat yapıtları topluluğunu en eğitici yöntemlerle, en son eğitici teknik olanakları-kitle iletişim araçlarını kullanarak izleyicilere sunma görevini üstlenmiştir.

*** YAŞAYAN SANATÇILARIN YAPITLARININ TOPLANMASI VE**

SERGİLENMESİ : Müze yaşayan sanatçılar ile yapıtlar arasında bir bağ kurma durumundadır. Beral Madra "... Toplumdaki sanat akımlarını izleyen, kalıcı ve geleceği etkileyici sanat yapıtlarını araştırarak seçen, topluma bilimsel ve estetik açıdan doğru bir sanat anlayışı, çağcıl bir görüş kazandıran, sanatçıya çalışma olanakları sağlayan, sanatçı ve toplumu birbirine yaklaştırarak etkilenmelerini gerçekleştiren canlı, devingen bir merkezdir..."²⁷ sözleriyle, müzelerin; sanatçıya çalışma olanakları sağlayan, sanatçı ve toplumu birbirine yaklaştıran, çağdaş sanat olaylarını bir koleksiyon düzeni ışığı altında sergileyen, her gruptaki izleyicileri bilimsel, teknik yöntemler kullanarak eğiten ve bilgilendiren kurumlar olarak tanımlamaktadır.

²⁷ Madra, a.g.e., s.21

3.1.2. YAPIT - MEKAN İLİŞKİSİ

Müze; işlevsel değerlerin yanında kültürel miras açısından da değer kazanan sanat yapıtlarını sergileyen mekanlardır. Sergilenen yapıtlarının kendine özgü özellikleri (yapıtın nitelikleri, sanat değeri vb.) ile toplum tarafından algılanabileceği bir mekanda sunulması gerekmektedir. Bu gerekliliğin sonucunda yapıt-mekan ilişkisi ortaya çıkmaktadır.

Yapıt-Mekan ilişkisi; müzenin tasarımı ne olursa olsun "figür" olarak tanımlanan koleksiyonun olumlu ya da olumsuz etkisi olan "fon"a yerleştirilmesidir. Eğer olumsuzluk varsa aydınlatma düzenekleri, mimari elemanlar v.b. yöntemlerle müdahale edilmektedir. "... Burada özne (figür) koleksiyondur, mimari yapı onu koruyan kabuk olmaktan başka algılanmasını sağlayan bir zemin (fon) oluşturur. Mekan-koleksiyon ilişkisi dışında (şehir ölçeğinde) koleksiyonun mesajını verirken, iç mekanlarında mimari kodlama doğrudan koleksiyonun algılanmasına yönelmektedir..."²⁸. Bu nedenle fon-figür ilişkisi, müzelerin çağdaş işlevleri açısından yeniden biçimlenişinde birbirinden farklı estetik anlayışın ortaya çıkmasına neden olmuştur. Farklı estetik anlayışlar tasarımcıların bireysel tavrıdır. Konunun özü fiziksel verilerin fonu oluşturan mekana getirdiği artı ve eksi değerlerdir. Öz olarak müze mekanı, içindeki koleksiyona göre düzenlenmelidir.

Günümüz müze mimarisinde; "Neutral" bir ortamda sanat yapıtlarını müze mimarisinden ön plana çıkartılarak sergileme yapabilme görüşü ile sanat yapıtlarının mimariyle birlikte algılanabilme görüşü çatışmaktadır. Birinci görüşü; sanatçılar, ikinci görüşü de mimarlar savunmaktadır. "...Sanatçı Günter UECKER, müzeyi "Optimum bir mekanı insanın sanat yapıtıyla olabildiğince rahatsız edilmeden buluşabileceği bir yer" olarak tanımlamaktadır. Diğer taraftan Mimar Hans HOLLEIN ve Mönchenglanbach'daki müzeci iş arkadaşı Johannes KLADDERS: "Müzeyi içindeki sergilerle birlikte bütünsel bir sanat eseri" olarak algılamakta-

²⁸ Zehra Erkün, "Müze Sergilemesinde Görsel Kimlik ve Mekan-Yapıt-Grafik İlişkisi", (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İst. Y.T.Ü., 1994), s.62.

dır. "Müze, yirminci yüzyılın potansiyel bütünsel bir sanat eseridir" derken, sanat yapıtı, mekanla birlikte tanımlanmaktadır..."²⁹.

Müzeciler mimarlar ile çalışarak müzenin bünyesinde bulunan değerli sanat yapıtları için; yalın, dörtgen alanlar üzerindeki planlamalar, panolarla değişebilir büyük boşluklar, içe dönük sağır duvarlarla sergileme alanları açısından neutral bir ortam sağlama gerekliliğini duymuşlardır. (Bkz. bölüm 3.2.1)

Duvarlarla birlikte mekanı bütünleyen zemin kaplamasını seçmek de son derece önemli bir faktördür. Zeminin cinsi, izleyicilerin yorgunluğunu ne derece etkiliyorsa, sergilenen yapıtlar üzerinde topladığı dikkati de o derece etkilemektedir. Bundan dolayı sergi mekanının zemini; sergideki yapıtların değerini ortaya koyabilecek bir yapıya ve renge sahip olmalıdır "... Yapılan araştırmalar sonucu zemin duvarlardan daha koyu bir renkte olmalı ve yansıtma gücü % 30'u geçmemelidir. Örneğin; yansıtma yeteneği % 50 dolayında olan beyaz mermer bir zemin, ışığı özellikle koyu renkli tablolar üzerine göndererek, izleyiciler tarafından tabloların iyi görülebilmelerini önleyecektir..."³⁰.

Ayrıca zeminin mermer ve ahşap malzemeden yapılmasından dolayı sergi mekanlarını gezen izleyicilerin çıkarmış oldukları ayak sesleri (akustik) istenmeyen gürültülere neden olmaktadır.

Sergi mekan zeminlerinin seçilmesinde iki önemli nokta bulunmaktadır.

* **DAYANIKLILIK** : Normal izleyici grubu tarafından gezilen bir müzenin zemininde; çökme, kazınma, yırtılma gibi hasar yaratabilecek, dayanıklılığı az olan malzeme yerine sergilenen yapıtlara zarar vermeyecek toz tutmayan dayanıklı, yıpranmaya karşı dirençli bir malzeme seçilmelidir.

* **GEREKLİ BAKIMIN YAPILMASI**: Zeminin her zaman kolaylıkla bulunan temizlik malzemeleriyle fazla zaman almadan temizlenebilmesi ve fazla temizlik maliyeti getirmemesi gerekir.

Sergi mekanında yüksekliğin uygun olması, hem doğal hem de yapay aydınlatma düzeneklerinin yer alması, duvarların açık bir renk ile boyanmasıyla, izleyici sergilenen yapıtları doğru algılayabilmektedir. Fakat tavan, kapı üst silmeleri ve süpürgelikler sergi mekanını gezen izleyiciler tarafından algılanarak estetik ilişkiyi zorlaştırmaktadır. Boston Sanat Müzesi'nde olduğu gibi (Resim 1).

²⁹ Tomur Atagök, "Müze Tipolojisi'nin Gelişimi-I", *Tasarım Dergisi*, 30, (Aralık 1992), İst., s.121.

³⁰ ICOM, Türkiye Millî Komitesi; *Müzelerin Teşkilatlanmasında Pratik Öğütler*, Türk Tarih Kurumu Yayınevi, Ankara: 1963. s.178.

Resim 1 - Boston - The Boston Art Museum, sürekli sergi mekanına örnek.

Son yıllarda gereksinimler doğrultusunda Amerika ve Avrupa müzelerinin tavan ve tabanlarında da değişiklikler görülmektedir. Zeminde mermer, plastik ahşap, parke, granit, çini, seramik, polivinil, halı gibi çeşitli malzemeler tercih edilmektedir. Polivinil, ahşap, mermer gibi çeşitli malzemeler üzerinde laser ile yapıştırma teknikleri ile renkleri yanyana getirerek ve birbirleriyle birleştirerek istenilen görsel tasarımlar zemin ve duvarlarda yer almaktadır. Tavanlarda gerek teknik donanımın saklanması gerekse çeşitli amaçlara hizmet edip, işlevsel olması için ikinci bir tavan örtüsü oluşturulabilmekte, asma tavan yapılması ile aynı zamanda sergi mekanının yüksekliği de alçaltılabilmektedir. Zeminde ise; her türlü ışık, havalandırma kablolarının ezilmeden geçebileceği yükseltilmiş yer döşemeleri yapılmaktadır³¹.

Sanat yapıtlarının mekanla olan ilişkisinde;

* Mekanın Rengi

* Mekan Hissi

v.b. faktörlerin önemi büyüktür.

* MEKANIN RENGİ

Renk ışıktan soyutlanamayan bir olgu olduğu için aydınlatma ile birlikte düşünülmesi gereklidir. Mekandaki tek düze renk izleyici için yorucudur. Bir süre sonra yapıtları algılayamayabilir. Müzelerin Teşkilatlanması Pratik Ögütler kitabında Bruno MOLAJOLI "*....sergi mekanlarında yapıtları ortaya çıkartmanın en iyi yolu hafifçe renklendirilmiş beyaz bir fon kullanılmasıdır...*"³² görüşünü savunurken artık günümüz müzelerinde bu görüş ortadan kalkmaktadır. Müze sergi mekanlarında kullanılan renkler yapıtların (cinsine-boyutuna vb.) özelliklerine göre değişiklik göstermektedir. Mekanın rengi; sergilenen yapıtları ön plana çıkartmak ve izleyicinin doğru algılamasını sağlamak zorundadır. Bu nedenle yüzeyler; çok koyu, çok açık ya da zıt renklerle boyanmaktadır. Bununla birlikte sergi tasarımcıları mekanın rengini seçerken sergilenen yapıtla uyum içinde olmasına da dikkat etmelidirler.

³¹ Fethiye Erbay, "Müzelerin Teknolojiye Bağımlı Gelişmeleri, Teknolojiyle Birlikte Müzelerin Değişen Görünümleri, Müzeler ve Değişen İmajları", *Anons Dergisi*, 48, (Mart 1995), İst. s.2.

³² ICOM, Türkiye Millî Komitesi, a.g.e., s.178.

Çünkü görsel algılamının doğru ve yanlışsız olması iyi görme koşullarının sağlanması ile olanaklıdır. Bunun sonucunda çevre ya da fon renginin yapıtların algılanmasını kötü etkilememesi için mimarlar ve küratörler tarafından işbirliği gerekmektedir.

* MEKAN HİSSİ

Mekanın yatay ve düşey eğrilerinin kesişme noktaları; aydınlık seviyesi farklılıkları sonucu üçüncü boyutun algılanma hissini doğurur. (Mekan Hissi)

Müzenin temel işlevi yapıtların algılanması olduğuna göre, ziyaretçiler için iyi koşulların oluşturulmasında aydınlığın nicelik ve nitelik boyutunun algılamadaki rolünün iyi bilinmesi ve aydınlatma düzeneklerinin mimari biçimlenişte doğru kullanılması gerekir. Mekan hissinde aydınlık seviyesi önemli bir faktör olmakla birlikte sergileme mekanlarında hem doğal hem de yapay ışık kullanılarak üçüncü boyut hissi verilmektedir.

Bunun yanında mekan hissini uyandıran ikinci faktör mekanın fiziksel büyüklüğü ile yapıtların koordinatları (uzaklığı ve yüksekliği) arasındaki bağlantıdır. Yapıtların bina ile ilişki içinde sergilenmesi söz konusudur.

Objenin koordinatları seçilirken, doğru algılanabilmesi için;

- * Uzaklık - Yükseklik
- * Temel verinin saptanması
- * Belli diagonal aksta olması

bu üçünden birini ortaya çıkarma zorunluluğu vardır.

Sergilenmekte olan yapıtlara ilişkin olarak, üçüncü boyut hissini algılayabilen insanın sergi mekanı içindeki sirkülasyonu da önemlidir³³.

3.1.3. YAPIT-KOLEKSİYON İLİŞKİSİ

Yapıt-Koleksiyon İlişkisi; müzenin koleksiyonu ile onu oluşturan yapıtların bir bütün olarak ele alınıp, yaygın eğitim amacıyla bilimsel ve teknik olanaklarla bir kurgu içinde profesyonellerce tasarlanmış, toplumla iletişim ve etkileşim içinde bulunan sergi mekanlarında izleyiciye sunulmasıdır.

Müzenin sergilediği yapıt, konusu müzenin küratörleri tarafından saptanmış bir koleksiyonun belirlenmiş bir öğesi olmakla birlikte, türünün geçmişten bugüne kadar geçirdiği evreleri içeren bilgileri izleyicilere en doğru biçimde aktaracak bir örnek olmalıdır.

Yapıtlar, rastgele müzeye gelmemekte, müzenin koleksiyonuna uygun olarak profesyonellerce seçilip, araştırılarak incelenerek koleksiyona katılmaktadır. Yapıt; bilgi ve sanatsal bir duygu veren, görsel nitelik taşıyan bir öğedir. Ancak koleksiyonu tamamlayan bir parça olduğu da göz ardı edilmemelidir. Yapıtlar, koleksiyon bütünlüğünü gösterecek bir akış içinde sergilenmelidir.

3.1.4. YAPIT - YAPIT İLİŞKİSİ

Koleksiyonu oluşturan yapıtlar; buluntu yeri, üretim yöntemi ya da üretim tarihleri, açısından birbirleriyle bir ilişki içindedirler. Ancak, görsel etkileşimleri açısından serginin teması doğrultusunda seçimleri yapılarak gruplar içerisinde ana temaya doğrudan bağlı yapıtlar, temayı destekleyen yapıtlarla yanyana gelecektir. Burada küratörün sergi tasarımcısıyla vereceği kararlar, saptanmış tema çerçevesi ya da düzen mantığı içinde vurgulanacak yapıtlar ve bu vurgulamayı destekleyecek yapıtların gruplandırılması ile başlamaktadır. Küratör ve sergi tasarımcısı,

³³ Reşit Soley, "Müze Mimarisini" Basılmamış Ders Notları, Yıldız Teknik Üniversitesi, İst., 1992.

sergiyi hazırlarken öncelikle gruplar arasındaki daha sonra da grupların kendi içindeki görsel ilişkiyi düzenlerler. Bu görsel ilişki ile izleyicilere yapıt hakkında verilmesi istenenlerin minimum süre içinde aktarılabilmesi amaçlanmaktadır.

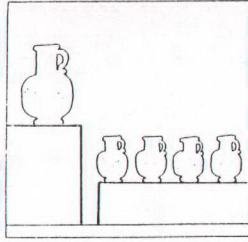
Yapıtların birbirleriyle olan görsel ilişkisi düzenlenirken; "fon figür ilişkisi" kurulmalıdır. Burada figür sergi düzeninde belirlenmiş temel yapıt, fon ise yapıtın algılanmasını sağlayacak ve kimliğini bütünleyecek zemini ifade eder. Bir sanat müzesinde küratörün tercihleri sanat yapıtlarının bir yapıta fon oluşturması yönünde olmaz. Sanat müzesinde mekan fonu oluşturur, figür ise sergilenmekte olan yapıtlardır.

Sergilenen yapıtın nitelikleri doğrultusunda mekanla ve diğer yapıtlarla ilişkisi kurulurken yapıtın tanımlanması ve algılanması amacıyla bir algı ortamı oluşturulmaktadır. Bu ortamın oluşturulmasında yapıtın gerektirdiği uygulamalar gerçekleştirilecektir. Bu uygulamaları şu şekilde sıralayabiliriz.

Yapıtın Niteliğine Göre;

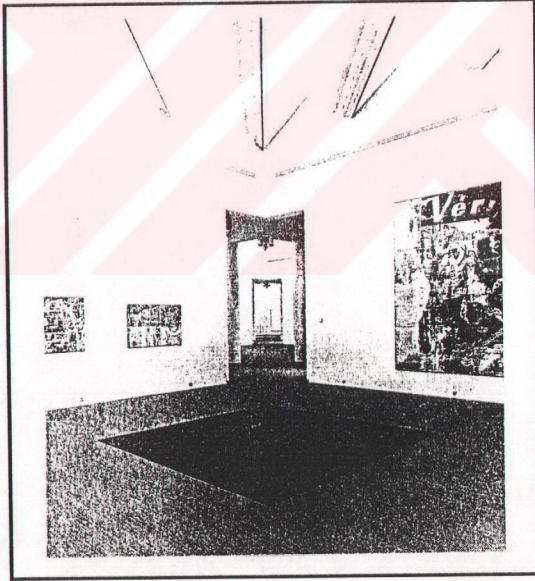
* BOYUT : Yapıtlar arasında önemli olanı vurgulamak için yapıtın önünde ya da üzerinde sergilendiği eleman, sergilenecek yapıtın boyutlarına uygun orantılı olarak ve göz açıları içinde tutulacak şekilde diğer yapıtların örneğin; kaidelerine oranla daha büyük ya da yüksek tutularak sergilenebilir (Şekil 4) ³⁴.

³⁴R.S. Miles, B.N. Lewis ve A.F. Tout, *The Design of Educational Exhibits*, London, 1988, s.70.35

Şekil 4 - Vurgu boyut ile sağlanmış.

Sergilenen yapıtlar arasında boyut farklılıklarına göre yapılacak düzenleme ile yapıtların birbirleri önüne geçmeleri engellenebilir (Resim 2)

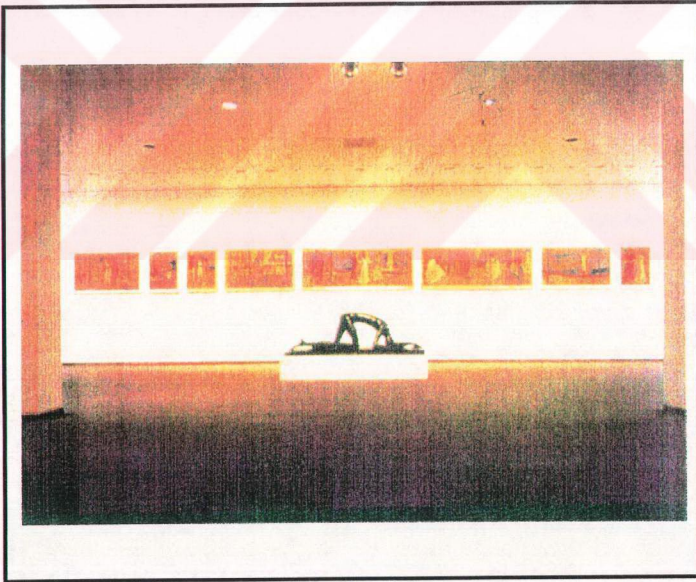

Resim 2 - Abteiberg Mönchenglanbach, Städtisches Museum Sürekli sergi mekanında yapıt-yapıt ilişkisine bir örnek³⁵

³⁵Heinrich Klotz ve Waltraud Kruse, Neue Museum Sbauten in der Bundesrepublik Deutschland, Goethe Institut, Stuttgart, 1985, s. 103.

* RENK : Vurgu hem yapıtın kendisinde hem de farklı zeminler arasında ya da her bir yapıt ve zemini arasında renk farklılıkları veya renk zıtlıkları yardımıyla sağlanabilir. Örneğin; açık renk zeminler koyu renkli yapıtların daha küçük ve koyu zeminler açık renkli yapıtların daha büyük görünmesine neden olurlar. Ayrıca benzer renkler yapıtların birbirleriyle ilgili olduğunu; renk zıtlıkları görsel çarpıcılığı; parlak renkler uyarıcı olmalarını; pastel renkler ise hareketliliği düşürmek için sergilemede kullanılabilir. Öte yandan tonlama (koyudan açığa gidilen renk) yapıtların sıralamasını belirtmek amacıyla da kullanılabilir.

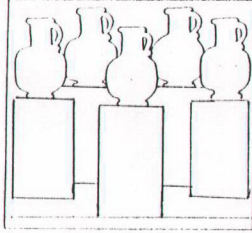
Yapıtlar arasındaki renk ilişkileri; yapıtın renginin şiddetini, açıklık koyuluğu, diğer yapıtlarla görsel ilişkisini belirler. Yapıtların yan yana geldiklerinde monoton (tek düze) bir düzende kalmaları algı güçlüğü getiriyorsa renk şiddeti ya da açıklık-koyuluğu farklı bir yapıtla ilgi çekilebilir (Resim 3).

Resim 3 - Berlin, Neue Nationalgallerie'deki sürekli sergi mekanındaki yapıt-yapıt ilişkisine güzel bir örnek³⁶

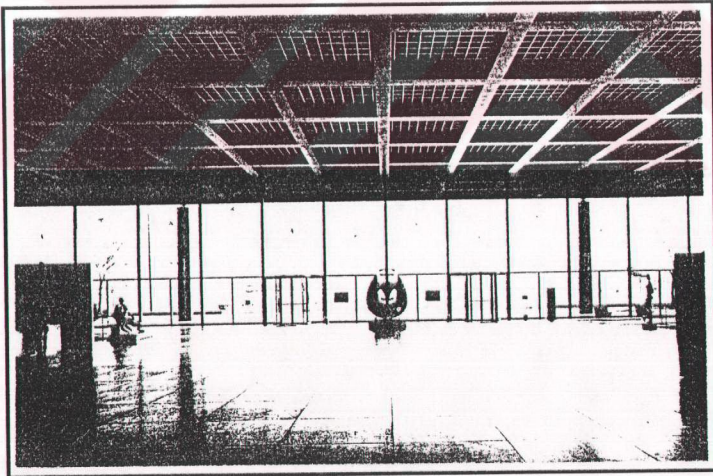
³⁶ Prof. Tomur Atagök arşivi.

***BİÇİM :** Bir yapıtın önemini belirtmek için yapıtı diğer yapıtların önüne, daha yükseğe ya da alçağa yerleştirilebilir (Şekil 5) ³⁷ .

Şekil 5 - Vurgu biçim ile sağlanmış.

Yapıtların biçimleri, kompozisyonları, izleyicinin görsel dikkatini belirli noktalarda toplar. Yapıtlar arasında gözün gezinmesini istenilen yöne çekmekte, yapıtın kompozisyonundan da yararlanılabileceği gibi mekanın olanakları ile de bu yönlendirme sağlanabilmektedir (Resim 4-5) ³⁸ .

Resim 4 - Berlin, Neue Nationalgalerie, geçici sergi mekanında heykellerin birbirleriyle ilişkisine güzel bir örnek.

³⁷ Miles, Lewis ve Tout, *a.g.e.*, s. 70.

³⁸ Klotz ve Kruse, *a.g.e.*, s. 59.119.

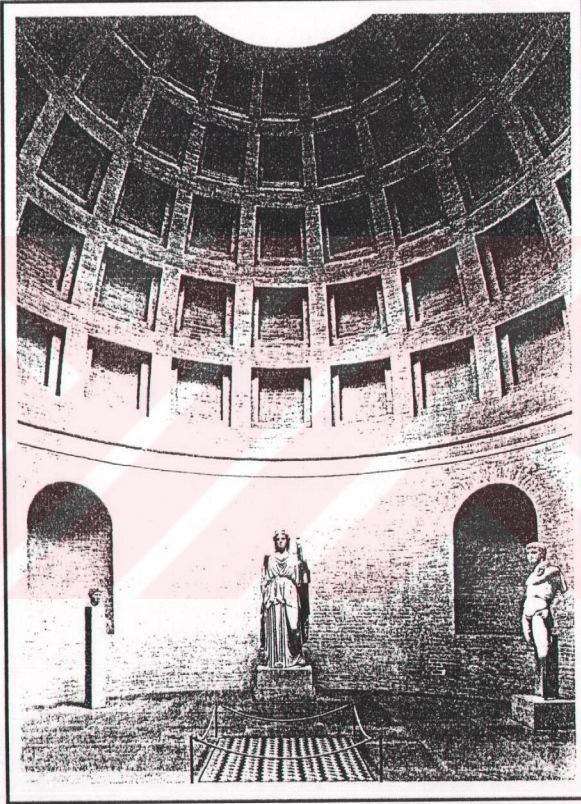
Resim 5 - Stuttgart, Neue Staatgalerie'deki sergi mekanında
yapıt-yapıt ilişkisine bir örnek

Mekanın Niteliğine Göre;

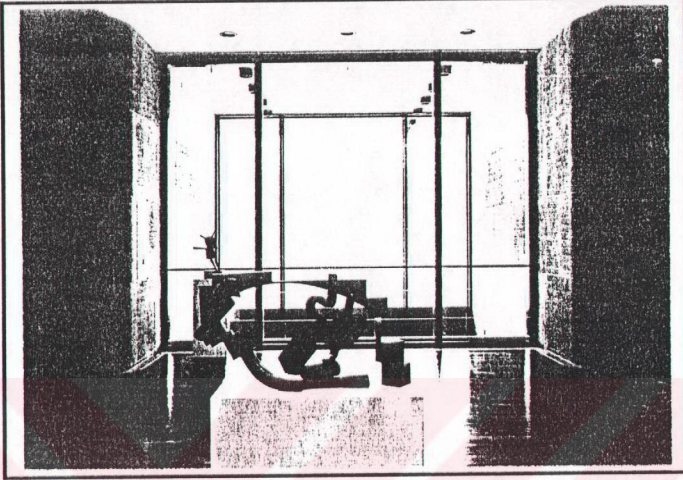
* **ZEMİN FARKLILIKLARI:** Sergilenen yapıtların vurgulanması için kullanılan yöntemlerden biri de diğerlerinden uzağa ya da ayrı zemine yerleştirerek ayırmaktır.

Sanat yapıtının gereksindiği görsel etkiler doğrultusunda zeminin rengi, aydınlığı, dokusu ile farklılıklar getirilebilir. Yapıt mekansal koşullarla çerçvelenebilir (Resim 6-7-8-9)³⁹.

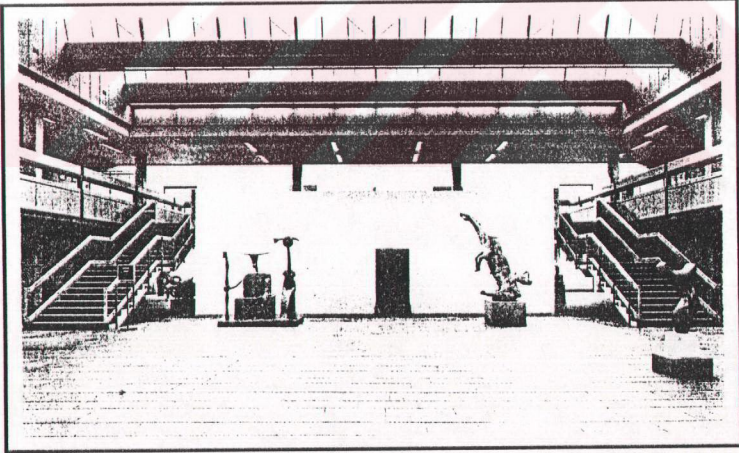
³⁹ Klotz ve Kruse, a.g.e., s. 43-51-75-101

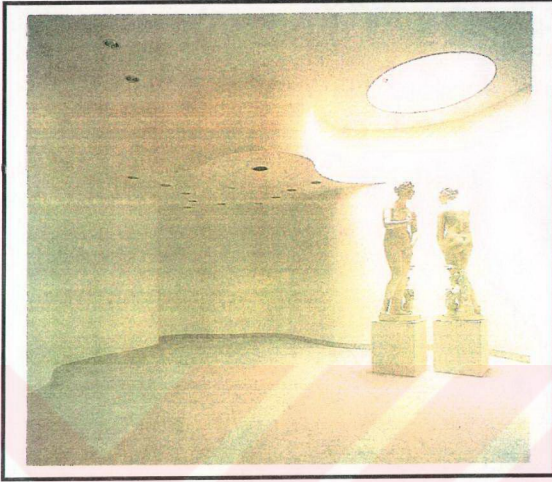
Resim 6 - Münih, Glyptothek München'deki heykellerin birbirleri ve mekan ile ilişkisine bir örnek

Resim 7 - Berlin, Kunsthalle, sergi mekanında sergilenen heykelle örnek.

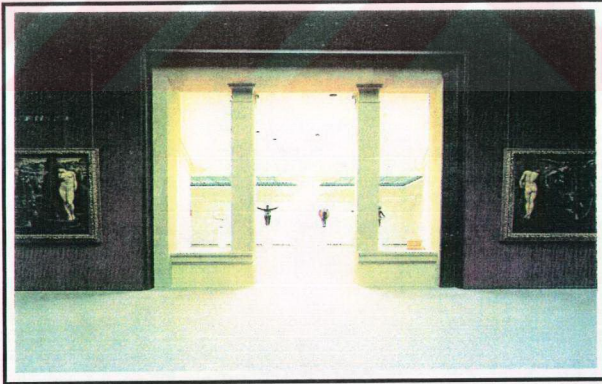

Resim 8 - Mannheim, Städtische Kunsthalle, sergi mekanına bir örnek

Resim 9 - Abteiberg Mönchengladbach, Städtisches Museum, yapıtlar, bölgesel aydınlatma ile vurgulanmaktadır.

Ayrıca mekan renkleri arasındaki farklılıklar, seksiyonlar arasındaki değişimleri de belirgin hale getirmektedir. (Resim 10)

Resim 10 - Stuttgart, Neue Staatsgalerie, Seksiyonlar arasındaki ayırımın, renk farklılıkları ile sağlandığına bir örnek⁴⁰.

⁴⁰ Klotz ve Kruse, a.g.e., s. 120.

3.1.5. ZİYARETÇİLERİN YÖNLENDİRİLMESİ

Yönlendirme; "...müze mekanının; izleyicilerin, sergi salonunda bulunan yapıları daha iyi kavrayabilmeleri (sırayı bozmadan) ve yapıtlar hakkında düşünme deneyimlerini organize etmeğe yardımcı olacak biçimde dizayn edilmesidir..."⁴¹.

Bu nedenle çağdaş sanat müzelerinde sergileme diğer müzelere oranla daha önemli bir yer tutmaktadır. Yapılan araştırmalar sonucunda müze çalışanları, mimari çözümü bilerek eylemlerini sürdürürken, müze-ye bilgisini arttırmak, boş zamanlarını değerlendirmek ve eğlenmek amacıyla gelen seyirci kitlesinin de sergi salonlarında hangi yöne doğru gidebileceğinden habersiz olmamaları ve kendi çabalarıyla uğraş vermemeleri için grafik ürünlerden yararlanmaktadır.

Sergi salonlarının girişinde yönlendirmenin hangi taraftan başladığını gösterir levhalar bulunmalıdır. Genellikle sergi salonlarında yönlendirme soldan sağa yapılmakla birlikte bazı tasarımcılar bunun tam tersi olan sağdan sola doğru yönlendirme düzenlemeleri uygulamaktadır. Bunun sonucunda seyirci kitlesinin, yapıtları doğru bir sıra takip ederek izleyebilmeleri ve görsel olarak yönlendirilmeleri amacıyla sergi mekanlarının girişine yön levhaları konulmalıdır (Şekil 6).

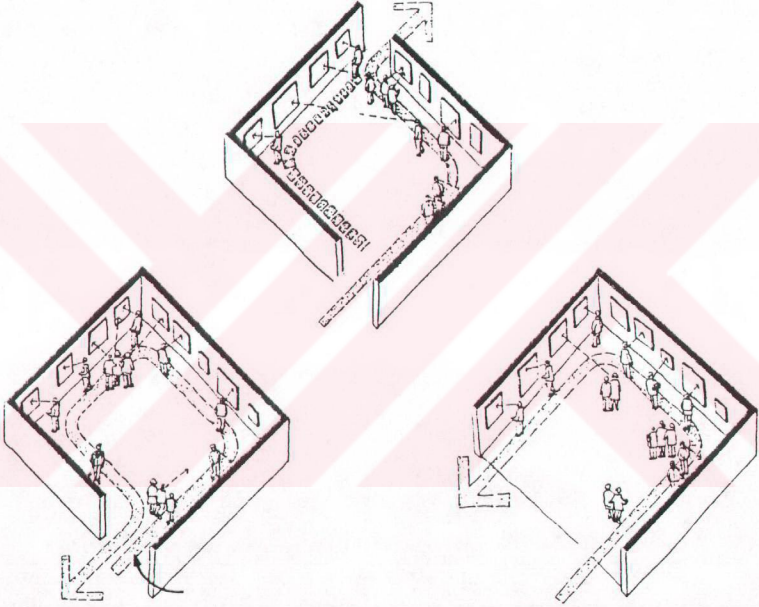
İzleyici kitlesinin değişik hızlarda sergi salonlarını gezebilmeleri ve bazı izleyiciler hareket ederken, diğerlerinin durup belli yapıtları daha detaylı olarak incelemeleri açısından sergi alanlarının daha geniş tutulması gerekmektedir.

Sergi salonlarının giriş ve çıkışları izleyiciler açısından önemli olmakla birlikte grafik yönlendirme de mutlaka yapılmalıdır. İzleyiciler, daha önce gördükleri yapıtların önünden bir kez daha geçmek zorunda kalmadan sergiyi gezebilmelidir.

Birbirine bitişik ya da yakın olan sergilemede, bir konudan diğer bir konuya geçerken bir dinlenme alanı olmasına özen gösterilmeli ve bu-

⁴¹ Catherine Brown, William Fleising and R. William Morrish, *Building For The Arts*, A. Guidebook for the Planning and Design of Cultural Facilities, U.S.A., , 1989, s.143.

nun için sergileme salonları arasında boşluk ya da yapıtlar arasında boşluk bırakılması söz konusu olmalıdır .

ŞEKİL 6 - Yönlendirmenin, sergi mekanlarında sağ taraftan başladığını gösteren örnekler

3.2. SERGİLEME ELEMANLARI VE MALZEMELERİ

Müzedeki sergileme alanları genellikle büyük bir sürekli sergileme alanı ve daha küçük bir geçici sergi alanı olarak değerlendirilmektedir. Müze koleksiyonunun sergilendiği sergi mekanı, koleksiyonun belirlenmiş konusu ve yapıtların fiziksel gereksinimleri doğrultusunda tasarlanmış elemanlarla donatılır.

Geçici sergi alanı ise; konuları ve yapıtları belirlenmemiş sergiler için ortalama verilerle tasarlanmış, sökülebilir ve taşınabilir elemanlarla donatılmaktadır.

Sürekli yada geçici sergiler için tasarımı yapılan tüm sergileme elemanlarında tasarımı yönlendiren iki temel veri;

- * Sergilenen yapıtların algılanmasının sağlanması,
- * Sergilemenin, yapıtların gereksinimi kimyasal ve fiziksel koruma önlemlerine sahip olmasıdır.

Bu bağlamda sergileme elemanları, sergi mekânında yapıtların daha iyi nerede görsel olarak algılanabileceği sorusuna yanıt veren işlevsel elemanlardır.

Organik ve inorganik malzemelerden oluşan yapıtları sergileyen sanat müzelerinde; sergileme elemanları ve malzemeleri iki grupta ele alınabilir.

- * Duvar ve panolar
- * Kaideler
- * Asma elemanları, birincil elemanlardır. Yapıtların fiziksel ve kimyasal ortamını oluşturlar.
- * Grafik ürünler ise ziyaretçinin bilgilendirilmesi amacı ile hazırlanan ve yapıtlarla fiziksel etkileşimi olmayan ikincil durumundaki iletişim elemanlarıdır.

3.2.1. DUVAR VE PANOLAR

Özellikle, müzeyi ilgilendiren koleksiyonlar sergilenirken, yapıtların korunma yöntemleri ve kimlikleri ortaya koyulduktan sonra müze için artık serginin düzenlenmesi söz konusudur. Burada müzenin bünyesinde bulunan küratör ve mimarların görevi bu yapıtların sergilenmesiyle ilgilidir.

Serginin amacı ne olursa olsun, sergi mekanlarının duvarları, malzeme ve renk bakımından yapıtların doğru sergilenmesi ve izleyici tarafından doğru algılanabilmesi için önemli bir faktördür. Bununla birlikte sergi mekanlarının cazip ve kullanışlı olması da büyük önem taşımaktadır.

Genelde müze yapılarında gerek büyük boyutlu yapıtların gerekse küçük ebatlardaki tuvalerin sergilenmesine olanak tanıyacak asgari boyutlar saptanmalıdır. Bu tip değişik boyutlu yapıtların bir arada sergilediği sanat müzelerinde sergi mekanlarının yüksekliği 5 ila 7 m. arasında olup, duvarların kullanılabilen kısmının yüksekliği ise 4,5 m olması, sergileme açısından ideal ölçü sayılabilir.

*"...Sergilenen yapıtların özellikleri ve tümün yaratacağı etki göz önünde tutulmak koşulu ile sergi mekanları ne kadar büyük olursa, kullanılacak duvar yüzeyi de o kadar geniş olacağından, açık bir rengin kullanılması o derece gerekli olacaktır..."*⁴² İmajı son yıllarda değişikliğe uğradı. Sergi mekanlarının renginde; mimari ve koleksiyon özelliklerine göre değişik renklendirmeye gidildi. Şampanya rengi, küf yeşili, bordolar, gri renkler ve tonları ile boyanılmaya başlandı. Tate ve National Gallery (İngiltere)de olduğu gibi. Tasarımcılar, bu renklendirmeyi yaparken; yapıtların cinslerini, özelliklerini, renklerini göz önünde bulundurmalı ve sergilenen yapıtları; çok koyu, çok açık ya da renk farklılığı ile boyanan renkli yüzeyler

⁴² ICOM, Türkiye Millî Komitesi; *Müzelerin Teşkilatlanmasında Pratik Öğütler*, Türk Tarih Kurumu Yayınevi, Ankara, 1963, s.178.

önünde, uyum içinde ön plana çıkartmalıdırlar. Ayrıca salondan salona renk tonundaki az bir fark bile şekil, boyut tekdüzeliğini ya da aydınlatmadaki kaçınılmaz farklılığı gidermeyi sağlayacaktır⁴³.

Güneş ışınlarının yapıtlar üzerindeki zararlı etkilerinin yanı sıra, aynı yapıtların üzerine düşen ya da yanından gelen ışınlar algılamayı zorlaştırdığından, sergi mekanlarında dışa açılan yüzeyler (pencereler) mümkün olduğu kadar azaltılmalı ya da tamamen kapatılmalıdır (Yapıtların ve göz hizasının üstünde de tutulabilir). Mekanda bulunan pencereden gelen herhangi bir ışık kaynağının sergi mekanına girmesi sonucunda izleyicinin dikkati yapıtlardan çok burada yoğunlaşacaktır. Eski binaların mimarisinde bulunan bu tür olumsuzluklar bugün yeni yöntemlerle önlenabilir. Bunlardan biri pencereyi tamamen kaybetmek amacıyla pano yerleştirilmesidir. Bu panoların amacı, hem gün ışığının mekana girmesini önlemek hem de mekanda daha fazla kullanılan yüzeylerin oluşturulmasını sağlamaktır. Ayrıca yapıtları gün ışığının zararlı etkisinden korumak amacıyla stor perdeler de kullanılabilir (Resim 11). Fakat bu fotoğrafta stor perdenin yarıya kadar açık olduğu ve dışarıda gelen ışık kaynağının sergi mekanına girmesi sonucu izleyicinin dikkatinin bu yönde yoğunlaştığı ve sergilenen yapıtları doğru algılayamadığını görmekteyiz. Bu amaçla günümüzde camdan gelecek gün ışığının zararlı etkilerini azaltacak flotat cam yanında ultraviyoleyi emici film tabakaları da kullanılmaktadır.

⁴³ Erbay, a.g.e., s.2.

Resim 11 - Paris, Modern Sanat Müzesi, sürekli sergi mekanında, bulunan pencerelerin stor perde ile kapatılmasına bir örnek.

Değişen iklim koşullarına (hava soğuk olduğu zaman ısı kaybına, sıcak olduğu zaman ısı artışına) uygun olarak, yoğunlaşma riskinden sakınmak için duvarlar dıştan çepeçevre izole edilmeli ya da binanın özelliğini bozmadan çift duvar yapılmalıdır⁴⁴.

Duvarların ısı geçirgenlik dirençlerinin yükseltilmesi, dolayısıyla ısı ekonomisinin sağlanması ve duvar yönünde meydana gelen yoğunlaşmanın önlenmesi amacıyla ısı yalıtım malzemesi kullanılabilir. Bu tür duvarlarda uygulama yanlış yapıldığı ve alınması gerekli bir kısım önlemler alınmadığı zaman duvar yüzeylerinde; kaplama, sıva ve boya kabarmaları, çatlama ve küflenmeler gibi zararlar ortaya çıkarak duvar yüzeylerinde sergilenen yapılarda da fizyolojik reaksiyon görülmektedir⁴⁵.

⁴⁴ Gerard Benoit and Deniele Neirinck, *Endüstriyel ve Tropikal Ülkelerin Arşiv Binalarında En Ekonomik Korunma Metot ve Vasıtaları*, Çeviren: Nihal Somer, T.C. Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Md., Cumhuriyet Arşivi Daire Başkanlığı Yayınları: 8, Ankara, 1990, s.14

⁴⁵ Muzaffer Özer, *Yapıların Isı, Su ve Buhar Yalıtımları*, İstanbul; Haşmet Yayınevi, 1974, s.9-10.

Sanat Müzelerinde tablolar, duvarlar yerine çeşitli malzemelerden yapılmış panolar üzerinde de sergilenebilir. Bir destek üzerine oturtulan ya da tabanda bu amaçla açılmış yivlere monte edilerek, istenilen yere yerleştirilerek sürekli ve geçici sergilerde zaman ve mekandan tasarrufu sağlayan panolarla salondaki yüzeyler çoğaltılabilmektedir.

Boston Sanat Müzesi'nde sergi mekanının büyüklüğü ilk göze çarpan unsurdur. Fakat pano kullanılarak mekan işlevsel hale getirilmektedir. Bu panonun, duvar ile aynı renk boyanması sonucu mekanın bütünlüğü estetik bir görünüş içindedir. Tavana asılan oynar başlıklı akkor lambalar ve gömme aydınlatma düzenekleri de aydınlatmaya güzel bir örnektir. Mekanda sergilenen vitrin örneği de zeminin renginde olup, tavan ve duvarlarla bir bütünlük teşkil etmektedir. Bu da izleyicinin sergilenen yapıtları doğru algılamasına neden olmaktadır (Resim 12).

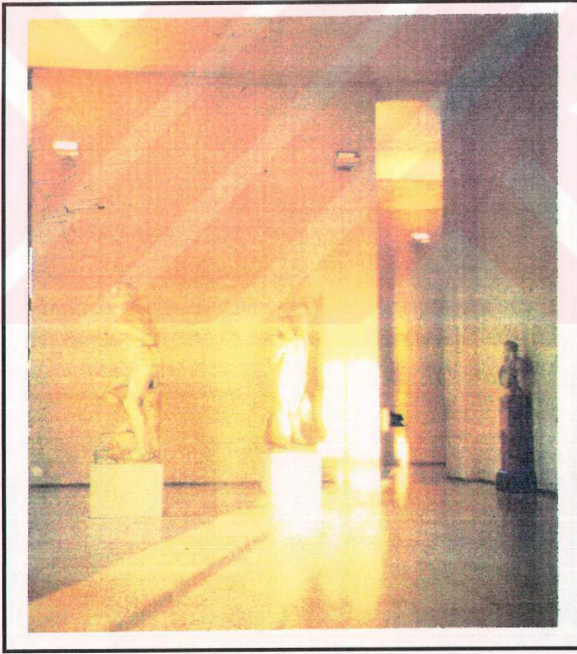

Resim 12 - Boston, The Boston Art Museum'de pano örneği⁴⁶

⁴⁶Prof. Tomur Atagök arşivi.

Ayrıca, tavan yüksekliğinin uzunluğuna eşit ve üst uçları delikli yivli borular, ayarlı ayaklar, alçalar ya da yükselir ayarlı kayışlardan oluşan Pogo-Sticks tipi perdeler de hem kontraplaktan hem de başka maddelerden yapılarak üzerinde sergilenen yapıtlarda oluşabilecek kimyasal reaksiyonları en aza indirmektedir.

Paris, Louvre Müzesi'nin büyük boyutlu sergi mekanlarında, daha fazla kullanılabilirliği sağlamak amacı ile değişen, taşınabilen panolar yapılmaktadır. Resimde görülen pano; heykellerin kaideleri, mekanın zeminini, tavanı ve duvarları ile görsel bir uyum içindedir. Ayrıca bu panolar, hem büyük boyutlu alanları bölmede hem de objelerin aydınlatılması için kullanılan aydınlatma düzeneklerinin yerleştirilmesi amacıyla hizmet etmektedir (Resim 13).

Resim 13 -Paris, Musee de Louvre'deki pano örneği.

Son yıllarda sergi mekanlarında görülen panolar kontraplaktan ya da diğer (sunta, MDF, kumaş, alçıpan, cam v.b.) malzemelerden yapılarak sergi mekanlarının yüzeyleri çoğaltılmaktadır. Sunta; sudan, MDF ise; nemden etkilenip, esneme yaparak ek yerlerinden açılma yapar. MDF ve sunta panoların duvara ancak ek bir ahşap karelej yapılıp üstüne uygulanma zorunluğu vardır. Alçıpan panolar duvar ya da yüzeye özel U ve C profilleri aracılığıyla monte edilir. Sunta ve MDF üzerine eser asarken özel ağaç vidaları, Alçıpana ise özel dubel kullanılmalıdır. Bu tür yüzeylerde yanlış malzeme ve vida, çivi kullanımı eseri taşımayarak zarar verecek sonuçlar yaratabilir. Kumaş panolar ise istenilen renk, desen ve türde kaplanmalarına karşın kolay kirlenir ve tozlanır. Cam panolar ise özel kasa ve çerçeveye oturtulma problemleri yanında, dayanıklılığının azlığı ve geçirgenlik sorunları yaratır. Işığı yüzeyde yansıtması yanında iki yüzeyin de aynı anda kullanılamaması gibi sakıncaları da vardır⁴⁷.

3.2.2. KAİDELER

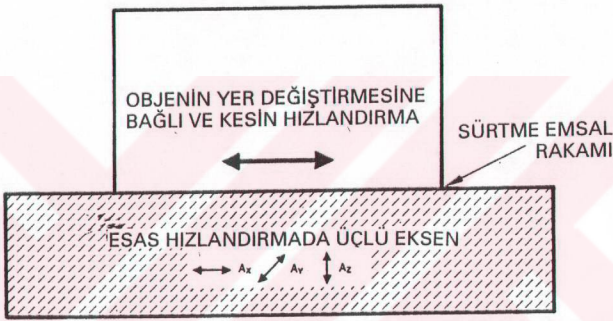
Sanat müzelerinde; sergilenen heykellerin boyutları, malzemeleri, ağırlıkları ne olursa olsun bir destek yardımıyla izleyicilere sunulmaktadır. İzleyicilerce, sergi mekanında heykellerin doğru bir biçimde algılanabilmelerini sağlamak amacıyla kaide kullanılmaktadır. Geçmişten günümüze kadar gelen bu kaideler genel olarak boyanmış, cilalanmış ahşaptan, dörtgen prizma şeklinde olup, heykelin boyutuna uygun olarak yapılmaktadır. Kaideler, sergi mekanlarına uyum sağlamalıdır. Kaidenin boyutu, heykelin merkez açısı izleyicinin göz hizasına gelecek biçimde ayarlanmaktadır.

Kaideler öncelikle heykellerin algılanması için tasarlanırlar. Kaidelerin, sürekliliği sergilenen yapıtlar için doğrudan zemini oluşturacağı yapının gereksinimleri ve serginin belirlenmiş görsel düzeni doğrultusunda tasarlanmasının, yapının algılanmasında olumlu etkisi yeğlenmektedir. Ancak yapının korunma gereksinimi de kaidenin tasarımını etkiler. Ülkemizde üzerinde bulunduğu deprem kuşağında, geçmişte yaşanan yapı kayıpları üzerine araştırmalar yapılarak modeller geliştirilmiştir. Mühendis Ishiyama, Evaluation of Seismic Mitigation Measures for Art Objects adlı kitabında, yapıt ile zemin arasında yer alan kaidelerin, zeminle arasında alınacak önlemlerle, yapının bazı durumlarda karşı karşıya kalabileceği sarsıntının etkisinin azaltılmasını önermiştir. "...Yapıt/destek sisteminde deprem şiddetini azaltmak için en basit yol, esas sınırlamayı (tu-

⁴⁷ Fethiye Erbay, "Sergileme elemanları ve malzemeleri" konulu görüşme, İst., Şubat 1995.

tıkluluğu) tekrar hareket ettirmek ve yüzey üzerinde sağa ve sola doğru kaymasını sağlamaktır. (Şekil 7) de sürtme esas ayırıcı model çeşidi görülmektedir. Bu model çeşidine en dik ya da dike yakın yapıt/destek sistemine başvurulmalıdır. Bu konuda talep edilen model parametresi (ölçüsü) sürtme katsayısıdır (C_f). Her iki yana kayma yüzeyleri sabit sürtme ile düz ve basık arazi olmak için hayali olarak düşünülmüştür. Deprem şiddetinin fazlalığı, toprağın üçlü eksen (A_x , A_y ve A_z) ile tayin edilmiştir. İlgili, bütün hareket yatay (x,y,z) yönünde olmasına rağmen, dikey hızlandırma sürtünme şiddetinde meydana gelen değişme miktarı ile hareket etmektedir..."⁴⁸.

SÜRTME ÇEŞİDİ ESAS AYIRMA MODELİ

Şekil 7 - Sürtme Çeşidi Esas Ayırma Modeli

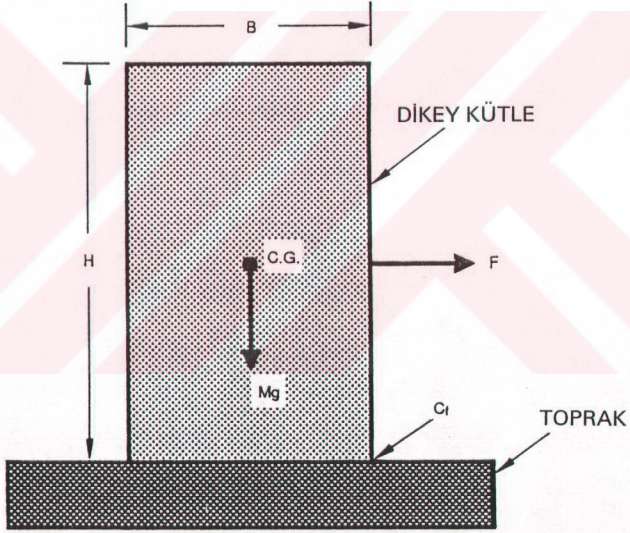
"...Dikey-Kütle Sallanması ise, bir dik kütle için ağırlık merkezine değişmez devamlı bir güç uygulanırsa kütle ya hareketsiz kalacak ya devrilecek ya da kayacaktır. Buna göre 3 hareket için aşağıda gösterilen kriterler (ölçüler) içinde statik (durgun) tahlil (deney) sonuçları verilmiştir (Şekil 8).

- C.G. = Ağırlık Merkezi
- F = C.G.de Statik Güç
- M = Kütle
- g = Ağırlık Merkezine Ait Hızlandırma
- H = Ağırlık
- B = Esas Genişlik
- C_f = Kütle ve Toprak Arasındaki Sürtünme Katsayısı

⁴⁸ M.S. Agababian, S.F. Masri ve R.L. Nigbor, *Evaluation of Seismic Mitigation Measures For Art Objects*, U.S.A., 1990, s. 27-28.

Denge (Sağlamlık) : Eğer $F < MgB / HC_f$ ve $F < C_f Mg$
 Devrilme : Eğer $F > MgB / HC_f$ ve $F < C_f Mg$
 Kayma : Eğer $F < MgB / HC_f$ ve $F > C_f Mg$

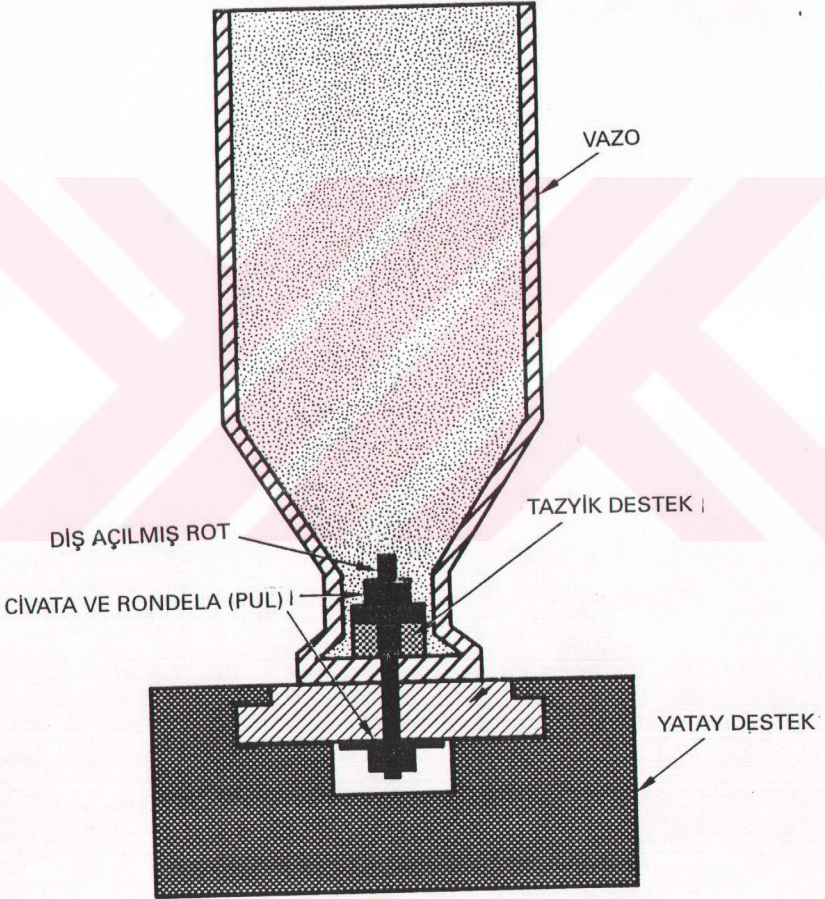
Bu üç kriterin herbirindeki ilk eşitsizlik dik küllenin statik devrilme dengesini tarif etmektedir. Bunun için dikey olan objelerin devrilmesine, kaymasına önlem olarak yatay destek sistemleri konulmaktadır...⁴⁹.

Şekil 8 - Dikey - Cevap Değişiklikler.

⁴⁹ Agbalian, Masri ve Nigbor, a.g.e., s. 35

Ayrıca objeleri deprem şiddetinden korumak amacıyla yapılan bir yöntem (Dönüşümlü Esas Ayırıcı) vardır ki obje için risklidir. Çünkü bu yöntem objeye uygulanırken büyük zararlar vermektedir. Objenin alt tarafından açılan diş, civata yardımı ile yatay yardımcı desteğe bağlanmaktadır. Bu yöntemin amacı objeyi şiddet farklılıklarından koruyabilmektir. Eserin tümünü kaybetmemek için uygulanabilir. Ancak uygulama sonucunda da eser tahrip olabilir (Şekil 9).

Şekil 9 - Dönüşümlü Esas Ayırıcı Şeması.

Müzenin sergileme mekanlarında bulunan küçük boyutlu heykeller, toz ve nemin zararlı etkilerinden; değişen iklim koşullarından; insanların kırıcı, yok edici zararlı davranışlarından; titreşimden ve hırsızlıktan korumak amacıyla vitrin içinde sergilenebilir.

Son yıllarda sergilenen objelerin, sergi mekanında, izleyiciler tarafından algılanmasına yardımcı olan kaideler; cam, plexiglas, ahşap, lamine, metal gibi çeşitli malzemelerden ve sergilenen objelerin özelliklerine göre uygun şekillerde yapılmaktadır. Cam ve plexiglas kaideler; büyük kütlelerin taşınmasına elverişli değildir. Cam, plexiglasa göre daha dayanıklıdır. Plexiglas zamanla renk değişikliğine uğrar, sararma ve çizilmeler görülür. Kolay kırılır. Lamine kaideler ise mat ve parlak olarak çeşitli renk ve tonları mevcuttur. Ayrıca kolay silinip, temizlenebilirler. Metal kaideler ise en dayanıklı malzeme olmasına karşın her tür eserle kolay uyum sağlamayabilir. Kaidelerin ahşaptan yapılması durumlarında, sıcak bir malzeme olmasına karşın, rutubet ortamında esneklik kazanması, böcek ve parazitlere uygun ortam hazırlaması gibi olumsuzluklara yol açabildiğinden tercih edilmemesi gerekir.

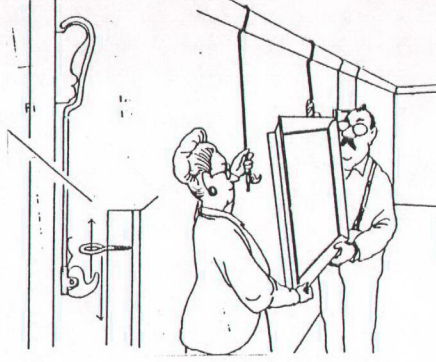
3.2.3. ASMA ELEMANLARI

Serginin hazırlık aşamasında en uygun ve en pratik yöntemi bulmak birçok müze küratörünün karşılaştığı sorundur. Her sergi kendine özgü kalitesiyle birlikte, kendine özgü sorunu da beraberinde getirmektedir.

Bir sergi hazırlığında, yapıtların güvenli bir şekilde sergilenmesinde en önemli yardımcı elemanlardan biri de asma elemanlarıdır. Yapıtların sergilenmesini sağlayan bu elemanlarda aranan en önemli özellik sağlam, pratik ve düşük maliyetli olmalarıdır. Resim, rölyef, halı v.b. gibi asılan çeşitli malzemenin özelliklerine göre farklı asma elemanları kullanılmaktadır. Resim için yaygın olarak kullanılan asma elemanlarından bazıları aşağıda sunulmuştur⁵⁰.

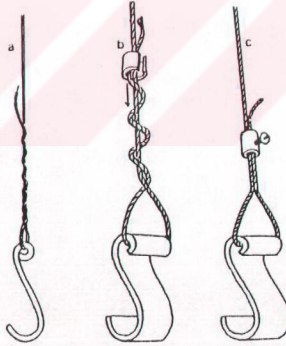
* **RESİM ÇUBUKLARI:** Kullanımı basit elemanlardır. Çeşitli uzunluklarda olup, yaylı-kilit ya da dirseklili mil kancası ile çubuk boyunca aşağı ve yukarı hareket edebilme özelliğine sahiptirler. Bu kancaya çerçevesiz yapıtın ya da panonun bir köşesi vida deliğinden bağlanmaktadır. Böylece kanca emniyetle kilitlenmiş olur. Ayrıca fon olarak kullanılan duvarla renk uyumu içinde olması için bu çubuklar boyanabilir (Şekil 10).

⁵⁰ Lothar P. Witteborg., *A Practical Guide For Temporary Exhibitions*, Printed in the U.S.A., 1991, s. 46-47-48-49.

Şekil 10 - Resim Çubuklarına örnek.

* **TEL VE KABLO:** Kancalarla kullanılan ve duvar panosuna tutturulan saç örgülü bu tel resimlerin asılmasında kullanılır. Ayrıca çerçevelenmiş grafikleri ve panoları asmada da kullanılmakta olup, üzerinde zaman testi denenmiş bir asma elemanıdır (Şekil 11).

Şekil 11 - Tel ve Kablo gibi asma elemanlarına örnek

* **İP YADA HALAT:** Sergilerde asma elemanı olarak kullanılan ip (halat) estetik olmamakla birlikte, akılcı olarak kullanıldığında; etkin, fonksiyonel ve hatta dekoratif bir materyaldir.

* **ÇİFT TARAFLI BANT:** Bu ürünün en iyisi olarak bilinen M3 çift taraflı köpük bantın, endüstriyel alandaki versiyonu, birçok müze teknisyeni tarafından çeşitli işlerde, özellikle sergi mekanlarındaki küçük boyutlu yapıtların güvenlikle sergilenmesi amacıyla kullanılmaktadır. Ayrıca grafiksel öğeler, resim ve etiketler için ideal bir malzemedir.

İzleyicilerin, estetik olarak doğrudan algılayabilmeleri amacıyla son yıllarda tablolar, duvara vida ile asılmaktadır. Böylece sabitlenmiş tablolar, insan unsurundan kaynaklanan (hırsızlık v.b.) tehlikelere karşı da korunmaktadır.

Resim 14 - Berlin, Neue Nationalgalerie, asma elemanına bir örnek.⁵¹

⁵¹ Prof. Tomur Atagök arşivi.

3.2.4. ZİYARETÇİLERİN BİLGİLENDİRİLMESİ

Müze sergisi bir kültür programıdır. Müzenin, yaygın eğitim ve tanıtımının sözel ve görsel boyutları doğrultusunda, stratejik yönü de ele alınmaktadır. Strateji; sergilemenin amacını belirler. Müze toplumun kendi kültürel varlığını, bilimsel yöntemlerle sergilerken; toplumla iletişim kurması ve kendi kültür mirasını dünyaya tanıtması amacıyla rehberler, ziyaretçilere yardımcı müze elemanları yanında bir takım yardımcı öğelere (grafik ürünlere) de gereksinim duyar.

Müzedeki sergilenen koleksiyonların amacı; sadece izleyicilerin yapıtları görsel olarak algılamaları değil, onları yapıt hakkında kesin bir amaçla yönlendirmek ve bilgi vermektir. Bu bilgilendirme; etiketleme, açıklayıcı bilgi panosu v.b. ile mümkündür.

Sonuç olarak; izleyicilerin sergilenen yapıt hakkında daha detaylı ve doğru bilgi almaları için etiket, bilgi panoları gibi grafik ürünler en etkin yoldur.

* ETİKETLEME

Etiket etkin bir bilgi aktarım yöntemidir. Sergilenen yapıtların konusunu (adını), malzemesini, boyutlarını, yapılış tarihini ve sanatçısının adını kısa ve öz olarak belirten etiketler, yapıtın sağ alt köşesine konulmaktadır. Etiketler, ziyaretçilerin okuyabileceği bir ölçüde, çeşitli bilgisayar yazım programları ile istenilen stil ve puntoda (örneğin 12 punto) yazılmaktadır. Etiketler, çevreden gelecek etkilerden (toz, renk değiştirme, yırtma v.b. gibi) korunması amacı ile üzerleri ince bir film ya da fablon ile kaplanarak izleyicilerin bilgilendirilmesine sunulmaktadır. Ayrıca bugün müzelerde kullanılan bir yöntem de serigrafî olup yapıt hakkında bilginin verilmesi, doğrudan yapıtın sergilendiği duvar ya da panonun üzerine baskı yöntemiyle yapılmaktadır.

Vitrin içi sergilenen yapıtlarda ise etiket, vitrin içine konularak korumaya alınmalıdır⁵².

⁵² Sümer Atasoy, "Sergileme" Basılmamış Ders Notları, Yıldız Teknik Üniversitesi, İstanbul, 1992.

* AÇIKLAYICI BİLGİ PANOSU

Sergilenen yapıtların konuları, sanatçıları ve malzemeleri hakkında daha detaylı bilgi için sergi mekanlarında açıklayıcı bilgi panolarının konulması gerekmektedir. İzleyicinin, sergilenen yapıt hakkında daha kapsamlı bilgi alabilmesi için bu panoların sergi mekanının girişinde yer alması doğru olacaktır. Bu bilgi panoları etiketlerden daha fazla bilgiyi kapsamaktadır.

3.3. SERGİLEME ALANLARINDA KORUMA VE KONFOR GEREKSİNİMLERİ

Yapılarda uygun konfor koşullarının oluşturulmasında yapı fiziği öğelerinin tümü her zaman her yönden aynı ağırlığı taşımayabilir. Burada, yapının ya da sergi mekanlarının işlevleri önemli rol oynamaktadır. Bu bakış açısından konuya yaklaşıldığı zaman, müzelerde amaç yapıtları izleyenler için, görsel algılamanın başka bir deyişle, iyi görme koşullarının oluşturulması birinci derecede önemlidir.

3.3.1. YAPI FİZİĞİ ÖĞELERİ

Müzenin amacı; çeşitli malzemelerden, değişik yönlerden değeri olan yapıtları, yüzyıllar boyunca saklamak, korumak ve bilimsel ve teknik sistemlerle bunları tüm insanlara sergilemek olduğuna göre, müze yapısının bu işlevi gerektiği gibi yerine getirmesinde müzenin mimari oluşumu en önemli etkindir.

Yapı fiziği öğeleri olan ışık-renk-ses-ısı-nem, müze mekanlarında uygun konfor koşullarının oluşmasında rol oynayan ve aynı zamanda, görsel algılamayı da etkileyen faktörlerdir.

"...Müze mimarisinde yapı fiziği öğeleri; hem müzede sergilenenleri izleyenler olarak -İNSANLAR-, hem de müzede sergilenenler olarak -OBJELER-, açısından önem taşımakla birlikte, mimari biçimlenişte de en iyi biçimde değerlendirilmesi gerekliliği doğmaktadır..."⁵³

⁵³ Müjgan Şerehanoglu, "Müze Mimarisinde Yapı Fiziği Öğelerinin Belirleyicileri", Y.T.Ü., Müzecilik Eğitimi Bülteni, İstanbul, Mayıs, 1990, s. 1.

Konfor değerlerinin oluşturulmasında yapı fiziği öğelerinin tümü her zaman her yönden aynı ağırlığı taşımayabilir. Burada mekanların işlevleri önemli rol oynar. Bu bakış açısından konuya yaklaşıldığı zaman, müzelerde, objeleri izleyenler için, görsel algılamamanın başka bir anlatımla iyi görme koşullarının oluşturulması birinci derecede önemlidir.

3.3.1.1. IŞIK

Bir ulusun ya da insanlığın sahip olduğu sanatsal, tarihsel ve kültürel değerlerin sergilendiği ve korunduğu bir kabuk niteliği taşıyan müzelerde, sanat yapıtlarının iyi ve doğru olarak algılanabilmesi için müze aydınlatması en önemli faktörlerden birini oluşturmaktadır.

"...Müzenin temel işlevi, yapıtları sergilemek olduğuna göre gezenler için iyi görme koşullarının oluşturulmasında, aydınlığın nicelik ve nitelik olarak iki boyutunun algılamadaki rolünün iyi bilinmesi ve aydınlatma düzenlerinde bunu sağlayacak mimari biçimlenişler oluşturması gerekmektedir. Aydınlığın nicelik boyutu yani aydınlığın az ya da çok olması görsel algılamada önemli bir etken olmakla birlikte esas önemli olan aydınlığın nitelik boyutudur. Yani elde edilen aydınlık düzeyinin ışık rengi, doğrultusu, gölge karakteri, aydınlığın belirli bir bölgede olması ya da düzgün yayılmışlığı gibi konuları kapsayan özelliklerinin yanı sıra aydınlatma düzenlerinin kurulmasında ve bunun başarılı olmasında, sergilenen değişik yapıtların renk, boyut, doku gibi türlü özelliklerinin bilinmesi zorunludur. Çünkü bir resim aydınlatması ile bir heykel aydınlatması teknik yönden tamamen ayrı özellik göstermektedir..."⁵⁴.

Yapıtların doğru algılanabilmeleri kadar korunmaları da önem taşımaktadır. Ancak aydınlatma ve koruma birbirine ters düşen iki olgudur. Görsel algılamamanın verisi olan ışık, duyarlı ya da çok duyarlı müze yapıtları için en önemli zarar kaynağıdır ve geri dönülemeyen zararlar yaratmaktadır (Boyaların renk değiştirmesi, desenlerin ve verniklerin sararması gibi). Bu nedenle aydınlatma, müze yapıtlarında mimari tasarım aşamasında çözülmesi gereken bir sorundur.

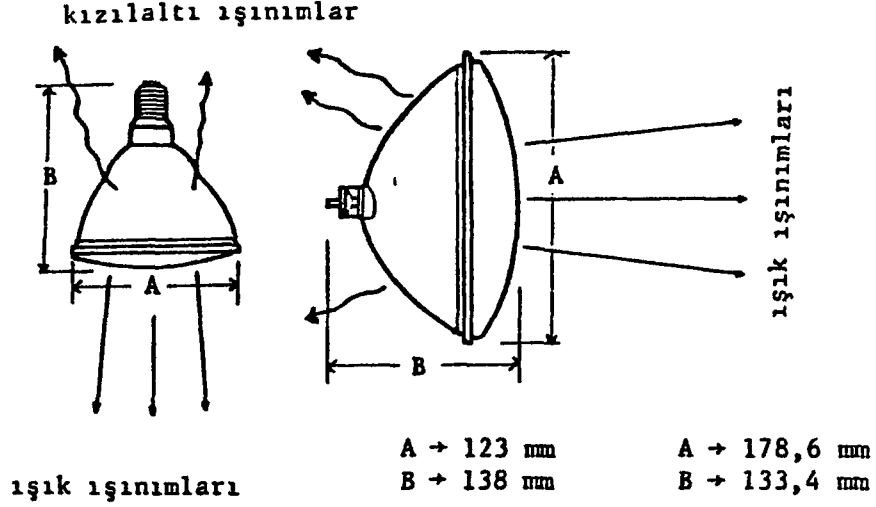
Doğal ve yapay tüm ışık kaynakları türlerine göre az ya da çok morüstü (UV) ve kızılaltı (IR) ışınım yayırlar. Sergi mekanlarına giren

gün ışığı, ışığın bütün dalga boylarındaki zararlı ışınlarını içerdiği için müze aydınlatmasında ancak çok özel önlemlerle kullanılması gereken bir ışık kaynağıdır. Gün ışığı; mor ötesi ve kızılaltı ışınlarının yanı sıra ayrıca ısı ışınlarını yayarak bağıl nem dengesini de etkilemektedir. Gün ışığının denetimi için en etkili yöntem sergi mekanlarında bulunan camların filtre edilmesi ya da camların dışarıdan özelliğini bozmadan, iç mekânlarda fonksiyonunu tamamen ortadan kaldırmaktır.

Gün ışığının aydınlatma özelliği ışık değeri açısından günün saatlerine, hava durumuna ve mevsimlere göre değişim göstermesi nedeniyle sergi mekanlarında aynı aydınlatma düzeyini sağlamak için yapay ışık kullanılmaktadır.

Yapıtları, yapay ışık kaynaklarının yayımladıkları ışınların zararlı etkilerinden korumak için, ışığın yapıt üzerine gelmeden durdurulması gerekmektedir. "...Morüstü ışınlar yağlıboya, suluboya ve tempera boya da renklerin değişmesine, doku liflerinin zayıflamasına ve kopmasına, dokumaların, halı ve kilimlerin renklerinin solmasına ve benzeri renk ve doku bozulmalarına yol açarlar. Daha çok kimyasal tepkime sonucunda oluşan bozulmadan yani zarardan geriye dönüş yoktur. Kızılaltı ışınlarının bir bölümünü oluşturan ısı ışınları ise fiziksel zararlara neden olurlar. Bu ışınların etkisiyle ahşap gibi gereçler, çatlama, kırılma, bükülme sonucunda biçim değiştirirler. Nesnelere ışınların zararlı etkilerinden korumak için, ışık kaynaklarının yayımladıkları ışınların nesne üzerine gelmeden durdurulması gerekmektedir. Morüstü ışınlar için, bu ışınları geçirmeyen ya da yansıtmayan gereçler ve morüstü ışınları yok denecek kadar az yayımlayan flüoresan lambalar kullanılır. Isı ışınlarını durdurmak için de özel süzgeçler (filtreler) ve ısı ışınlarını ışık doğrultusuna değil de geriye doğru yansıtan, dikroik lambalar, üretilmektedir..."⁵⁵.(Şekil 12).

⁵⁵ Hülya Kılıç, "Eski Yapılarda Yeni İşlev Verilmesinde Koruma, Aydınlatma İlişkisinin Etkisi", Y.Ü., Mimarlık Fakültesi, Yapı Fizik Bilim Dalı Seminer Programı, İstanbul, s.2-3.

Şekil 12 - Dikroik lambalardan iki örnek.

Sergilenen yapıtlar üzerinde daha çok kimyasal tepkime sonucunda oluşan ve bozulmalara neden olabilen morüstü ve kızılaltı ışınımaları kabul edilmekle birlikte müzelerde yapıtların sergilendiği ve ziyaretçilerin müzeye geliş amacının bu yapıtları görmek ve görmek için de ışığa gerek olduğu düşünülürse, zararlı olsa da ışık kullanılma gereği anlaşılır. Bu durumda; ışığın neden olduğu zararı en aza indirmek amacıyla, yapıtların duyarlılıklarına göre aydınlık düzeyi, değişik ülkelerdeki belirlemelerle aşağıdaki tabloya göre saptanmıştır (Tablo 2)⁵⁶.

⁵⁶ Hülya Kılıç, Müze Aydınlatmasında Zararlı Işınımalar ve Nesnelere Bunlardan Korunması, İ.D.M.M.A., Mimarlık Fak. Yapı Fiziği Kürsüsü, Yıldız, Mart, 1981, s.19.

NESNELER	ÖNERİLEN MAX. AYDINLIK DÜZEYİ (LÜKS)		
	ICOM	IES (UK)	IES (U.S.A.)
* IŞIĞA DUYARLI OLMAYAN Metal, taş, cam, seramik, değerli taşlar ,emaye.	Sınırlanmamış ama çok ender rastlanan durumlar dışında 300 lx'ün üstüne çıkılmaz. (Renk sıcaklığı: 4000 - 6500 K)	Sınırlanmamış	Özdeklere ve renklere bağlı olarak 200 - 6000 lx.
* IŞIĞA DUYARLI OLANLAR Tempera ve yağlı boyalar, doğal deri, boynuz, kemik, fildişi, ahşap, vernik (Avrupa ya da doğu) fresk.	150 - 180 lx (Renk Sıcaklığı: 4000)	150 lx	200 lx (Az süreli sergiler için 600 lx)
* IŞIĞA ÇOK DUYARLI OLANLAR Dokuma, glyim eşyaları, suluboyalar, örme duvar kılımi, ahşap mobilya, el yazmaları, pullar, ölmüş deriler, duvar kağıtları, minyatürler, pek çok doğa bilimi örnekleri (özellikle deri ve botanik)	150 lx - 30 lx (Olanaklıysa daha da az) (Renk sıcaklığı: 2900 K)	50 lx	200 lx

Tablo 2 - Sergilenen yapıtların ışığa duyarlılıkları ve değişik ülkelerdeki belirlemeleri

Ayrıca 1961 yılında çıkarılan bir yasa ile İngiltere'de, müzeler için aydınlık düzeyi üst sınır değeri şöyle belirlenmiştir (Tablo 3)⁵⁷.

MÜZELER : Genel :	150 lx
SANAT GALERİLERİ	100 lx (Resimlerin tek tek aydınlatıldığı galeriler için, duvar aydınlatması olmayan küçük galeriler için 200 lx aşılmamalıdır.) 200 lx - YAĞLIBOYA RESİMLER (Düşey yüzeyler üzerine. Dikkat, özel olarak, aydınlığın niteliğine yönelmelidir.)

Tablo 3 - İngiltere'deki müzeler için aydınlık düzey üst sınır değerleri.

3.3.1.2. RENK

Prof. Şazi SİREL'e göre Renk "...Öznel olarak-görsel algılamamanın belli ayrımlara dönük bir niteliği ya da -nesnel olarak- görünen ışınımların, gözlemciye, belli nitel ayrımlar yapma olanağı sağlayan özelliği" biçiminde tanımlanır. Bu tanıma göre renk, öznel olarak bir "duyulanma öğesi", nesnel olarak da, bu duyulanma öğesini doğuran "ışık uyarıları"dır..."⁵⁸.

Renk, ışıktan soyutlanamayan bir konu olduğu için aydınlatma ile çözümlenmektedir. "... Müzede iç yüzeylerin renklendirilmesinde, yapıtların algılanması önemli bir etken olduğundan, yapıtlarda bağımsız iç yüzle- rin oluşturulması yanlış bir yaklaşım olur. Çünkü görsel algılamamanın doğru ve yanlışsız olması iyi görme koşullarının sağlanması ile olanaklıdır..."⁵⁹.

İzleyicilerin; mekanda görsel algılamalarını sağlamak amacı ile çok koyu, çok açık ya da renkli yüzeyler önünde sergilenen yapıtların (hem

⁵⁷ Kılıç, a.g.e, s.20

⁵⁸ Şazi Sirel, Renk Dizgeleri, Boyalar, Dokular, İ.D.M.M.A., Mimarlık Fakültesi, Yapı Fizikliği Kürsüsü, Yıldız, Nisan, 1981, s.2

⁵⁹ Şerefhanoglu, a.g.e., s.2

tablo hem de heykel) çevre ya da fon renginin uyum içinde olması gerekmektedir. Renk seçimi; hem yapıtı ön plana çıkartacak hem de çevre ile uyum içinde olarak görsel algılamayı etkileyecektir. Bu renk seçimi; mimarlar ve küratörlerin işbirliği sonucu ortaya çıkmaktadır.

Müze sergi mekanlarının yüzeyi, öz renginde görünebilmesi için üzerine gelen ışıktaki (gün ışığı ya da yapay ışıktaki) her renk ışınımının aynı oranda olması gerekmektedir. Örneğin; renkli bir yüzeyde sergilenen yapıttaki renkler çevreden gelen etki sonucunda doğru olarak algılanamamaktadır. Bu yüzden bir rengi "*Çevre Etkisi*"nden kurtarmak amacı ile, yakın değerlerde gri (renksiz) bir çevre içinde görmek gerekmektedir.

3.3.1.3. ISI VE NEM

Müzelerin öncelikli sorumluluğu, varlık nedenleri olan yapıtları korumak, onlar için en uygun çevre koşullarını sağlamaktır. Çevre koşullarının yapıtlar üzerindeki olumsuz etkilerini en aza indirmek, başka bir deyişle bozulmayı azaltıp, geciktirmek, yapıtların malzemelerine uygun ortamlarda saklanması ve sergilenmesi ile mümkündür. Farklı malzemelerden yapılmış yapıtlar farklı çevre koşulları gerektirirler. Bu bağlamda müzelerde sergilenen yapıtlar için en uygun ortam malzemenin cinsine göre bağıl nem (BAĞIL NEM: Belirli hacimde ve belirli sıcaklıkta, havada bulunan su buharı miktarının aynı hacimde ve sıcaklıkta havanın taşıyabileceği maksimum su buharı miktarına oranı) ve sıcaklık değerlerinin doğru bir şekilde belirlendiği ve denetlendiği ortamdır.

Sergi mekanlarında nemden en çok etkilenen malzemeler; bitkisel ya da hayvansal kökenli olup, yüksek oranda karbon içeren ve yanabilir özelliğe sahip olan organik malzemelerdir. Ahşap, kağıt, dokuma, deri, parşömen, kemik, fildişi, boynuz, tuval resmi organik malzemeler arasında sayılmaktadır.

Organik malzemelerin tümü higroskopiktir. Nem verirken yani kururken yapıtlarında küçülme, çekme; nem emerken genişleme ve şişme

gibi fiziksel değişimler gösterirler. Tekrarlanan bu değişimler sonucunda malzemelerde deformasyon, dönme, çatlama, yarıma v.b. bozulmalar meydana gelir. Ayrıca organik malzemeler uzun bir süre nemli ortamlarda sergilendiklerinde, yapıtların üzerinde mantarların ve böceklerin barınmasına uygun bir ortam oluşur. Organik malzemelerin sürekli olarak nem oranı % 50 - 60 arasında tutulması gerekmektedir⁶⁰.

Sergi mekanlarında sergilenen bir diğer malzeme de inorganik malzemelerdir. Minerallerden oluşur ve yanmayan bir özelliğe sahiptirler. Bundan dolayı neme karşı dirençlidirler. Taş, pişmiş toprak, cam, maden bu tür malzemelerin başlıcaları olmakla birlikte higroskopik olmadıklarından (nem alış-veriş yapmadıklarından) nem farklılaştıkça boyut değiştirmezler. Ancak malzemenin gözeneklerine ve çatlaklara giren suyun donması sonucu hacimin genişlemesi ile yüzeyde ufalanma ve çatlama olabilir. İnorganik malzemelerin korunması için bağıl nem oranının % 45'in altında tutulması gerekmektedir⁶¹.

Ayrıca sergi mekanlarında ısı-nem koşullarının gereken düzeyde tutulmasında yapı kabuğu (duvar-döşeme kaplamaları-cam dolu yüzeyler) gibi faktörlerin de denetlenmesi gerekmektedir⁶².

Müzenin bulunduğu yerin iklim koşullarına, mevsimlere, yapının özelliklerine, yapıtların türlerine bağlı olarak bağıl nemde önce istikrar sağlanmalı ve gerektiğince yükseltilmeli ya da düşürülmelidir. Bunun yanısıra değişen iklim koşullarından kaynaklanan sıcaklık farklılıkları sonucu sergi mekanında bağıl nemin aynı düzeyde kalması için teknolojik gelişmelerden yararlanılmaktadır. Nemin azalması durumunda mekana nem veren ya da aksine artan nemi ortadan çeken sistemlerin (higrometre ve termo-higrograf) kullanılmasıyla mümkündür. Bu aletlerin müze sergi mekanlarında bulunması gerekli koşuldur.

⁶⁰ Müzelerde Koruma: Çevresel Koşulların Denetimi, T.C., Kültür Bakanlığı Eski Eserler ve Müzeler Genel Müdürlüğü, İstanbul, 1987, s.11

⁶¹ a.g.e., s.12.

⁶² Müjgan Şerefhanoglu, Müze Mimarısında Yapı Fiziksel Ögelerinin Belirleyicileri, Yıldız Üniversitesi, Müzeçilik Eğitim Bülteni, İst., Mayıs, 1990. s.2

3.3.1.4. SES

Şazi Sirel'e göre ses; "... bir hacimde seslerin yayılma, yansıma, yavaş yavaş yutularak sönme olaylarını, kişiler tarafından işitsede işitmese de gerçekte var olan olaydır. Bu nedenle akustik sözcüğü işitme kavramından çok, ses kavramıyla ilgili olması gerekir..."⁶³.

Yapı fiziği öğelerinden ses etkeni önemli bir unsur olmakla birlikte, konuya gürültü denetimi ve hacim akustiği yönünden de yaklaşmak doğru olmaktadır.

Müzedde, izleyiciler belli bir zaman dilimi içinde bulunsa bile, hacim akustiği yönünden; yankı ve uğultuların olması, mekanlarda konuşulanların iyi anlaşılabilmesi, yansıma süresinin uzun olmasına neden olmaktadır. Ayrıca, yansımalar sonucunda ses düzeyinde artış olması izleyicilerin istek dışı yapmış oldukları gürültü niteliğini ortaya çıkartmaktadır. İzleyicilerin müzeyi gezerken çıkarttığı ayak seslerinin oluşturduğu darbe gürültüsü ile yapı içinden ya da dışından gelen gürültülerin olması da müze içinde istenmeyen ve konforsuzluk yaratan nedenler olarak sıralanmaktadır.

"...Bu nedenle mimari biçimlenişte yapıların zarar görmesi yönünden ağırlık taşımayan ve insan için oldukça önemli olan akustikle ilgili konuların ayrıntılarıyla ele alınması ve en aza indirmek amacı ile bir takım önlemlerin müze içinde ve dışında alınması gerekmektedir..."⁶⁴.

Bu etkenler mimari biçimlenişte yapı kabuğu, bölmeler, hacimlerin boyutları, iç yüzeylerin oluşumu gibi yönlerden önem taşımaktadır.

3.3.2. KORUMA VE GÜVENLİK SİSTEMLERİ

Para değeri ile ölçülemeyecek olan bu denli önemli koleksiyonları gelecek kuşaklara aktarabilmek için yapıların kimyasal özelliklerinden kaynaklanan değişimleri önleyici bir takım koruma önlemleri alınmalıdır. Bu önlemler yapının kimyasal özelliklerine göre korunmasıdır. Bunun

⁶³ Şazi Sirel, *Yapı Akustiği*, İstanbul Devlet Mühendislik ve Mimarlık Akademisi Yayınları, sayı: 115, İstanbul, 1974, s.1

⁶⁴ Şerefhanoğlu, *a.g.e.*, s.2

için müzenin bütçesine, uzmanlara ve zamana ihtiyaç vardır. Ayrıca yapıt, insandan kaynaklanan çalınma, kırılma, yangın v.b. gibi tehlikelerle karşı karşıyadır. Müzelerde; insan unsurundan gelebilecek tehlikelerin önlenmesinde iki tür güvenlik sistemleri uygulanmaktadır.

* Güvenlik Görevlileri

* Teknik Donanım

* GÜVENLİK GÖREVLİLERİ:

Bir müzede teknik donanım ne kadar etkili olursa olsun, eğitilmiş güvenlik görevlilerinin mutlak bulunması gerekir.

Müzede iç mekanlarda bulunan güvenlik görevlileri izleyicileri gözlemlediği için mekan dışı başka bir takım görevlerde kullanılmamalıdır. Personel sorunlarının çok iyi çözümlendiği müzelerde güvenlik görevlilerinin varlığı her zaman psikolojik açıdan etkili olmaktadır, sergi salonlarını gezen izleyiciler açısından psikolojik olarak güven veren güvenlik görevlileri sınırlı da olsa izleyicilerin sorunlarına da eğilebilecek düzeyde yetiştirilmiş olmalıdırlar.

* TEKNİK DONANIM

Elektronik güvenlik sistemleri, hem binanın dış yüzeyinde hem de sergileme mekanlarında kullanılmaktadır. Dış çevre güvenliği önlemleri tüm kapılara, pencerelere ve çatıya manyetik aletler (alarm sistemi) yerleştirmeyi içerir. İç mekan güvenliği için, kameralar ve alarm sistemi uygulanmaktadır.

Sergi salonlarında sergilenen koleksiyonların vandalizm ve hırsızlık gibi tehlikelere karşı korunmasında alınacak ilk önlemler arasında; tuvalerin duvara sağlam bir biçimde asılması, küçük boyutlu resimlerin önüne cam v.b. koruyucuların konulması, küçük boyutlu heykellerin vitrin içinde sergilenmesi sayılabilir.

Ayrıca yangın söndürme düzenekleri müzelerde hem sanat yapıtlarının hem de izleyicilerin güvenliği için önemli bir etkidir. Sergi salonlarında yangının yayılmasını önleyici aletler, sıcaklık ve duman dedektör sistemleri (havalandırma sistemlerinin kanallarıyla bağlantılı) yangın söndürme el aletleri, karbondioksit sistemleri, yağmurlama sistemleri ve yangın alarmı bulunmalıdır.

Müzelerde bu düzeneklerinin kullanımı ve denetlenmesinde de güvenlik görevlilerinin sorumlu ve eğitilmiş olması gerekmektedir.

3.3.3. KONFOR DEĞERLER

Müze yapılarında uygun konfor koşullarının oluşturulmasında yapı fiziksel öğeleri (ışık, ısı-nem, renk, ses) gibi insanın dışında olan, fakat insanı etkileyen etkenler olarak belirlenmektedir.

Müzelerde amaç; yapıları izleyenler için, görsel algılamının başka bir deyişle, iyi görme koşullarının oluşturulması birinci derecede önemlidir. İzleyici kitlesi; sergilenen koleksiyonları gezmekle birlikte hoş vakit geçirmek, zamanını değerlendirmek amacıyla da müzeye gelmektedir. Müzede kaldığı süre içinde dolaylı yoldan görgü ve bilgisini arttıracak bir ortam aramaktadır. Burada yapının ya da mekanların işlevleri önemli rol oynamaktadır.

İzleyici; sergi mekanlarını gezdikten sonra oturup kahvesini, çayını içebileceği, arkadaşlarıyla sohbet edebileceği dinlenme salonlarını; yemek yiyebileceği büfe-kafeterya gibi bölümleri; alış-veriş edebileceği satış reyonlarını, tuvalet, telefon, vestiyer, danışma v.b. gibi bireyin gereksinimlerine yanıt verebilecek ortamları müzede bulabilmelidir.

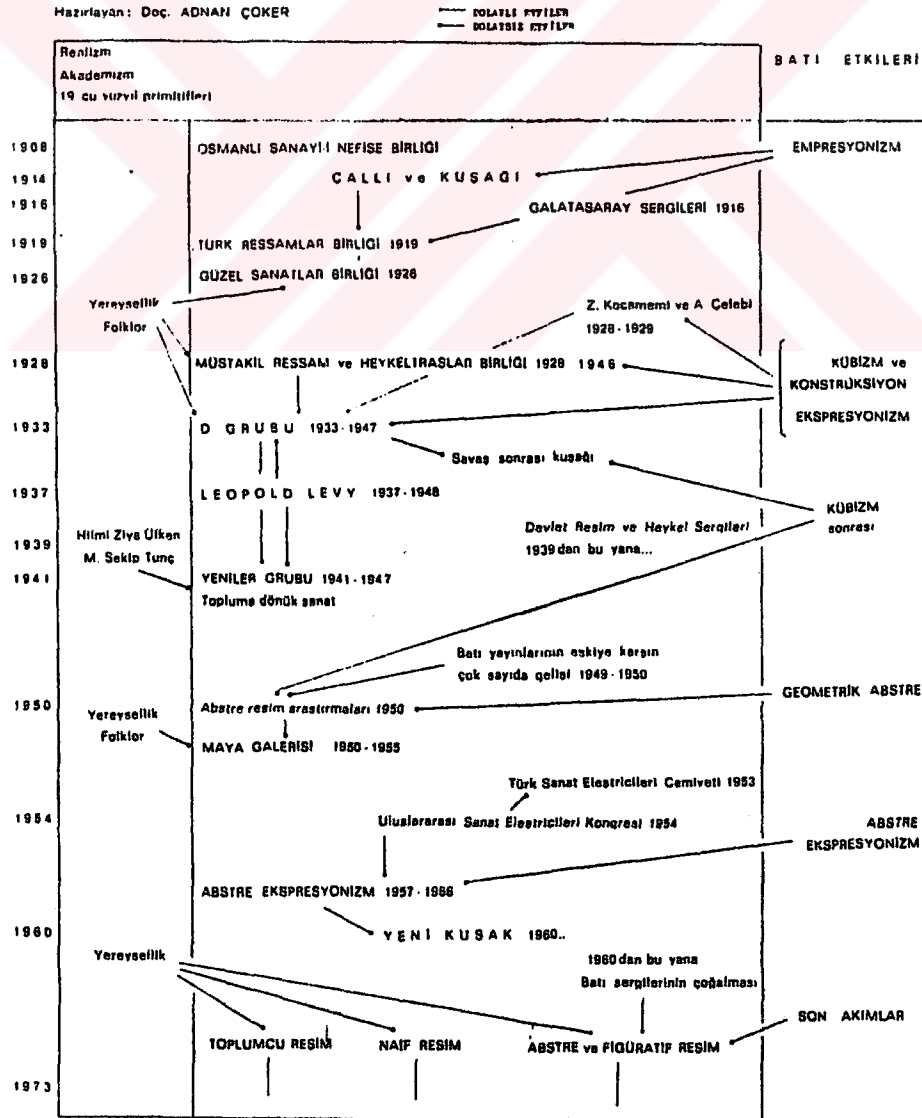
Bireyin gereksinimlerine yanıt verebilecek bu ortamların sadece bireye ait yerler olacağından, bireyin rahat etmesini sağlamak amacıyla ışık, ısı-nem, renk, ses v.b. yapı fiziksel öğelerinin insan psikolojisi açısından değerlendirilmesi gerekmektedir.

4. TÜRKİYE'DEKİ SANAT MÜZELERİ'NİN (İSTANBUL - İZMİR - ANKARA) SERGİLEME DÜZENİ VE SERGİLEME ELEMANLARININ ÇAĞDAŞ MÜZECİLİK BAĞLAMINDA İNCELENMESİ

4.1. TÜRKİYE'DEKİ PLASTİK SANATLARIN GELİŞİM ŞEMASI VE SANAT MÜZELERİNDE SERGİLENEN KOLEKSİYONLAR

Müzelerimizde sergilenen koleksiyonların içeriğini vermeden önce 20. yüzyıl Türk Resim Sanatı'nın gelişim çizgisini özetle incelememiz, müzelerimizdeki koleksiyon düzenini anlamamıza yardımcı olacaktır.

20. YÜZYIL TÜRK RESİM SANATI

İstanbul Resim ve Heykel Müzesi'nde Türk ressamlarının ve heykeltraşlarının yapıtları sergilenmektedir. Müzede önce, ressam Osman NURİ, Salih Molla AŞKI, Ahmet BEDRİ, Servili Ahmet EMİN, Mustafa, Fahri KAPTAN, Hüseyin GİRİTLİ gibi primitif sanatçıların,

Şeker Ahmet PAŞA, Osman HAMDİ, Zekai PAŞA, Ahmet ZİYA, Süleyman SEYİT gibi ikinci kuşak denilen klasiklerin,

İbrahim ÇALLI, Feyhaman DURAN, Ali RIZA, Nazmi ZİYA, Namık İSMAİL, Avni LİFİJ, Ruhi AREL, Hikmet ONAT gibi izlenimcilerin,

Sami YETİK, Şevket DAĞ, Vecihi BEREKETOĞLU, A.Sami BOYAR, Ömer ADİL gibi ressamların Cumhuriyet dönemindeki sanat akımlarına katılan kübistlerin, gerçekçilerin, 1960'lı yıllardaki sanatçıların resimleri sergilenmektedir.

Müzede başlangıcından bugüne tanınmış Türk heykeltraşlarının heykelleri de yer almakta, ayrıca yabancı sanatçılar için bir bölüm bulunmaktadır.

İzmir Resim ve Heykel Müzesi Tanzimattan günümüze Türk Resim ve Heykel Sanatının en seçkin örneklerini sergilemektedir.

Şeker Ahmet PAŞA, Hüseyin Zekai PAŞA, Hoca Ali RIZA, Halil PAŞA, Ruhi gibi Klasik Devre sanatçıların,

Sami YETİK, Nazmi ZİYA, Hikmet ONAT, Namık İSMAİL, Mihri MÜŞFİK, Ali CEMAL gibi Empresyonist Devre sanatçıların,

Cevat DERELİ, Elif NACİ, Ayetullah SÜMER, Arif KAPTAN, Eşref ÜREN, Mahmut CÜDA, Turgut ZAIM, Nuri İYEM, Bedri Rahmi EYÜBOĞLU, Zeki KOCAMEMİ, Devrim ERBİL, Adnan ÇOKER, Abidin ELDEROĞLU gibi Modern Devre sanatçıların resimleri ile,

Zühtü MÜRİDOĞLU, İlhan KOMAN, Turgut PURA, Kuzgun ACAR

gibi heykeltaşların yapmış oldukları heykeller ile, eski kuşak ustalarından günümüz sanatçılara kadar çeşitli dönem ve eğilimleri yansıtan 300'ü aşkın resim ve heykel yer almaktadır.

Ankara Resim ve Heykel Müzesi, başlangıcından günümüze Türk resim sanatının önemli yapıtlarını sergilemektedir.

Müzedede, Cumhuriyet öncesi ve Cumhuriyetten sonra Türk Resim tarihi örnek tablolarla anlatılmıştır. Cumhuriyet öncesi primitif sanatçıların, bu arada Abdülmecit, Zekai PAŞA, Halil PAŞA, Şeker Ahmet PAŞA, Hoca Ali RIZA gibi Türk ressamlarının eserleri ilk bölümde yer alır.

İkinci bölüm, Cumhuriyetle başlar. İbrahim ÇALLI, Hikmet ONAT, Namık İSMAIL, Nazmi ZİYA, Avni LİFİJ ve arkadaşlarının; Eşref ÜREN, Cemal TOLLU, A.Avni ÇELEBİ, Nurullah BERK gibi D Grubu sanatçıları ile günümüz ressamlarının yapıtlarını içine alır.

Cumhuriyet'in ilk yıllarında anıt-heykelciliği şeklinde başlayan Türk heykel sanatı, 1950'li yıllarda yoğun bir arayış döneminden sonra 1970'lerle beraber bugünkü çağdaş düzeyine ulaşmıştır. Mehmet Mahir TOMRUK, Nejat SİREL, Zühtü MÜRİDOĞLU, Sabiha BENGÜTAŞ, Ali Hacı BARA, M. Nusret SUMAN, A.Kenan YONTUNÇ gibi heykeltaşların heykelleri sergilenmektedir.

4.2. SERGİLEME DÜZENİNDE İLKELER

4.2.1. KOLEKSİYON DÜZENİ

İstanbul Resim ve Heykel Müzesi'nde sergilenen Türk heykel ve yağlı boya resim sanatının ilk örnekleri ile müze binasının inşa edildiği yıllar arasında bir tarih yakınlığı görülmektedir. Müzenin sergi salonlarında ilk Türk yağlı boya ressamlarından günümüz sanat akımlarına dek

Türk Plastik Sanat eserleri, kronolojik bir sıralamayla izleyicilere sunulmaktadır. Müzede; günümüz sanatçalarına ait yapıtların sergilenmesindeki amaç; teknik ve estetik birlikteliğin yanında sanat görüşlerindeki ortak eğilim de kronolojik düzen açısından etkili olmaktadır.

İzmir Resim ve Heykel Müzesi, Tanzimattan günümüze Türk Resim ve Heykel sanatının seçkin örneklerinin toplandığı ve izleyicilere sunulduğu günden bugüne yeni yapıtlarla koleksiyonunu genişletmektedir. Müzenin bünyesinde bulunan koleksiyonlar; Şeref Akdik Salonu ve sürekli sergi mekanlarında, kronolojik bir düzen içinde sergilenmektedir.

Ankara Resim ve Heykel Müzesinde, başlangıcından günümüze Türk Resim Sanatı, zaman dizimi gözetilen bir sergileme anlayışı (kronolojik sıralama) ile izleyicilere sunulmaktadır. Türk resim sanatının başlangıcı sayılan ilk resim örnekleri, müzede "Osman Hamdi Salonu" olarak isimlendirilen sürekli sergi salonunda yer almaktadır.

4.2.2. YAPIT - MEKAN İLİŞKİSİ

Müze mimarisi; müzede sergilenen koleksiyonları kültürel değerleri açısından ele alarak, yapıtları ön plana çıkartmak amacıyla yalın fakat koleksiyonu değerlendiren bir tasarımla yapılmaktadır. Diğer taraftan müzelerin, yeni işlevler kazandırılmış tarihi binalarda yerleştirilmeleri bu yalınlık fikri ile çelişkili olup koleksiyonların sergilenmelerinde sorunlar yaratır.

"...Eski yapıların çağdaş kullanım amacıyla değerlendirilmesi ve süreklilik kazandırılması hem gerekli hem de yararlı bir görüş..."⁶⁵ olduğunu Ülkü ALTINOLUK savunurken, İstanbul Resim ve Heykel Müzesi binası ve sergilenen koleksiyonlar görsel açıdan kendi içlerinde yarış halinde bulunmaktadır. Bunun sonucunda müze mimarisi, koleksiyonların hem tarihsel özelliklerini ve gelecekteki işlevlerini hem de kamuoyuna hizmet verme işlevini yüklenmektedir. Müze, Johannes KLADDERS'in sözleriyle "...sipariş verenle siparişi alan arasındaki izdivacın zihinsel çocuğu..."⁶⁶ olarak tanımlanmaktadır. Yapıt-Mekan ilişkisinde önemli olan ne yapının ne de sergilemede kullanılan malzemelerinin gösterişli olmasıdır. İzleyici, sadece sergilenen yapıtı algılayabilmeli ve o yapıtı yorumlayabilmelidir. Müze yapısı bir kabuk niteliği olmakla birlikte içindekileri ön plana çıkartmalıdır. İçinde barındırdığı koleksiyonun "figür" olarak algılanacağı "fon"u oluşturmalıdır.

M.S.Ü. İstanbul Resim ve Heykel Müzesi, önceleri Dolmabahçe Sarayı'nın Velihaht Dairesi olarak yapılmış, Atatürk'ün emriyle bu saray yapısı müzeye dönüştürülmüştür. Farklı amaçla tasarlanmış ve yeni işlevi doğrultusunda düzenlenmemiş yapı, müzecilik açısından sorunlar getirmektedir. Bu sorunlar; müzenin yüksek tavanlı, sergi alanının azlığı, saray zamanından kalma dekoratif süslemelerin bulunması, sergi mekanlarında kapı ve pencerelerin çokluğu, izleyicilerin rahat hareket edebileceği (yönlendirilmenin sağlanamaması) mekanların bulunamaması, sergilemede olan yapıtların izleyiciler tarafından iyi bir görsel algılamayı sağlayacak düzende olmaması v.b. sorunlar sonucunda İstanbul Resim ve Heykel Müzesi'nin yapıt-mekan ilişkisinde, yapıtlar yapının mimarisinden sonra gelmektedir.

⁶⁵ Ülkü Altınoluk, "Eski Yapılarda Yeni Fonksiyonlar", T.T.O.K. Belleteni, 173-352, İstanbul, 1985., s.49

⁶⁶ Tomur Atagök, "Müze Tipolojisi'nin Gelişimi-I", Tasarım Dergisi, 30, (Aralık 1992), İst, s.123.

İzmir Resim ve Heykel Müzesi; 1973 yılından bu yana müze, galeri, sanat atölyeleri, sanat kitaplığı ve restorasyon bölümleriyle sanatsal etkinliklerini sürdürmektedir. Binanın doğrudan müze işlevi ile tasarlanması ile diğer sanat müzelerinde olduğu gibi büyük sorunlarla karşılaşılmamaktadır. Müze binası, geniş mekanları ile, izleyicilerin rahat hareket edebileceği ortamlar olarak yalın bir özelliğe sahiptir. Binanın çatısında, gün ışığını direkt olarak içeriye alan pencereler bulunmakla birlikte bugün bu pencereler özel malzemelerle kapatılarak gün ışığının direkt olarak girmesi engellenmiştir. Ayrıca asma kat yapılarak geçici sergi mekanları çoğaltılmıştır. Tavanın yüksekliği, sergi mekanında pencerelerin azlığı, duvar panolarına asılan yapıtların mekanla uyumu, izleyicilerin görsel algılamasına etki açısından önem taşımaktadır.

Türkocağı merkezi olarak yapılan Ankara Resim ve Heykel Müzesi mekan olarak bugün yapılması gereken çağdaş müze yapılarına benzerlik gösterse de birbirine bağlanan sergi mekanlarının dar olması yönlendirmeyi engellemektedir. Bunun yanında yapıtların fazlalığı nedeniyle duvar panolarına yan yana asılan yapıtlar izleyicinin algılamasını olumsuz etkilemektedir. Sergi mekanlarının tavanlarına asma tavan ilavesi, sonucu hem tavan yüksekliğinin alçaltılması hem de aydınlatma düzeylerinin tavandan sağlanması, sergilenen yapıtlar açısından önemli bir faktör olmaktadır. Sergi mekanında tavan yüksekliğinin yetersiz olması nedeniyle büyük boyutlu yapıtların duvar panolarına, izleyicilerin görüş açısına uygun olarak asılmaması sonucunda görsel algılamada sorunlar ortaya çıkmaktadır. Ayrıca izleyicilerin tabloları daha iyi yorumlayabilmesi ve algılayabilmesi amacı sergi mekanlarında daha geniş ve rahat edilebilecek ortamların bulunması gerekliliğini doğurmaktadır. Müze zemininin parke olması, bazı sürekli mekanlarının ortasına motifli büyük bir halının konulması hem üzerinde sergilenen heykellerin hem de duvar panolarında sergilenen yapıtların, izleyiciler tarafından kolaylıkla algılanamamasına neden olmaktadır.

4.2.3. YAPIT - KOLEKSİYON İLİŞKİSİ

Yapıt-koleksiyon ilişkisi; müzenin koleksiyonu ile onu oluşturan yapıtların bir bütün olarak, yaygın eğitim amacıyla, bir takım teknik olanaklar içinde, profesyonellerce tasarımlanan, halka yönelik iletişim ve etkileşim de bulunarak sergi mekanlarında izleyicilere sunulmasıdır.

İstanbul Resim ve Heykel Müzesi koleksiyonu; Primitifler, D Grubu Sanatçıları, Avrupa resim sanatının bazı yağlıboya kopyaları ve günümüz plastik sanat ürünlerinden oluşan en önemli örnekleri içermektedir. İstanbul Resim ve Heykel Müzesi sergi mekanlarında, sergilenmekte olan yapıtlar, konusu müzenin bünyesinde bulunan uzmanlar tarafından saptanmış olarak geçmişten bugüne kadar geçirdiği evreleri içeren yapıtları ve yapıt hakkındaki bilgileri, etiket ve bilgi panolarıyla kısa ve öz olarak izleyicilere sunmaktadır.

İzmir Resim ve Heykel Müzesi, Tanzimattan günümüze Türk resim ve heykel sanatının örneklerini koleksiyon içeriği açısından bir bütünlük göstererek sergi mekanlarında izleyicilere sunmaktadır.

Ayrıca müzenin depolarında korunan koleksiyonlar, zaman zaman sergilenen yapıtlarla yer değiştirerek sergilenmektedir. Böylelikle izleyiciler, Tanzimattan günümüze kadar gelen koleksiyonları dönüşümlü olarak izlemektedir.

Ankara Resim ve Heykel Müzesi, başlangıcından günümüze kadar Türk resim ve heykel sanatı örneklerini, kronolojik bir düzenleme ile izleyicilere sunmaktadır. Bu sergileme işlemi yapılırken, müzenin bünyesinde bulunan uzmanlar tarafından ilk önce sergi konusu saptanmıştır. Ayrıca bu koleksiyonlar, yönetim şekli ve bütçesi doğrultusunda bir takım yardımcı sergileme elemanlarıyla sergi mekanlarında izleyicilere sunulmaktadır.

4.2.4. YAPIT - YAPIT İLİŞKİSİ

Yapıt-yapıt ilişkisi, sergilenen yapıtları ya da koleksiyonları kısa zaman birimi içinde izleyicileri sıkmadan, yormadan algılabilmektir. Yapıtların birbirleriyle olan görsel ilişkisi sonucunda bütünün içinde en vurgulanması gerekeni bilmek ve daha sonra doğru yöntemleri kullanarak tüm yapıtları sunmaktır.

İstanbul Resim ve Heykel Müzesi sergi mekanlarında kullanım alanlarının yetersizliği, çok sayıda pencerenin duvarları bölerek, sergileme yüzeyini kısıtlamasından, ayrıca yine sergileme amaçlı kullanılan koridor duvarlarının da dolap ve kapılar ile kesintiye uğraması sonucu, pencerelerin bulunduğu karşı duvarı gibi yeterli kullanım yüzeyine sahip olmamasından kaynaklanmaktadır. Bu da yapıtlar arasında olması gereken ilişkiyi engellemektedir. Bugün restorasyon nedeniyle kapalı olan İstanbul Resim ve Heykel Müzesi'nde, heykellerin sergilendiği ayrı bir mekan bulunmaktadır. Burada heykeller, büyük bir mekanda, kaideler üzerine konularak rastgele dağıtılmış hissini veren bir sergileme ile izleyicilere teşhir edilmektedir. Ayrıca kaideler üzerindeki heykellerin deprem, titreşim v.b. gibi sarsıntılarla görebileceği zararlara karşı hiçbir önlemin alınmadığı görülmektedir. Mekanda sergilenen heykellerin önemini vurgulamak ve diğer objelerden ayırmak için kullanılan (kaide boyutunun yükseltilmesi, bölgesel aydınlatma kullanılması, renk fonunun değişikliği) yöntemlere rastlanılmamaktadır.

İzmir Resim ve Heykel Müzesi sergi mekanlarında, yapıtların fazlalığı nedeniyle büyük boyutlu tablolar ile küçük boyutlu tablolar aynı duvar panoları üzerinde sıkışık bir düzende sergilenmektedir. Bunun sonucunda küçük boyutlu tabloların diğer yapıtlar arasında yok olduğu ve de sanatsal değerini yitirdiği görülmektedir. Ayrıca yerden tasarruf etmek amacıyla duvar panolarının her iki yanına ayaklı panoların konulduğu ve yapıtların sergilendiği gözlemlenmektedir. İzleyici, bu yan panolarda sergilenen yapıtlara çapraz görüş açısı ile bakmaktadır. Bu görüş açısı, izleyicinin görsel algılamasını olumsuz yönde etkilemektedir.

Örnek vermek gerekirse; sürekli sergi mekanında pencerenin yanında Cemal TOLLU'ya ait yağlı boya tablo, duvar panosunda sergilenmektedir. İzleyici bu büyük boyutlu tabloyu bir bütün olarak algılamak

için birkaç adım geriye çekilme zorunluluğu duymaktadır. Fakat sergi mekanında bulunan kolon ve kolon önünde sergilenen heykel hem izleyicinin görüş açısını hem de yapıtın büyük bir bölümünün görülebilirliğini engellemektedir. Alan yetersizliğinin yanlış düzenlemeyle birleşmesi sonucu izleyici, yapıtı tam olarak algılayamamakta ve de yapıtın sanatsal değeri gözlemlenememektedir (Resim 15).

Resim 15 - İzmir Resim ve Heykel Müzesi, Yapıt-Yapıt İlişkinine bir örnek.

Ankara Resim ve Heykel Müzesi sergi mekanlarında sergilenen yapıtların fazlalığı sonucu izleyicilerin bu salonları gezerken belli bir zaman biriminden sonra sıkılarak çıkışa doğru olan yapıtları algılayamadıklarına rastlanmaktadır. Yapıtlar arasındaki boyutların değişkenliği sonucu vurgulanmak istenen yapıtları ön plana çıkarmak amacıyla bir takım teknik yöntemlerin (ışık-renk-kaide boyutu gibi) bu müzede yapılmadığı ve yapıtların tek düze bir sergileme sonucu izleyiciye sunulduğu görülmektedir.

Ayrıca Ankara Resim ve Heykel Müzesi'nde, heykellerin sergilendiği ayrı bir mekan olmadığı için sergi mekanlarında hem resimlerin hem de

heykellerin bir arada sıkışık olarak sergilendiği ve izleyici açısından görsel algılamayı olumsuz yönde etkilediği görülmektedir.

Ankara Resim ve Heykel Müzesi sergi mekanında yapıt-yapıt ilişkisini olumsuz yönde etkileyen bir örneği görmekteyiz (Resim 16). Burada ön planda sergilenen beyaz kaideli, heykel, duvar panosunda asılı yağlıboya tablonun görülebilirliğini engellemektedir. İzleyici sergi mekanını gezerken duvarda asılan tabloyu bir bütün olarak algılayamamaktadır. Ayrıca izleyici; heykelin, duvar panosu önünde sergilenmesinden kaynaklanan sorunla karşı karşıyadır. Çünkü izleyicinin üç boyutlu heykelleri görsel olarak algılayabilmeleri için heykelin etrafında dolaşması gerekmektedir. İzleyici, duvar önünde sergilenen heykeli, iki boyutlu olarak algılamakta ve her iki yapıtın da sanatsal değeri rahat algılanamamaktadır.

Resim 16 - Ankara Resim ve Heykel Müzesi, Yapıt-yapıt ilişkisine bir örnek.

4.2.5 ZİYARETÇİLERİN YÖNLENDİRİLMESİ

Müze mekanı içinde izleyicilerin dolaşım sorunlarının çözümlenmesi, mekan içindeki hareketlerinin müzenin çalışma düzenini bozmadan gerçekleştirilmesi amacıyla mimari çözümlerin yanı sıra; izleyicileri yönlendirecek grafik ürünlerden de yararlanılması gerekli olmakla birlikte İstanbul Resim ve Heykel Müzesi'nde böyle bir kurgu görülmemektedir. Sadece izleyici müzenin girişinden itibaren yanında bulunan bir görevli ile sergi mekanlarını gezmektedir. Bu görevli, izleyiciyi sergi salonlarına yönlendirmek ile görevlidir.

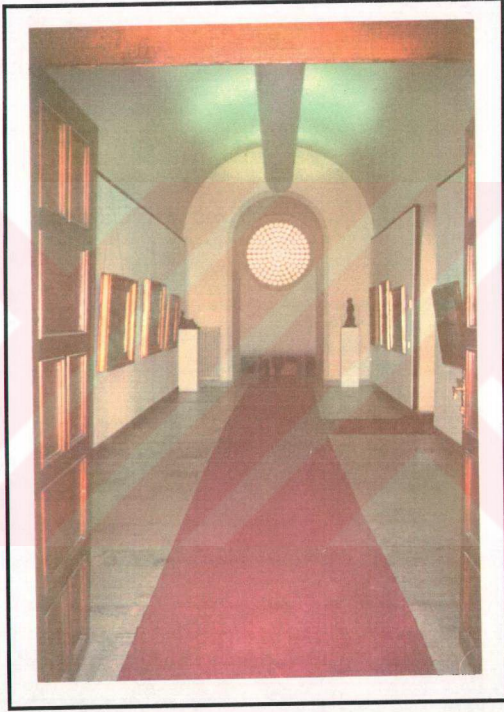
İzmir Resim ve Heykel Müzesi'nde, üst kata çıkılan merdivenin kenarında izleyiciyi sürekli sergi mekanına yönlendirmek amacı ile "MÜZE" yazılı levhaya rastlanmaktadır. Oysa böyle bir pano müzenin dışında yer almalıdır. Sürekli sergi mekanında hiçbir grafik düzenleme yoktur. Fakat yapıtların kronolojik bir sıralama ile sergilenmesinden dolayı yönlendirilme sağ taraftan başlamaktadır. Sergi mekanında bulunan görevli de izleyiciyi, salonlara yönlendirmektedir.

Ayrıca mavi tonda halı konularak yönlendirme yapılmakla birlikte izleyiciler bu halının üzerinden yönleneşine devam edememektedir. Çünkü izleyicilerin sergilenen yapıtlara el sürmemeleri ve güvenlik açısından zincirle engelleme yapılmıştır. Bu engelleme izleyicinin yönlendirilmesi amacı ile kullanılan mavi tondaki halının önündedir. Böylelikle izleyici bu halının üzerinde yürüyememektedir.

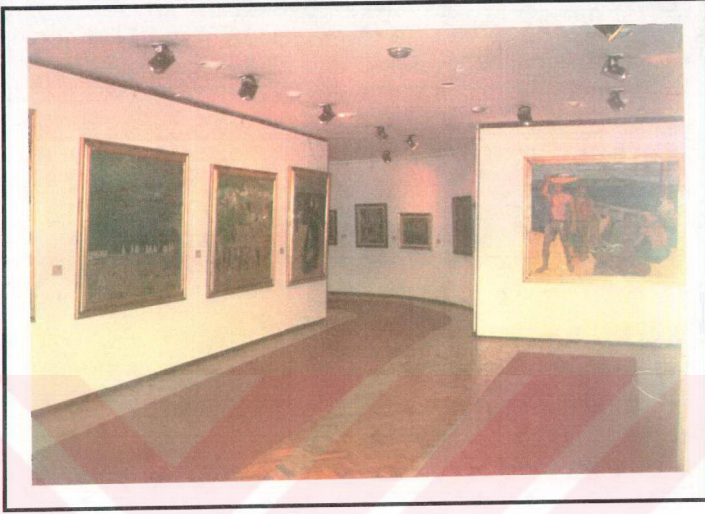
Ankara Resim ve Heykel Müzesi'nin girişinde sağ tarafta geçici sergi salonu ve kafeterya bölümünü gösteren yazı levhası bulunmaktadır. Girişten merdivenlerle yukarı yani sürekli sergi mekanlarına çıkarken merdiven ayağında ok gösteren levhaya rastlanmaktadır.

Sergi mekanlarında sergilenen koleksiyonların kronolojik bir düzen içinde sergilenmesi ile izleyicilerin yönlendirilmesinin bu düzen içinde sürdürülmesi amacı ile zeminde bordo renk halı kullanılmıştır.

Bordo renkli halıyı sürekli sergi mekanlarında, mekanın iç içe geçilen bölümlerinde ve koridorlarda yani izleyicilerin gezdiği alanların tümünde görmekteyiz (Resim 17-18).

Resim 17 - Yönlendirme sağlayan bordo renkli halı

Resim 18 - Sergi mekanlarında yönlendirmeye bir örnek.

4.3.SERGİLEME ELEMANLARI VE MALZEMELERİ

Sergileme; koleksiyonu oluşturan yapıtları tarihi doğrultusunda sınıflandıran, tanıtımını yapan, sanat değerini bir takım yardımcı öğeler kullanarak ön plana çıkartan, izleyiciler açısından görsel algılamayı en doğru biçimde sunan bir etkinliktir.

Müzedeki sergilemenin amacı; yalnızca yapıtları, izleyicilere sunmak değil, aynı zamanda sergilenen yapıtların korunması ve güvenliğini de sağlamaktır. Bunu yaparken de mekanda sergilenen yapıtların cinsine, malzemesine uygun olarak sergi yardımcı elemanlarının kullanılmasının gerekliliği ortaya çıkmaktadır.

4.3.1. DUVAR VE PANOLAR

İstanbul Resim ve Heykel Müzesi binası, tarihsel olduğu kadar sanatsal bir değere sahiptir. Müze binası yarı kağıt yapıdadır. Binanın konumu (denize yakınlığı, deniz trafiğinden kaynaklanan titreşimler ve şehir içi trafiğin yoğunluğu v.b.) itibarıyla nem, tuz ve titreşim gibi sorunlarla karşı karşıyadır. Bu sorunlar müzenin bünyesinde bulunan koleksiyonların; yıpranmasına, bozulmasına yol açmaktadır. Binanın eski olması nedeniyle çatı, tavan, zemin, duvar ve doğramaları sürekli bakım ve onarım istemektedir.

Nem ve titreşimden kaynaklanan sorunlar binanın duvarlarını büyük ölçüde etkilemektedir. Binanın duvarlarında fazlasıyla rutubete rastlanmaktadır. Bunun sonucunda duvara asılan yağlıboya yapıtların üzerinde oluşan çatlaklarda mantarların ve böceklerin üremesine ortam hazırlamamak için duvarın önüne demirle monte edilen, panolar konulmuştur. Resimlerin asılı olduğu beyaz duvar panoları, yapıtların sergilenmesi için çözüm yolu olarak kullanılmaktadır. Ancak panoların ekleme yerlerinin dikkatsizce yapılmış olması, izleyicinin yapıtları izlemeleri sırasında bu ek yerlerini fark etmeleri, görsel algılamayı olumsuz yönde etkilemektedir. Plastik boya ile boyanmış bu panolarda resimler metal tel ile asılarak sergilenmektedir. Bu panolar, yapıtların duvara çivi ile asılarak sergilenmesinden daha iyi bir yol olarak kabul edilmektedir.

Pencerelerin fazlalığı sürekli olarak duvarları bölerken, sergileme alanını kısıtlayarak yapıtların sıkışık olarak sergilenmesine neden olmaktadır. Pencerelerden giren yağmur suyu duvarlarda rutubete ve çatlakla yol açmaktadır (Resim 19), bazı duvarlarda oluşan bu etkileşim zeminde sabit olarak yapılan panolarla kamufle edilmektedir.

Resim 19 - Duvarlarda nemden ve titreşimden oluşan çatlaklık.

Yapıtların sergilendiği duvar yüzeylerinin üst tarafında ve tavanda dekoratif süslemelere rastlanmaktadır. (Resim 20). Çatısı kurşun ile kaplı binanın yüksek tavanları bu resim ve bezemelerle çarpıcı bir özelliğe sahip olmakla birlikte, nemden kaynaklanan bozulmalarında görüldüğü bu bezemeler panolar tarafından tümüyle kapatılmadıklarından izleyicinin dikkatini yapıtlardan çekmektedir.

Resim 20 - İstanbul Resim ve Heykel Müzesi'nin tavanları.

İstanbul Resim ve Heykel Müzesi'nde eserler önceleri duvara monte edilmiş ahşap konstrüksiyon üzerine çuval bezi gerilerek beyaz boya ile boyanmış bir yüzey üzerinde çivi ile asılarak sergilenmiştir. Bugün ise yerden 15 cm.lik demir ayaklarla, arkadan 30 cm.lik demir çubuklarla ahşap konstrüksiyona bağlı sabit panolar oluşturulmuştur. Bu panoların yüksekliği 3.00 m. olup, betopan malzemedan (çimento-talaş sıkıştırılmasıyla oluşan ağır malzeme) yapılmıştır. Üzeri macun çekilerek beyaz plastik boya ile boyanmıştır. Pano yüksekliğinin 3.00 m. ve genişliğinin fazla olması nedeniyle bu panolarda kullanılan betopan malzeme yan yana getirilme suretiyle eklenerek yapılmıştır. Bundan dolayı ek yerleri belli olmaktadır. Resimler, bu panoların üzerinde metal tel

ile asılmaktadır. Ayrıca sergi mekanında alçıdan yapılmış büstlerin zamanla renk değişimine uğramış beyaz renkli yüzey önünde sergilenmesi sonucu yapıtların sanatsal değeri kolaylıkla izlenememektedir.

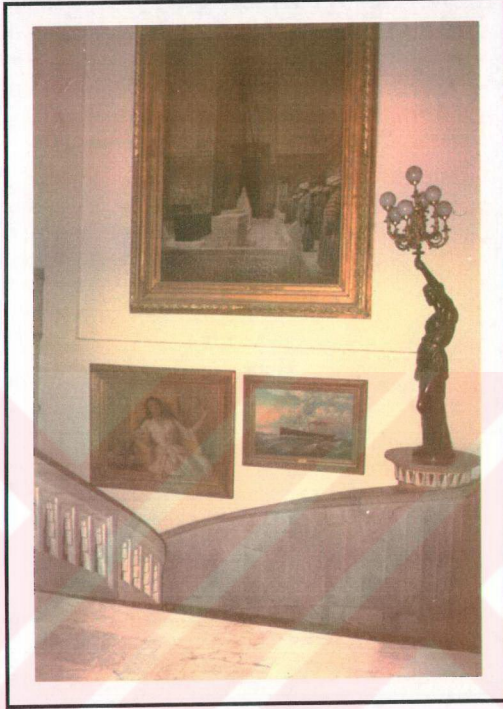
İzmir Resim ve Heykel Müzesi konumu itibari ile denizle ve yoğun trafikle iç içe olması sonucu kaynaklanan bazı problemlerle karşılaşmaktadır. Bu nedenle müze duvarlarına monte edilmiş kontroplak üzerine çuval bez gerilerek beyaz renkte boyanmış panolar yapılmıştır. Ayrıca bu panoların iki yanına yerden 70 cm.lik demir ayaklı sabit panolar ilave edilip bir bölme oluşturulmuştur. Bu panolarda kontroplak üzerine beyaz plastik boya ile boyanmıştır. Her iki panonun yüksekliği de 2.20 m.dir.

Binanın taş, zeminin mermer olması akustikle ilgili sorunları ortaya çıkartmaktadır. Bu sorunlar; sergi mekanını gezen ziyaretçilerin ayak sesleri, rehberin konuşması, yapı içinden ya da dışından gelen gürültülerdir. Bu nedenle izleyicilerin sergilenen yapıtları rahat algılayamamasına neden olmaktadır.

Müzedede sürekli sergi mekanlarının genişliği göze çarpmaktadır. Sergi salonlarını gezen ziyaretçinin, yorulduğu zaman oturup dinlenebileceği yerler bulunmaktadır. Bu dinlenme yerleri sergi mekanının ortasında yer almaktadır. İzleyici; hem bu dinlenme yerlerinde oturarak yorgunluğunu giderecek hem de oturduğu yerden sergilenen yapıtları izleyebilecektir.

Ankara Resim ve Heykel Müzesi sürekli sergi mekanlarındaki yapıtlar, duvara monte edilmiş sabit panolarda sergilenmektedir. Bu panolar suntuadan yapılarak üzeri beyaz plastik boya ile boyanmıştır. Sürekli sergi mekanlarında (I. bölüm Osman Hamdi Salonu) bulunan panoların yüksekliği 3.12 m, koridorlardaki panoların yüksekliği 2.00 m, basık koridordaki panoların yüksekliği ise 2.15 m.dir.

Üst kattaki sürekli sergi mekanına çıkılan merdivenli bölümde duvar üzerindeki yapıtlar; hem yüzeylerin kullanılabilirliğini hem de izleyiciyi üst kata yönlendirmek amacıyla asılmıştır (Resim 21).

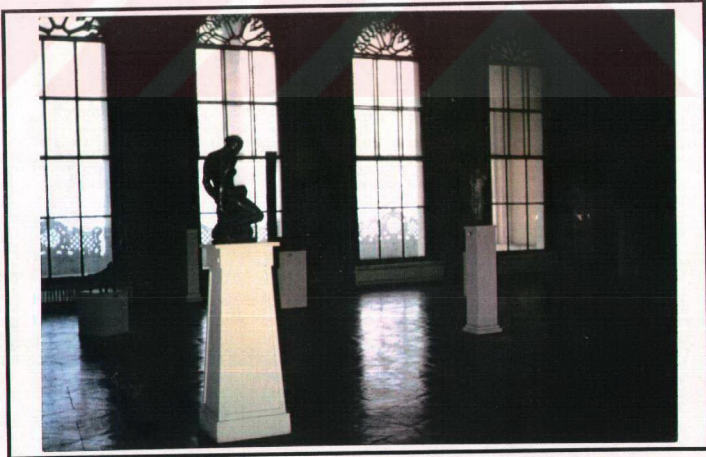
Resim 21 - Merdiven duvarına asılan tablo örneği.

Müze taş bina olmakla birlikte zemin parke ile kaplanmıştır. İzleyicilere yönlendirmeyi belli etmek ve akustiği en aza indirmek amacıyla koyu renk halı kaplanmıştır. Bununla birlikte ortadaki motifli halının üzerinde sergilenen heykeller ve duvar panolarına asılan yapıtlar izleyici açısından görsel algılamayı bozan ve olumsuz yönde etkileyen faktörlerdir.

Müze sergileme mekanlarında pencerelerin azlığı farkedilmektedir. Sürekli sergi mekanlarında bulunan pencerelerden giren gün ışığı tül perdelerle engellenememekte, böylelikle yapıtların bozulmasına ve yıpranmasına neden olmaktadır. Ayrıca yapıtların ortamı ile tezat teşkil etmektedir.

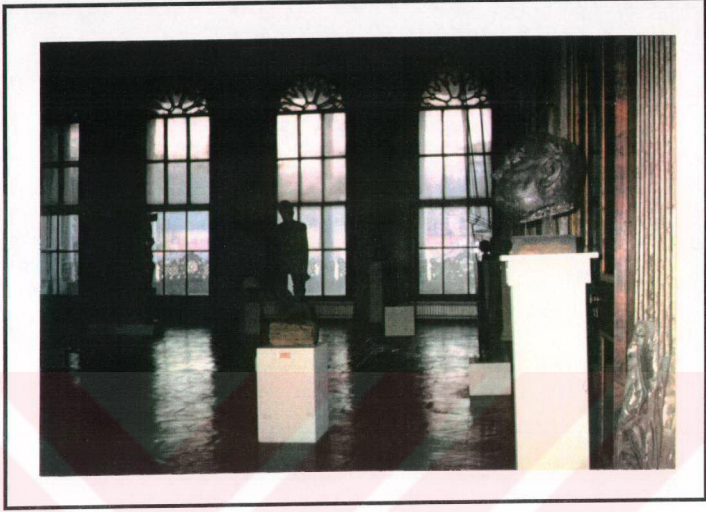
4.3.2. KAİDELER

İstanbul Resim ve Heykel Müzesi'nde genellikle heykeller, kaide üzerinde sergilenmektedir. Heykelin boyutuna göre, değişik ebatlarda ve şekillerde kaide kullanılmaktadır. Heykeller, kaidenin üzerine hiçbir yardımcı eleman olmaksızın yerleştirilmektedir. Bu yüzden müzenin konumu itibari ile oluşan titreşim sonucu heykeller zarar görebilirler. Sanaatçı eserini, onunla ölçüleri itibarıyla uyum içinde olan kaidesi ile birlikte oluşturmaktadır. Bunun dışında düzenleme sırasında, küratörler yine estetik ve ölçek bakımından uyumlu müzenin öngördüğü kaideler üzerinde bu eserleri sergilemektedirler. Bu üç müzemizde alçıdan yapılan büstleri sergileme mekanında görmek mümkündür. Fakat alçı malzemedir, kalıp alınıp bronz dökülmesi gereklidir. Müzelerimizde, Cumhuriyet öncesi böyle bir teknik donatım olmadığından yalnızca alçıdan yapılan büstler sergi mekanlarında teşhir edilebilmektedir. (Alçıdan yapılan büstlerin tozdan, nemden, titreşimden ve insan unsurundan kaynaklanan tehlikelere karşı vitrin içinde korunarak sergilenmesi gerekir)⁶⁷. Ayrıca heykelin tanıtımını sağlayan etiketler de kaidenin ön yüzüne vidalanmıştır (Resim 22-23).

Resim 22- İstanbul Resim ve Heykel Müzesi Heykel Sergi Salonunun Genel Görünüşü

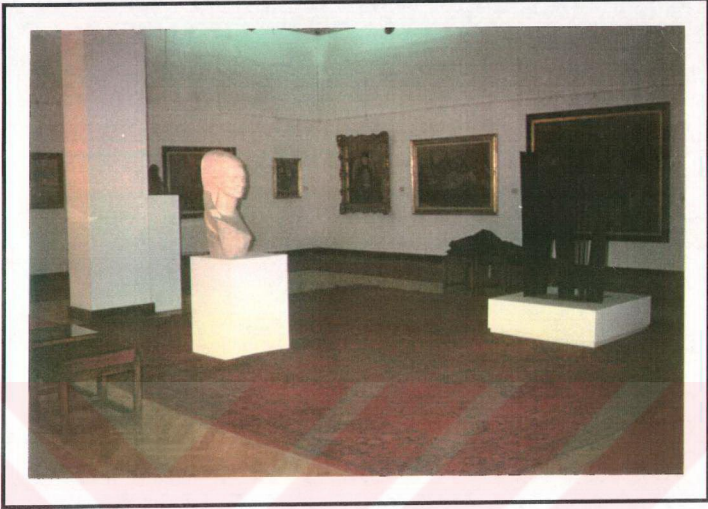
⁶⁷ Halenur Katipoğlu - İstanbul Resim ve Heykel Müzesi Resim Bölümü uzmanı - "Kaideler" konulu görüşme. İst., Şubat, 1995.

Resim 23 - İstanbul Resim ve Heykel Müzesi Sergi Salonu'ndaki kaide detayı

Sergileme malzemelerinin geri planda ve yapıtların ön plana çıkması için; İzmir Resim ve Heykel Müzesi'nde sergilenen heykellerin kaideleri; suntadan yapılmış ve sergi mekanı ile uyum sağlamaları açısından beyaz renge boyanmıştır. Sergi mekanlarında heykellerin boyutlarına uygun olarak değişik ebatlarda kaide görülmektedir. İzleyicilerin görüş açısına göre; büyük boyutlu heykeller yatay kaide üzerinde; küçük boyutlu heykeller ise dikey kaideler üzerinde sergilenmektedir. Heykellerin güvenliğini sağlamak için ise hiç bir önlemin alınmadığı görülmektedir.

Ankara Resim ve Heykel Müzesi'nde sergilenen heykeller, diğer sanat müzelerinde olduğu gibi heykelin boyutuna uygun olarak sunta ya da tahtadan yapılmış kaideler üzerinde sergilenmektedir. Kaidelerin rengi, sergi mekanı ile uyum içinde olması için beyaz renge boyanmıştır. Fakat alçıdan yapılmış büstün, beyaz bir kaide üzerinde yine beyaz bir fon önünde sergilenmesi sonucunda dikkatler kaidede toplanmaktadır. Heykellerin tanıtımı için kullanılan etiketler kaidenin üzerinde yer almakta; heykeller, kaidenin üzerinde hiçbir yardımcı destek eleman kullanılmadan sergilenmektedir (Resim 24-25).

Resim 24 - Ankara Resim ve Heykel Müzesinde Heykellerin Sergilenmesine Yardımcı olan Kaideler

Resim 25 - Kaide örnekleri

4.3.3. ASMA ELEMANLARI

Müzenin bünyesinde bulunan kûratörlerin amacı, sanatsal, belgesel ve tarihsel değerleri olan yapıtları her yaştaki gruplara tam ve doğru olarak algılatabilmektir. Bunun için kûratörler, insanın görüş açısını belirleyerek ve yardımcı elemanlar kullanarak sergiyi hazırlarlar.

"... İnsanın normal görüş açısı 54° dir. Bu açı gözden itibaren, göz hizasından itibaren 27° dir. 10 metrelik uzaklıktan bakıldığı zaman bir insanın görme yüksekliği 4.90 metredir. Yatay görüş planının üstünden ve altından da 70 cm'ye kadar görülür. Bu ölçüler sadece büyük tablolar için geçerlidir. Küçük boyutlu tablolar da ise ağırlık merkezlerinden asılırlar, tabloların ufuk çizgisi göz hizasında olacak şekilde, göz hizasından asılması istenir..."⁶⁸.

Asma ve bağlama amacı ile kullanılan yardımcı malzemelerin sağlamlığı yanında kimyasal yapısından kaynaklanan dayanıklılığı da yapıtların korunması için gerekli olan asma elemanlarını iyi seçme zorunluluğu doğurmaktadır.

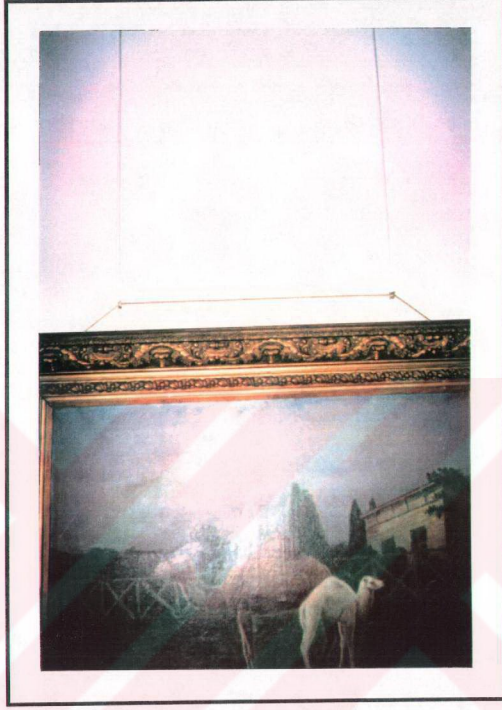
İstanbul Resim ve Heykel Müzesi'nde büyük boyutlu yapıtların sağlamlığı ve güvenliği için metal tel kullanılmıştır. Bunlar panonun arkasında vidalarla tutturulmuş olup panonun renginde boyanmıştır (Resim 26).

⁶⁸Zeki Cantimur, "Sanat Müzesi ve Galerisi", (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İ.D.M.M.A. Mimarlık Fakültesi, İst. 1979), s. 13

Resim 26 - Asma Elemanları (Metal tel)

Birbaşka örnekte çerçevelenmiş büyük boyutlu tablo ise; dengesi-
ni sağlamak amacı ile iki taraftan metal tel ile " " şeklinde ters
V şeklinde panoya vidalanmıştır (Resim 27).

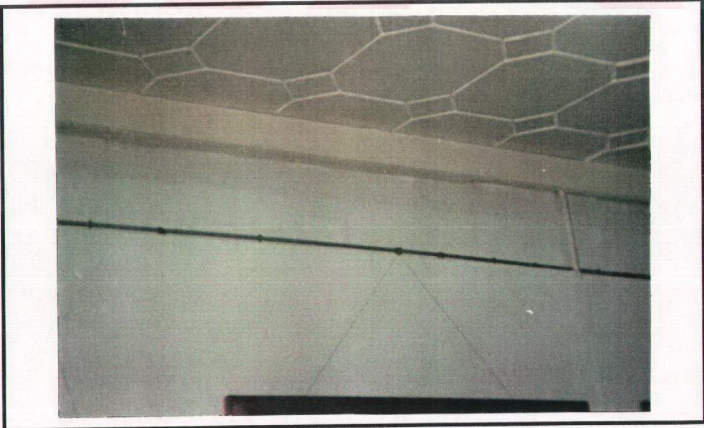
Resim 27 - Asma şekline örnek (Metal tel ile)

Küçük boyutlu yapıtlar göz hizasına alınarak dengeyi sağlamak amacı ile " \wedge " ters V şeklinde yine metal tel kullanarak panoya vida ya da çivi yardımıyla asılarak izleyicilere sunulmaktadır (Resim 28). Ancak görünmemesi gereken tablonun ipi zaman zaman tablonun sarkması sonucu görülmekte ve olumsuz bir sergilemeye yol açmaktadır.

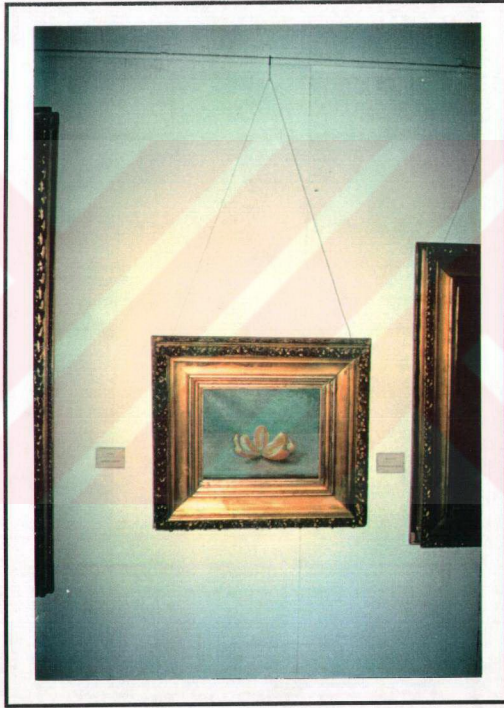
Resim 28 - K boyutlu yaptların panolara asma rneği.

İzmir Resim ve Heykel Müzesi'nde sergilenen yaptlar, duvar panolarına " ^ " ters V Şeklinde metal tel ile yukardaki metal çubuğa kanca ile asılmaktadır. Bazı metal teller panoya uygun olarak beyaz renkte boyanmış olup bazıları orjinal rengindedir (Resim 29).

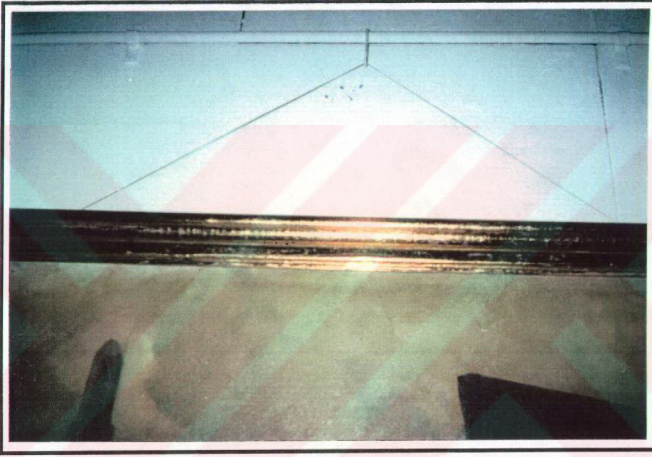

Resim 29 - İzmir Resim ve Heykel Müzesindeki asma elemanları

Ankara Resim ve Heykel Müzesi'nde ister büyük boyutlu ister küçük boyutlu olsun çerçevesiz tablolar " \wedge " ters V şeklinde metal tel kullanarak asılmaktadır. Tabandan belirli bir yükseklikteki demire kanca yardımıyla asılan metal teller de panonun rengi olan beyaza boyanmıştır (Resim 30-31). Bu asma şekli tabloyu taşıması açısından sağlıklı olup, estetik bakımdan da doğru sayılmayabilir, zira dikkatleri asma elemanına çekmektedir.

Resim 30 - Asma Elemanlarına örnek

Resim 31 - Asma Elemanlarının detay örneği.

4.3.4. ZİYARETÇİLERİN BİLGİLENDİRİLMESİ

Yapıtlar, kendileri ile ilgili bilgileri en fazla yine kendileri verirlerken; Müzede bulunan koleksiyonların ve serginin tümünün tanıtımında, yaygın eğitim işlevleri doğrultusunda sözel nitelikli olan unsurlardan yararlanılmaktadır. Bu unsurlar; etiket, açıklayıcı bilgi panosu, broşür, katalog, kitapçık vb. dir.

İstanbul Resim ve Heykel Müzesi'nde sergilenen yapıtların izleyicile-

re tanıtımı amacıyla kısa ve öz bilgi veren etiketler yer almaktadır. Etiketlerde; yapının adı, sanatçısının adı, yapılış tarihi ve ebatları; izleyicilerin okuyabileceği türde yazılmış olup bazılarının üzerleri dış çevreden gelebilecek etkenlerden korumak amacıyla PVC ile kaplanmıştır. Ayrıca müzenin sürekli mekanlarında sergilenen yapıtlar hakkında daha detaylı bilgi vermek, o bölüm hakkında kesin bir amaca doğru izleyicileri yönlendirmek için açıklayıcı bilgi panoları kullanılmaktadır. Bu panoların her sergi mekanında bulunmasına karşın, özellikle grafik açısından tatmin edici olmadığı görülmektedir (Resim 32).

Resim 32 - İstanbul Resim Heykel Müzesi, sergi mekanındaki açıklayıcı bilgi panosu

İstanbul Resim ve Heykel Müzesi'nde sergilenen yapıtları fotoğraflarıyla tanıtan, sergi etkinliklerini kısa ve öz olarak veren müzenin yaygın etkinliklerini kapsayan, müzeye hangi yoldan ya da hangi taşıyla ulaşabileceğini gösteren el broşürleri bulunmamaktadır.

Bundan başka, müzenin tarihçesi, hedefleri, etkinlikleri, sanatçıları hakkında çok yönlü bilgi veren; yapıtlar hakkında detaylı bir biçimde hem sözel hem de görsel olarak hazırlanmış olan katalogların ve kitapçıların bulunmaması büyük eksiklik ve sanat müzesi'nin geleceği açısından olumsuzluklardır.

İzmir Resim ve Heykel Müzesi'nde hem Şeref Akdik Salonu'nda hem de sergi mekanında sergilenen yapıtların tanıtımı için kullanılan etiket sistemi, diğer müzelerden farklıdır. Burada plaka üzerine sanatçının adı-soyadı, doğum ve ölüm yılı yazılmakta ve yapıtın çerçevesine vıdalanmaktadır.

Müzenin, tarihçesini, koleksiyonlarını ve bünyesinde bulunan sanatsal etkinliklerini gösteren kısa ve öz biçimde hem Türkçe hem de İngilizce olarak basılan broşürler yetersiz sayıda oluşu nedeniyle, izleyicilere istediği takdirde verilmektedir.

Ankara Resim ve Heykel Müzesi'nde sergilenen yapıtları, sadece izleyicilerin bakışlarına sunmak değil, onlara sergilenen yapıt hakkında öğrenmek istedikleri bilgileri; kesin bir amaca doğru yönlendirmek ve bilgi vermek amacıyla etiketleme yöntemi yapılmaktadır. Her yapıtın yanına; yapıtın adı, sanatçısı, sanatçının doğum ve ölüm yılı kısa ve öz olarak yazılmış olup izleyicileri o yapıt hakkında bilgilendirmektedir. Müzenin sergi mekanlarında bazı yapıtların yanında boş etiketlere rastlanmaktadır. Etiketler; dış çevreden (toz, aydınlatma v.b.) gelebilecek faktörlerden korumak amacıyla bazıları PVC, bazıları da fablon ile kaplanmaktadır.

Ayrıca müzenin girişinde, sergilenen bütün koleksiyonların tanıtımı, müzenin tarihçesi ve sanatçılarına ait bilgilerin toplandığı kataloglar ücret karşılığında izleyicilere satılmaktadır.

İzleyici açısından görsel nitelikli unsurlar sözel nitelikli unsurlardan önce gelmekle birlikte bu müzede olduğu gibi diğer sanat müzelerinde de audio-visual tekniğinde etkinliklere rastlanamamaktadır.

4.4. SERGİLEME ALANLARINDA KORUMA VE KONFOR GEREKSİNİMLERİ

4.4.1. YAPI FİZİÇİ ÖÇELERİ

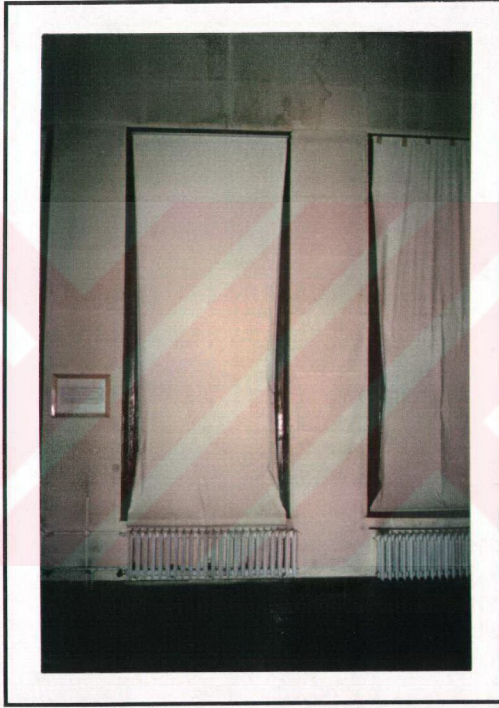
Yapı fizikî öğeleri; müze sergi mekanlarında uygun fiziksel ortam koşullarının, başka bir anlatımla konfor koşullarının oluşmasında ışık, ısı-nem, renk, ses, güneş ışınimleri, hava devinimleri v.b. gibi insanın dışında olan fakat insanı psikolojik yönden etkileyen faktörler olarak belirtilmektedir.

4.4.1.1. IŞIK

Sergi mekanlarında denetlenmeyen ışığın sergilenen koleksiyonlar (ister organik ister inorganik malzeme ile yapılan yapıtlar) üzerinde zararlı ışınimler yayarak yapıtların bozulmalarına neden olduğu bilinmektedir. Morüstü ve kızılaltı ışınimleri içeren gün ışığı ayrıca ısı ışınimleri yayarak sergi mekanlarındaki bağıl nemin dengesini de etkilemektedir.

İstanbul Resim ve Heykel Müzesi'nde aydınlatma, sürekli sergi salonlarında flüoresan lambalarla; geçici sergi mekanlarında ise halojen lamba ile yapılmaktadır. Müze bütçesinin yetersiz olması nedeniyle aydınlatma düzenekleri için gerekli olan önlemler alınamamaktadır. İstanbul Resim ve Heykel Müzesi'nde gün ışığının denetimi için; pencerelere beyaz perdeler asılarak sergi mekanlarına zararlı ışınimlerin girmesi engellenmeye çalışılmaktadır. Perdeler, gün ışığını emme özelliği bakımından kullanılmaktadır. Fakat müzede, bu yöntemin yararlı olabilmesi için, perdenin camı tüm olarak örtmesiyle ve gün ışığının sergi mekanı-

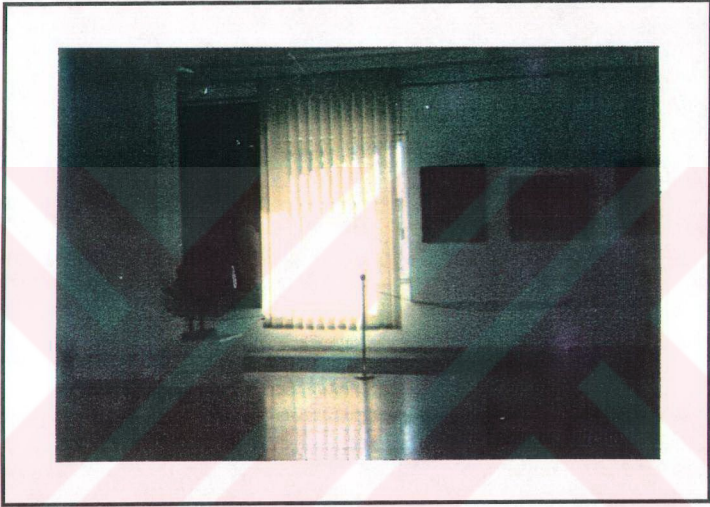
na sızmasının sağlanması ile mümkündür. İstanbul Resim ve Heykel Müzesi'nde perdeler, camı tam olarak örtmemekte ve açık olan kısımlardan gün ışığı girerek sergilenen yapıtlar üzerinde zararlı etkiler yapmaktadır (Resim 33).

Resim 33 - İstanbul Resim ve Heykel Müzesi, sergi mekanındaki pencereler

İzmir Resim ve Heykel Müzesi Şeref Akdik Salonunda flüoresan lambalar ile tavandan aydınlatma yapılmaktadır. Müzenin sürekli sergi mekanlarında duvar panosu hizasında ve karşısında bulunan bölümde flüoresan lambalar kullanılarak genel aydınlatma yapılmaktadır. Ayrıca bu bölümde ray üzerinde oynar başlıklı armatürler bulunmakta birlikte genelde kullanılmadığı izlenilmektedir. Alınan bilgilere göre, bu oynar başlıklı armatürler, bölgesel aydınlatma amacıyla zaman zaman kullanılmak-

tadır. İzmir Resim ve Heykel Müzesi'nde gün ışığının pencereden sergi mekanlarına direkt olarak girmesini önlemek amacıyla jaluzi kullanılmaktadır. Fakat bu yöntem etkili olmamakta, güneş ışınları sergi mekanına girerek yapıtların bozulmalarına neden olmaktadır (Resim 34).

Resim 34 - İzmir Resim ve Heykel Müzesi, Sergi mekanındaki pencereden gün ışığının direkt olarak girmesini önleyici jaluzi kullanılması

Ankara Resim ve Heykel Müzesi, sergi mekanlarında aydınlatma tepeden ışıklandırma yöntemi ile tavana yapılan asma tavan biçimindeki bölümden yapılmaktadır. Müze, sergi mekanları ve yapıtlar için hem genel aydınlatma hem de halojen lambalar kullanılmaktadır. Müzede genel aydınlatma flüoresan lambalarla, bölgesel aydınlatma ise halojen lambaların kullanılmasıyla gerçekleştirilmiştir (Resim35-36).

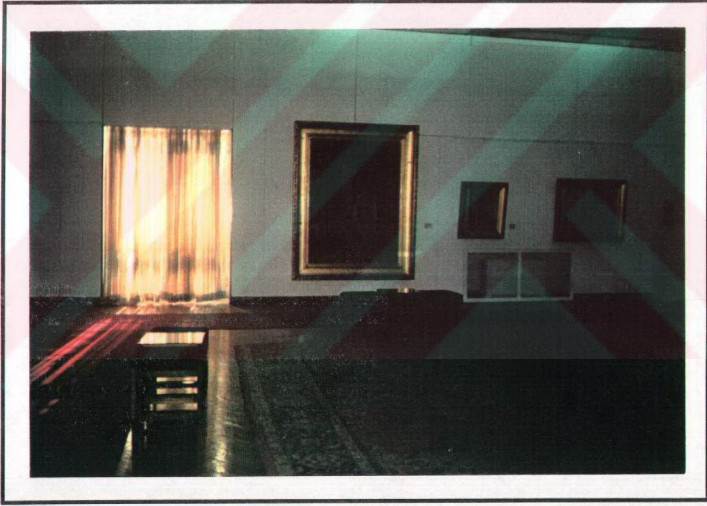

Resim 35 - Ankara Resim ve Heykel Müzesi, Sergi mekanlarında tavadan yapılan aydınlatma düzenekleri

Resim 36 - Bölgesel aydınlatma için tavana gömme ve oynar başlıklı aydınlatma düzenekleri

Her yapıtın aydınlatması için kullanılan ışık armatürleri (halojen lambalar) oynar başlıklı ya da gömme olmak koşulu ile yapıtların üzerine gelecek biçimde konulmuştur. Ayrıca ikinci katta; birinci ve ikinci sergi mekanlarında pencerelerin bulunması dolayısıyla gün ışığının direkt olarak mekana yansması ve tül perde ile gün ışığının engellenmesi olayı göze çarpmaktadır. Tül perde ile gün ışığının zararlı etkilerine karşı ne kadar önlem alınabilmektedir sorusuna yanıt olarak hiçbir şey söylenememektedir. Günün öğle saatlerinde çekilen fotoğrafta gün ışığının sergi mekanına hiçbir önlem alınmaksızın direkt olarak girdiği ve pencerenin karşısında, yanında bulunan yapıtların, zararlı ışınlarla etkilendiği görülmektedir (Resim 37).

Resim 37 - Ankara Resim ve Heykel Müzesi'nin sergi mekanındaki pencerelerin tül perde ile gün ışığını engellemesi.

Müzenin, bazı sergi mekanlarında ise tül perdenin pencerenin yarısına kadar açık olduğuna rastlanmaktadır (Resim 38).

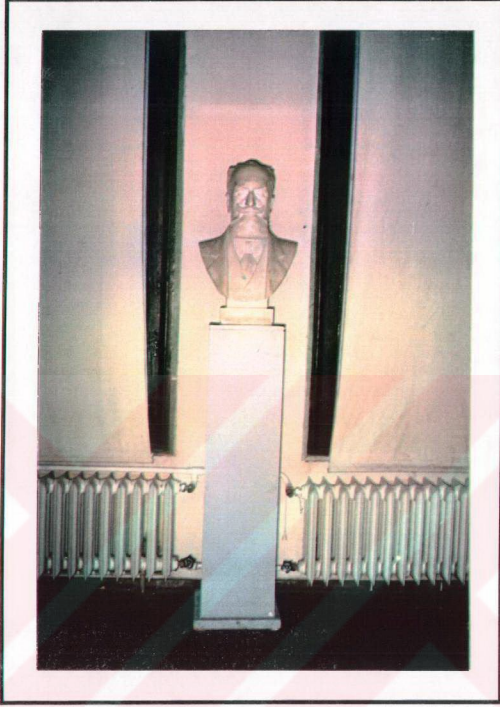

Resim 38 - Ankara Resim ve Heykel Müzesi, Sergi mekanındaki pencerenin durumu

Bunun sonucunda gün ışığının hangi saatte olursa olsun sergi mekanına girerek, zararlı ışınların yapıtlar üzerinde zamanla fiziksel bozulmalara neden olabileceğini unutmamak gerekmektedir.

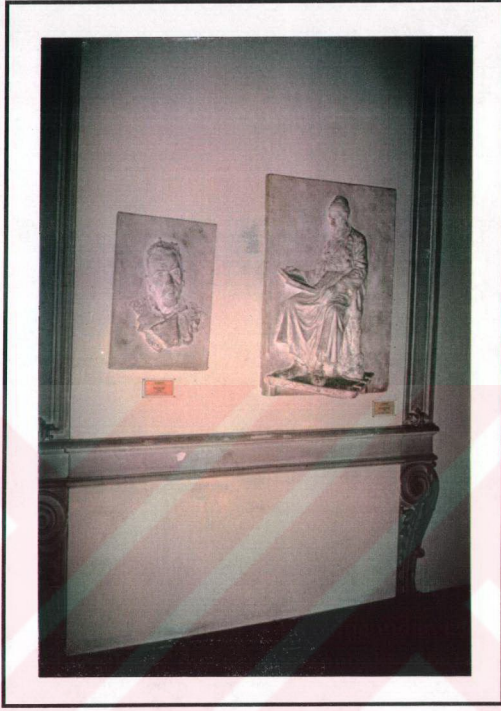
4.4.1.2. RENK

İstanbul Resim ve Heykel Müzesi sergi mekanlarında 4 ayrı rengin kullanılması, duvar ve tavan süslemelerinin dikkat çekmesi, zeminin ahşap oluşu, eskimiş kumaş kaplamalarının kirli beyaz-sarı rengi ve panoların beyazlığının yarattığı çelişkili birliktelik yapıtların izlenmesine engel teşkil edebilmektedir. Ayrıca sergi mekanlarında aydınlatma düzeneklerinin yetersiz olması sergilenen yapıtların rahat izlenememesine neden olmaktadır. Müze, koleksiyonlarının fazlalığı ve sergi mekanlarının yetersizliği sonucu pencereler arasındaki duvar boşlukları, işlevsel hale getirilerek, grimsi beyaz kaide üzerinde alçıdan yapılmış büst örneğinde olduğu gibi, sergilemede kullanılmaktadır. Fakat izleyici, beyaz bir fon önünde sergilenen büstü algılayamamakta ve büstün sanatsal değeri kolaylıkla hissedilememektedir (Resim 39).

Resim 39 - İ.R.H.M., Sergi mekanında, iki pencere arasındaki, beyaz bir fon önünde alçıdan yapılmış büstün sergilenmesi.

Aynı durum, müzenin sürekli sergi mekanındaki geniş holde duvarda sergilenen rölyefler için de geçerlidir (Resim 40).

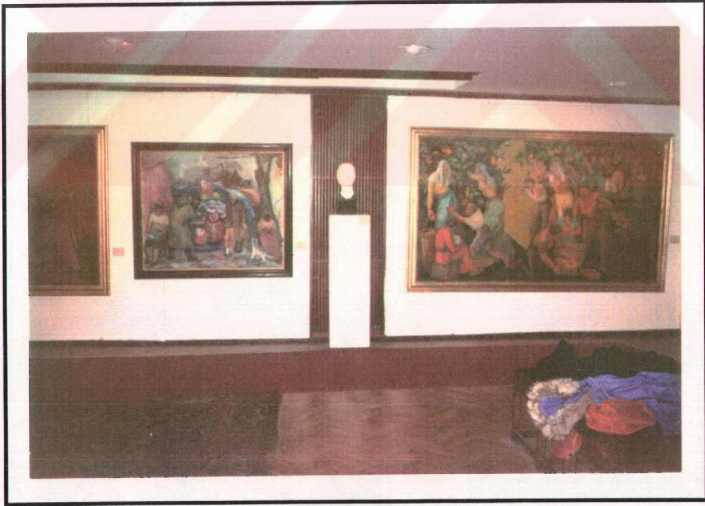
Resim 40 - İstanbul Resim ve Heykel Müzesi'nde, alçıdan yapılmış olan rölyeflerin duvar önünde sergilenmesi

İzmir Resim ve Heykel Müzesi'nin sergi mekanlarında bulunan duvar panolarının açık renk (beyazın tonu) ile renklendirilmiş olması, tabloları ön plana çıkarmaktadır. İzleyici yapıt-fon ilişkisi açısından yapıtları görsel olarak doğru algılamaktadır.

Ayrıca müzenin sergi mekanı geniş olduğundan izleyicilerin yorulduğunda dinlenebilecekleri, duvar panolarındaki yapıtları ve heykelleri rahat izlemeleri açısından oturma yerleri bulunmaktadır. Fakat bu dinlenme yerlerine serilen halı; sarının tonu ve yeşilin tonu olması nedeniyle mekanda uyumsuzluk teşkil etmektedir.

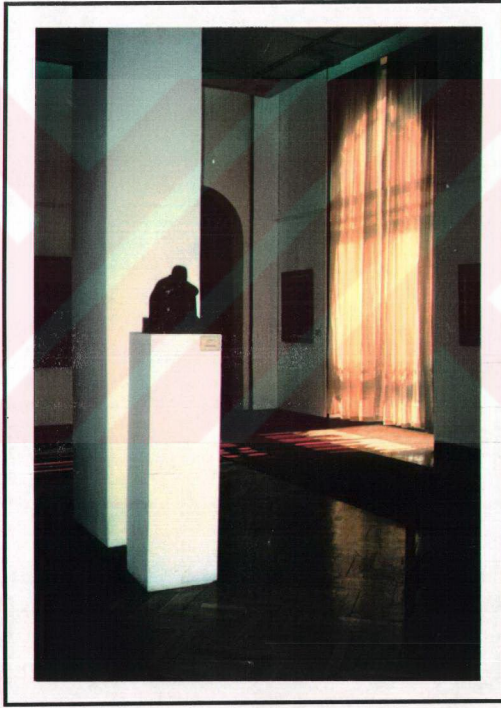
Ankara Resim ve Heykel Müzesi'nin sergi mekanlarının duvarları açık renk (beyazın tonu) ile renklendirilmiş olmakla birlikte duvara asılan çerçevelenmiş tablolar genel aydınlatma ve bölgesel aydınlatma sonucunda izleyiciler açısından doğru olarak algılanmakta ve yapıtlar ön plana çıkmaktadır. Müzede heykellerin sergilendiği ayrı bir bölümün bulunmaması nedeni ile sürekli sergi mekanlarında diğer tablolarla birlikte sergilenmektedir. Üç boyutlu heykeller duvara asılan tabloların arasında, beyaz kaide üzerinde ya da salonun ortasında, yönlendirmeyi engellemeyecek biçimde sergilenmektedir.

Sergi mekanlarında iki panonun arasında yer alan elektrik ve teknik donanımlarının gözükmemesi amacıyla kahverengi lambri kaplanmış bölümler bulunmaktadır. Bu bölümlerin koyuluğu önünde beyaz kaideli, alçıdan yapılmış büstün sergilenmesi varolan durumdan yararlanıldığını göstermektedir. Yapıt-fon ilişkisi ve de izleyicilerin görsel algılaması açısından doğru bir sergileme yöntemidir (Resim 41).

Resim 41 - Ankara Resim ve Heykel Müzesinde, Yapıt-fon ilişkisine örnek.

Beyaz kaide üzerine oturtulmuş bronzdan yapılmış heykel; sergi mekanının ortasında bulunan, beyaz renkle boyanmış payenin önünde sergilenmektedir. Heykel, yerden tasarruf etmek amacı ile bu payenin tam önüne konulmuştur. Koyu renkli heykelin, açık bir fon önünde sergilenişi, yapıt-fon ilişkisine güzel bir örnek olmakla birlikte izleyici heykelin arkasını görememektedir. Genelde üç boyutlu heykellerin; izleyicilerin görsel olarak algılayabilmeleri için etrafında dolaşılabilir alanlar içinde sergilenmesi gerekir. Bu örnek doğru sergileme yönteminin burada tam olarak düşünülmediğini göstermektedir (Resim 42).

Resim 42 - Yapıt-fon ilişkisi bakımından doğru, sergileme açısından yanlış olan bir örnek.

Sürekli sergi mekanında panoya asılan iki tablonun arasında beyaz kaideli büst sergilenmektedir. Bu sergileme yöntemi hem yerden tasarruf etmek hem de her iki tablonun arasındaki boşluğu doldurmak amacı ile konulmuştur. Koyu renkli büstün, açık renk bir fon önünde sergilenişi yapıt-fon ilişkisine güzel bir örnek olmakla birlikte, sergilenen tabloların altında bulunan radyatörleri kapatmak (kamufle etmek) amacıyla yapılan kafesli bölmeler, izleyiciler açısından algılamayı olumsuz yönde etkilemektedir (Resim 43).

Resim 43 - Ankara Resim ve Heykel Müzesi, Sergi mekanında yapıt-fon ilişkisine olumsuz bir örnek

4.4.1.3. ISI VE NEM

Isı, hem organik hem de inorganik malzemeli yapıtların bozulmalarına etkisi olmakla birlikte, sergi mekanlarındaki nem düzeyini etkilemesi açısından da önemli bir unsurdur. Nem dengesinin sağlanmadığı ortamlarda yapıtların bozulmaları olasıdır. Özellikle organik malzemeli yapıtlar neme karşı son derece duyarlı olduklarından, nem dengesinin bozulduğu (değişken olduğu) durumlarda deformasyona uğramaktadırlar.

İstanbul Resim ve Heykel Müze binası, denizin doldurulması ile oluşturulduğundan ayrıca pencerelerinin fazlalığı nedeniyle ve dışarıdan gelen su, sergi mekanlarında büyük oranda nem teşkil etmektedir.

- * Binanın zemininden gelen nem,
- * Bina içindeki havanın yoğuşmasından oluşan nem

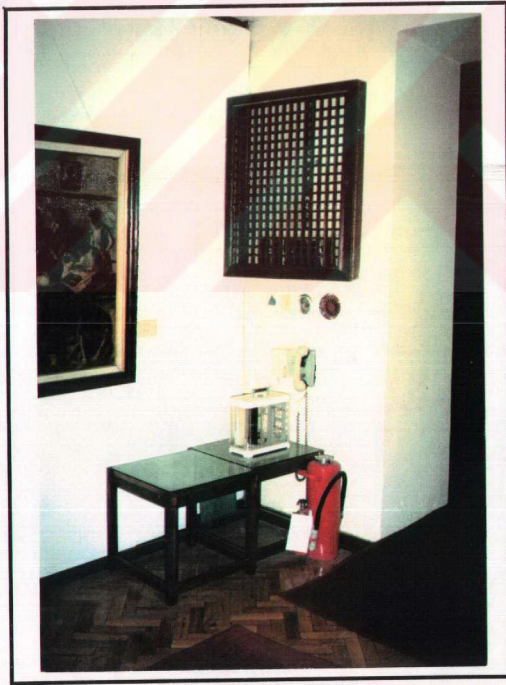
hem sergi mekanlarında bulunan yapıtların bozulmalarına hem de izleyicilerin sıcaklığın düşmesi ve yükselmesi sonucunda etkilenmesine neden olmaktadır.

İstanbul Resim ve Heykel Müzesi'nde bu kadar yönlü nemin sergi mekanlarına girmesine engel olabilecek hiçbir önlem alınmamıştır. Yalnızca kış mevsiminde kaloriferin havayı kurutma özelliğinden dolayı, yüksek nem senenin belirli aylarında bir oranda azalmaktadır. Gece-gündüz arası ısı farklılığı nedeniyle bağıl nem sürekli değişmektedir. Yaz aylarında ise, güneş ışığının pencerelerden girmesi sonucu bağıl nem oranının % 90-95'e yükseldiği gözlemlenmektedir. Müzenin mimari özelliğinden dolayı yüksek tavanlı olması, nemin dağılımında büyük bir et-

kendir. Müzenin sergileme mekanlarında ısı ve nemi ölçen hiçbir alete rastlanmamaktadır. Fakat müzenin deposunda üç adet "Munters" marka humidistat (nemi ölçen ve dengede tutan alet) bulunmaktadır⁶⁹.

İzmir Resim ve Heykel Müzesi, denize yakınlığı, pencereden giren gün ışığının etkisi ve değişen iklim koşullarından dolayı sergi mekanlarında bulunan yapıtların bozulmalarını sağlamak amacıyla hiçbir önlemin alınmadığı görülmektedir. Ayrıca müzenin sergi mekanında ısı ve nemi ölçen hiçbir alete rastlanmamaktadır.

Ankara Devlet Resim ve Heykel Müzesi'nde günün belirli saatlerine ve mevsimlere göre değişen koşullara karşı fazla bir önlem alınmamıştır. Binanın sergi mekanlarına girecek ışınların yapıtlar üzerinde meydana getireceği bozulmalar perde ile engellenmekte olup, bazı sergi mekanlarında bağıl nem oranını dengelemek için termo-higrograf aleti kullanılmaktadır (Resim 44).

Resim 44 - Ankara Resim ve Heykel Müzesi sergi mekanının bir köşesinde bulunan termo-higrograf ve yangın söndürme aleti

⁶⁹ Paşa Akyol, - İstanbul Resim ve Heykel Müzesi Depo Sorumlusu - "Isı ve Nem" konulu görüşme, İst. Mayıs, 1993.

Bu alet müzenin her sergi mekanında bulunmamaktadır. Müze görevlisi sergi mekanında bulunan bu aletle günde bir defa gözlem yapmaktadır.

Müzelerde bu tip cihazlar, sergilenen yapıtlar için gerekli olan ısı ve bağıl nemin dengede tutulması amacıyla kullanılmaktadır. ICOM tarafından sergi mekanlarındaki yapıtlar için en elverişli bağıl nem oranının % 55-60 civarında olması gerekliliği savunulmaktadır.

4.4.1.4. SES

Müzenin konumu itibariyle yapı içinden ve dışından gelebilecek herhangi bir etken sonucu oluşan titreşim, müzede sergilenen yapıtların bozulmasına, yıpranmasına neden olabilir. Yapı içinden gelebilecek gürültüler; müzeyi gezen ziyaretçilerin çıkartmış oldukları ayak sesleri, rehberin konuşmaları, bazı ziyaretçilerin olumsuz davranışları olarak sayılabilir, bunlar izleyicinin konsantrasyonunu bozar. Yapı dışından gelebilecek titreşimlerin güç kaynakları;

* Deniz dibi hareketleri

* Rüzgar,

Ses kaynakları;

*Taşıtlar (kara, hava, deniz taşıtları)

*Kent içi düzenlemeler için yapılan kazılarda kullanılan darbeli araçlar,

olarak sıralanabilir. Titreşimler, sergilenen yapıtlar üzerinde büyük zararlara neden olabilir.

İstanbul Resim ve Heykel Müzesi konumu nedeniyle tüm titreşimlerden etkilenmektedir. Müze binasının, dolgu zemin üzerine yapılmış olması, yapıda dolaylı olarak titreşime neden olmaktadır. Ayrıca müze, Dolmabahçe Caddesine yakın olduğundan, bölgenin yoğun trafiğinden de kaynaklanan titreşimler yapıyı olumsuz etkilemektedir.

Müzede ziyaretçi gruplarının yarattığı ses titreşimlerinin binada hissedilir olmasının başlıca nedeni döşemelerin ahşap, eski ve esnek olmasından kaynaklanmaktadır.

İzmir Resim Heykel Müzesi, taş bina olmakla birlikte konumu itibarıyla denize yakınlığı ve kentin merkezinde bulunması sonucu bir takım dıştan gelebilecek titreşimlerden etkilenmektedir.

- * Taşıtlar (deniz, kara, hava taşıtları)
- * Yeraltı kazıları (tünel, kanalizasyon v.b.)

başlıca ses kaynakları sonucu oluşan titreşimler sergi mekanlarında sergilenen yapıtların bozulmalarına neden olmaktadır.

Ayrıca müzenin zemini mermer olması sonucu izleyicilerin yürürken yarattığı ses titreşimleri, personelin yarattığı etkiler de sergilenen yapıtları olumsuz etkilemektedir. Bunun sonucunda izleyici sergilenen yapıtları doğru olarak algılayamamaktadır. İnsan psikolojisini olumsuz yönde etkileyen bu faktörlere karşı bazı önlemlerin alınması gerekmektedir.

Ankara Devlet Resim ve Heykel Müzesi, betonarmedir ve konumu diğer iki müzenin konumundan, daha iyi durumdadır. Sadece kentin tam ortasında bulunması sonucu bir takım dış çevreden gelebilecek titreşimlerden kaynaklanan sorunlarla karşı karşıya olma durumundadır.

- * Taşıtlar (hava, kara taşıtları)
- * Yeraltı kazıları (tünel, metro, kanalizasyon v.b.)

sonucu oluşan titreşimler yapıyı ve sergilenen yapıtları olumsuz yönde etkileyen ve bozulmalarına neden olabilen faktörlerdir.

Tüm bu unsurların yanında müzeyi gezen ziyaretçilerin çıkarmış olduğu ayak sesleri, birbirleriyle konuşmaları ve personelin yarattığı gürültü de izleyicinin müzede sergilenen yapıtları tam olarak algılayamamasına neden olmaktadır.

Ankara Devlet Resim ve Heykel müzesi binası, betonarme, zeminin parke ve sergi mekanlarının geniş olması ses kaynaklarının yansımalarını önlemektedir. Ziyaretçilerin, sergi mekanlarında hem yönlendirilmesini sağlamak, hem de parke zemin kısmında dolaşmasını engellemek amacı ile bordo renk halı kullanılmıştır. Bu yöntem ses kaynaklarından oluşan gürültüyü de en aza indirmektedir.

4.4.2. KORUMA VE GÜVENLİK SİSTEMLERİ

Hırsızlık ve yangın tehlikesi ile karşı karşıya olan müzelerde, yapıtların kültürel değerleri yanında maddi değerleri de önemlidir. Müzelerdeki hırsızlık sergilenen yapıtların değeri yüzünden yapılmaktadır.

İstanbul Resim ve Heykel Müzesi'nde hırsızlığa karşı hiçbir önlem alınmamaktadır. Bununla birlikte güvenliği sağlamak amacıyla kapıda bir görevlinin bulunduğu görülmektedir.

Ayrıca, izleyicilerin müzeyi gezmelerinden önce çantalarını ve yanında bulunan bir takım eşyalarını vestiyere bırakmaları, hırsızlığı ve istenmeyen kazalar sonucu eserlerin zarar görmelerini önleyecektir. Bununla birlikte, bir görevlinin müzeyi gezen izleyiciyi takip etmesi de güvenlik açısından önleyici tedbir olarak nitelendirilmektedir. Müze binasının ahşap olması nedeni ile yangın ihtimali büyük önem taşımaktadır. Binayı ve sergilenen yapıtları yangın tehlikesinden korumak amacıyla alınan önlemler arasında, her kattaki su ve kum dolu kovalar sayılabilir.

Ayrıca sürekli sergi mekanlarının tüm bölümlerinde yangın söndürme cihazları bulunmaktadır (Resim 45).

Resim 45 - İstanbul Resim ve Heykel Müzesi sergi mekanlarındaki yangın söndürme aletleri.

Giriş katında ve üst katta dumana, alt katta ise ısıya karşı duyarlı yangın alarm sistemi bulunmaktadır. Her katta yangın vanaları bulunmakla birlikte bakım ve onarım yapılmadığı için bu cihazlar kullanılabilecek durumda değildir. Yangın tehlikesi anında itfaiye ile direkt özel hat bulunan telefon bağlantısı ile bir tehlike anında hemen haber verilebilmesi amacıyla Milli Saraylar'a iç hat bağlantısı bulunmaktadır⁷⁰.

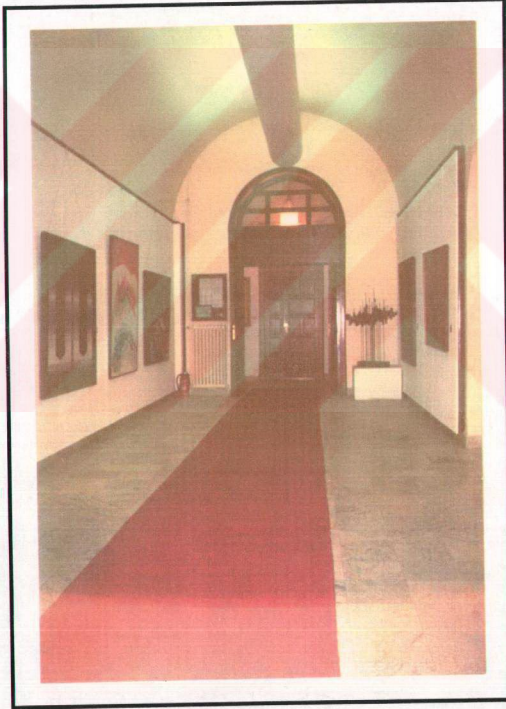
İzmir Resim ve Heykel Müzesi'nde sergilenen yapıtların güvenliği açısından bir takım önlemler alınmıştır.

Müzenin sergi mekanlarında; yangına karşı dört adet yangın sö-

⁷⁰ Hanife İltan, - İst. Resim ve Heykel Müzesi Sivil Savunma Uzmanı - "Güvenlik Sistemleri" konulu görüşme, Ağustos, 1994.

dürme cihazı, yangın ikaz düğmesi, altı adet yangın vanası bulunmaktadır. Ayrıca, insan unsurundan kaynaklanan (kırılma, çalınma v.b.) tehlikelerden yapıtları korumak ve güvenliğini sağlamak amacıyla sergi mekanlarının üst bölümlerine altı adet kamera yerleştirilerek idari bölümden kontrol edilmektedir.

Ankara Devlet Resim ve Heykel Müzesi'nde bazı sergi mekanlarında yangın tehlikesine önlem olarak; ağırlıkları 3-4 ila 12 kg arasında değişen, bir kısmı karbondioksit bir kısmı kimyasal toz püskürten yangın söndürücü cihazlar bulunmaktadır. Bu cihazlar sergi mekanlarında sergilenen yapıtlar arasında olması ve açıkta bulunması sonucunda izleyicilerin görüş açısına giren bir faktör durumundadırlar (Resim 46).

Resim 46 - Sergilenen yapıtlar arasındaki yangın söndürme aleti.

4.4.3 KONFOR DEĞERLER

İstanbul Resim ve Heykel Müzesi'nin girişinde, bireyin çantasını ve diğer eşyalarını bırakması için gerekli vestiyer; bireyin müze kapsamındaki kültürel etkinlikleri öğrenmek, müze hakkında bilgi almak amacıyla danışma yerinin bulunmasıyla birlikte müzeye ilk defa gelen bir yabancı için kişiyi aydınlatacak, bilgi verecek bir broşürün ya da satın alabileceği herhangi bir hediyelik eşya satan reyonun bulunmadığı izlenmektedir. Müzenin bodrum katında (Halil Dikmen Galerisi) bir kafeterya hizmet vermektedir. Bunun yanı sıra müzenin bahçesinde Milli Sarayların bir kafeteryası bulunmaktadır.

Büyük izleyici grupları için, önceden rezervasyon yaptırma koşuluyla müzenin tarihçesi ve sergilenen koleksiyonlara ait bilgileri sunmak amacıyla rehber sağlanmaktadır.

İstanbul Resim ve Heykel Müzesi binası, müze olarak yapılmadığından gelen kişilerin gereksinimlerine yanıt verememesi ve bazı mekanların onarım ve restorasyonu bakımından bugün bile kapalı olması nedeniyle bazı sorunları halen devam etmektedir.

İzmir Resim ve Heykel Müzesi'nin girişinde vestiyer, danışma bulunmakla birlikte bir takım broşürlerin, kitapların sergilendiği fakat satılmadığına rastlanmaktadır. İzleyicilerin sergi mekanlarını gezdikten sonra dinlenebileceği ya da herhangi bir gereksinimi karşılayabileceği kafeteryanın bulunmaması göze çarpmaktadır.

Ankara Resim ve Heykel Müzesi'nin girişinin tam karşısında danışma, vestiyer ve müzeye ait kitapların, katalogların, diaların satıldığı yer bulunmaktadır. Müzenin geçici sergi salonunun yanında sergi mekanlarını gezdikten sonra oturup dinleneceği, ihtiyaçlarını karşılayabileceği mekanın bulunması ya da kişilerin yalnızca sürekli sergi salonuna çıkmadan arkadaşlarıyla oturup konuşabileceği ve boş zamanlarını değerlendirebileceği bir ortamın kafeterya niteliğinde düzenlendiği görülmektedir.

Ayrıca bireyin tuvalet, telefon v.b. gereksinimlerine yanıt veren yerlerin bulunması müzeye gelen kişilere kolaylık sağlamaktadır.

5. ÖNERİLER VE SONUÇ

İçerik ve amaç bakımından çok yönlü ayrımlar gösteren müzeler, başlangıçtan bugüne değin bir çağın ve kültürel mirasın düşünsel yaşamını ve dürtücü gücünü yansıtan koleksiyonlardan oluşmuştur.

Müze, bilimsel bir kurum olarak toplumun tarihine ve kültürüne ait yapıtların saklandığı, korunduğu, bakım ve onarımının yapıldığı, yapıtlar arasındaki ilişkinin öğrenildiği, her yaştaki kişilere en doğru biçimde sunulduğu bir eğitim kurumudur.

Sanat müzelerinin özelliği; sadece bünyesinde bulundurduğu koleksiyonları izleyicilere sunmak değil aynı zamanda sanat ve eğitim programları düzenleyerek her yaş ve meslek grubunu bilgilendirmek, yönlendirmek için kurulmuş kurumlar olmasıdır.

Sanat müzelerinin amacı; sanat yapıtlarını toplayan; izleyicilerin bir sistematik içinde görsel ve estetik algılamalarını sağlamak için duvar-pano-kaide-asma elemanları v.b. yardımcı elemanlar kullanarak, ışık-renk-ısı ve nem-ses v.b. yapı fiziği öğelerinden yararlanarak sergileyen; toplumun kültür birikimini tanıtmak için görsel ve işitsel (etiket-açıklayıcı bilgi panosu-broşür v.b.) grafik ürünlerinden yararlanan, binanın, koleksiyonun ve izleyicilerin güvenliğini teknik donatımlarla sağlayan; her yaş grubundaki kişilere yaygın eğitim vermeye yönelik açık üniversite ve kültür kurumlarıdır.

Ülkemizdeki sanat müzelerinin, (İstanbul-İzmir-Ankara Resim ve Heykel Müzeleri) durumları itibarıyla batıdaki müzecilik anlayışı doğrultusunda işlevlerini sürdürdükleri tartışmaya açıktır. Müze, toplumun kültür varlıklarını oluşturan yapıtları; toplumun içindeki değişik kültür düzeylerine ulaştırmak ve dünyaya aktarabilme çabasını göstermelidir.

1. YAPININ KORUYUCU NİTELİĞİ

Müze yapısı herşeyden önce müzenin koleksiyonunu barındıran ve koruyan bir kabuğu oluşturur. Gerek personel gerekse ziyaretçilerin eylemlerini belirlenmiş alanlar içerisinde gerçekleştirdikleri bu yapı öncelikle koleksiyonun sağlığını korumak durumundadır. Müze yapısı ister doğrudan müze amacı ile tasarımlanmış, ister eski yapının müze amacı ile yeniden işlevlendirilmesiyle olsun, koleksiyonun sağlığı ve güvenliği açısından ele alınmalıdır. Bu doğrultuda yapının koruyuculuğu öncelikle gerekmektedir.

İSTANBUL RESİM VE HEYKEL MÜZESİ:

Dolmabahçe Sarayı Velihaht Dairesinde 1937'de Atatürk'ün emriyle hizmete açılan müze binası, tarihsel değeri ile önem taşımakla birlikte eski yapının bugün müze olarak işlevini sürdürmesinde bir takım sorunlarla karşılaşmaktadır. Denizi doldurarak yarı kagir olarak yapılan müze binası, aynı zamanda konumu itibariyle nemden, deniz-şehir trafiği ile titreşimden büyük ölçüde etkilenmekte, daha da önemlisi içerdiği koleksiyonun yıpranmasına yol açmaktadır. Kurşun çatı, tavan süslemeleri ve resimleri ile tavanlar, duvarlar, ince oyma parkeler, doğramalar sürekli bakım ve onarım sorunları çıkartmaktadır. M.S.Ü.'ne bağlı müze, 1937'den bugüne değin yapılan restorasyon çalışmalarının uzamasından dolayı ziyaretçilere zaman zaman kapatılmaktadır. Müze binasının yapısal özellikleri, konumu ve durumu sonucu ortaya çıkan olumsuzluklar bugün hala bütçenin yetersizliğinden dolayı çözümlenmemektedir.

İZMİR RESİM VE HEYKEL MÜZESİ

Doğrudan müze binası olarak inşa edilen Kültür Bakanlığı'na bağlı İzmir Resim ve Heykel Müzesi, 1973 yılından itibaren işlevini sürdürmektedir. Konumu itibariyle deniz ve şehir trafiğinden, nemden fazlasıyla etkilenmektedir. Binanın çatısından gün ışığının direkt mekana girmesini sağlamak amacıyla yapılan eğimli camlar bugün yağmur sularının sergi mekanına girmesine, ayrıca sergi mekanında bulunan pencelerden giren gün ışığının zararlı etkisi yapıtların yıpranmasına ve bozulmasına neden olmaktadır.

ANKARA RESİM VE HEYKEL MÜZESİ

Eski Türk Ocağı merkez binası, bir kaç kez yapılan restorasyon çalışmalarından sonra 1980'den itibaren Kültür Bakanlığı'na bağlı olarak Ankara Resim ve Heykel Müzesi olarak işlevini sürdürmektedir. Konumu dolayısıyla şehir trafiğinden ve çevre kirliliğinden büyük ölçüde etkilenen müze, Başkent'te olmasının getirdiği olanaklar nedeniyle her bakımdan İstanbul Resim ve Heykel Müzesi'nden daha iyi durumdadır. Buna bağlı olarak bina, yapıtların korunmasına daha elverişli bir ortam sağlamaktadır.

Her üç müzede de bakımsızlık dikkati çeken ortak bir sorundur ve ancak düzenli onarım ve bakım çalışmalarıyla bunların giderilebileceği gözlemlenmiştir.

2. SERGİLENEN YAPITLARIN FİZİKİ KORUNMASI

Müzeler; yapıtları sergileme, koruma çalışmaları ve alınan önlemler ile gelecek kuşaklara aktarabilme amacını sürdürmektedirler. Bu nedenle yapıtların korunması için önlemlerin ciddiyetle ele alınması gerekir.

*** IŞIK**

Aydınlık düzeyi, izleyicinin doğru olarak görsel algılamasını etkilerken yapıtı da olumsuz yönde etkilemektedir. Bu olumsuz özelliği nedeniyle ışığın aydınlık düzeyleri saptanırken, yapıtın korunması ve algılanmasının gerektirdiği ortalama veriler, her nesne için ayrı belirlenmektedir.

İSTANBUL RESİM VE HEYKEL MÜZESİ

Sürekli sergi mekanlarında flüoresan lambalar; geçici sergi mekanlarında ise halojen lambalar ile aydınlatma yapılmaktadır. Bu yön-

tem iyi sonuç vermemekte, aydınlatma düzeneklerinin kontrolü için gerekli önlem de alınmamaktadır. Sergi mekanlarında bulunan pencerelerin fazlalığı nedeniyle gün ışığının direkt mekana girmesi, sergilenen yapıtlar üzerinde fiziksel ve kimyasal bozulmalara neden olabilmektedir. Ayrıca cama yakın olan yapıtlar, gün ışığının mekana girmesi ile daha fazla yıpranmaktadır. Pencerelerden giren gün ışığını engellemek amacı ile beyaz perde kullanılmaktaysa da perdeler camı tam olarak örtmeyerek yapıtların bozulmasına neden olmaktadır.

İZMİR RESİM VE HEYKEL MÜZESİ

Duvar panosu hizasında flüoresan lambalar kullanılarak genel aydınlatma yapılmaktadır. Ayrıca bu bölümde ray üzerinde oynar başlıklı armatürler bulunmakla birlikte işlev göstermemektedir. Gün ışığının pencereden sergi mekanına direkt olarak girmesini önlemek amacıyla jaluzi kullanılmaktadır. Bu yöntem çalışanların dikkatine ve zamanına bağlı olduğundan yetersiz kalmakta, yapıtların bozulmasına, yıpranmasına mani olamamaktadır.

ANKARA RESİM VE HEYKEL MÜZESİ

Sergi mekanlarında hem flüoresan hem de halojen lambalarla tepeden aydınlatma yöntemi kullanılmaktadır. Bu müzedeki aydınlatma, koruma ve sergileme açısından diğer iki müzede yapılan aydınlatmadan daha iyi sonuç vermektedir. Ayrıca bölgesel aydınlatma amacıyla kullanılan oynar başlıklı armatürleri, bazı sergi mekanlarında görmek mümkündür. Gün ışığının direkt olarak mekana yansması tül perde ile engellenmek istenmişse de bu yöntem içeriye sızan ışığın zararlarını önleyememektedir. Pencerelerden giren gün ışığını engellemek için bu kısımların kalın perdelerle kapatılması gerekir.

ÖNERİLER:

- Gün ışığının ultraviyole (kimyasal etki) ile infrared (kızılaltı, yoğun ısıtıcı etki) içermesi sonucu yapıtlar üzerindeki etkisi

yapay aydınlatmadan daha güçlüdür. Bunun için pencereler, bina dışın-
da görünümünü bozmadan, mekan içinde kapatılmalıdır. Ayrıca pen-
cerelere; ultraviyole ışıktan koruyucu filtre ve filmler ya da kepenk ko-
nularak ışık seviyesi kontrol altına alınmalıdır.

- Yapıtların sergilenmesinde kullanılan aydınlatma düze-
neklerinden akkor lambalar, flüoresan lambalardan morüstü ve kızılaltı
ışınımları açısından daha az zararlıdır. Bu yüzden sergilenen yapıtların
korunması amacıyla, aydınlatma için filtre edilmiş özel akkor lambalar
kullanılmalıdır, ya da flüoresan lambalarla aydınlatma yapılacaksa ön-
lerine ultraviyole ışınlarını engelleyen süzgeçler konulmalıdır.

- Yapıtların korunması açısından aydınlatma süresini oto-
matik olarak ayarlayan düzeneklerin kullanılması avantajlıdır. Dezavan-
tajı ise bu sistemin enstalasyonu masraflıdır.

* ISI VE NEM

Müzelerde sergilenen koleksiyonların, değişen sıcaklık farklılıkla-
rından ve çevre koşullarından etkilenmemesi için malzemelerine uygun
olan ortamlarda saklanması ve sergilenmesi gerekmektedir. ICOM'a gö-
re; sergi mekanlarında organik malzemelerin bozulmamaları için sürekli
olarak, bağıl nem oranının % 50-60 arasında, ısının 18-20 °C'de olması
gereklidir.

İSTANBUL RESİM VE HEYKEL MÜZESİ

Müze binası, konumu itibarıyla denizi doldurarak yapıldığından
büyük oranda nem almaktadır. Müze binasında % 50-60 arasında bağıl
nem oranı olması gerekirken bu oran % 90'lara kadar çıkmaktadır. Ze-
minden yükselen, denizden gelen ve ısının yükselmesiyle mekana dağı-
lan nem, sergilenen çok duyarlı organik malzemelerin bozulmasına, yıp-
ranmasına neden olmaktadır. Sergi mekanlarında nemin artmasına en-
gel olacak hiç bir önlem alınmamıştır. Müzenin sergi mekanlarında ısı
ve nemi ölçen, dengede tutan cihazlara rastlanılmamaktadır. Yalnızca
kış mevsiminde kaloriferin havayı kurutma özelliğinden dolayı yüksek

nem, senenin belirli aylarında bir oranda azalmaktadır. Fakat bu yöntem, sergilenen yapıtların korunması açısından yeterli değildir. Depolar- da ise nemi ölçen ve dengede tutan humidistat, ısıyı ölçen termometre ve bağıl nemi ölçen higrometre bulunmaktadır.

İZMİR RESİM VE HEYKEL MÜZESİ

Müze binası; denize yakınlığı, pencereden giren gün ışığının etkisi ve değişen iklim koşullarından oluşan ısı ve neme karşı hiçbir önlemle korunmamakta, bunun sonucunda sergilenen yapıtların malzemele- rinde; deformasyon, dönme, çatlama, yarıma v.b. şekilde bozulmalara ve yıpranmalara neden olmaktadır.

ANKARA RESİM VE HEYKEL MÜZESİ

Yapıtları, günün belirli saatlerinde ve mevsimlere göre değişen iklim koşullarından korumak için bazı sergi mekanlarında ısı ve nemi ölçen, dengede tutan termohigrograf kullanılmaktadır. Sergi mekanlarında bulunan bu aletlerle müze görevlileri günde bir defa olmak koşulu ile gözlem yapmak zorundadırlar.

ÖNERİLER :

- İklim koşullarından doğacak ısı farklılıklarının, sergi mekanlarında sergilenen yapıtları etkilemelerini önlemek için sergi alanlarında ısının 18-20 °C'de tutulması gerekmektedir. Bunun için ısıyı ölçer (termometre), ısı düzenleyiciler (klima) sergi alanları içinde kullanılmalıdır.

- Ayrıca müze sergi mekanlarında bağıl nemi tutucular (higroskop, silikajel), nem ölçüm düzenekleri (higrometre, psikometre), nem çekici ve dengede tutan (humidistat) aletleri kullanılmalıdır.

*** TİTREŞİM**

Müze binasındaki yapıtlar; konum itibariyle depremlerin, dışarıdan gelen gürültülerin ya da sergi mekanlarında bulunan ses kaynakla-

rının neden olduğu titreşimlerden fiziksel olarak etkilenirler. Yüksek, dar tabanlı kaideler, yer sarsıntısı ile birlikte yapıtların devrilmesine, dolayısıyla tahrip olmasına neden olabilmektedir. Böylelikle görsel algı-lama verileri gözardı edilmeksizin titreşimler sonucu yapıtların ya taşıyıcı elemanlara sabitleme yöntemi ile ya da vitrin içine konularak korunması gerekmektedir. Ayrıca duvar ya da panolarda sergilenen yapıtlar için kullanılan asma elemanlarının dayanıklı malzemedan yapılmış olmaları gereklidir.

İSTANBUL RESİM VE HEYKEL MÜZESİ

Müze binası, eski bir yapı olmakla birlikte, konumu itibarıyla de sarsıntı sonucu oluşan titreşimlerle karşı karşıyadır. Sergi mekanlarında sergilenen heykeller kaide üzerinde yapıtların korunmasına yönelik yeterli önlem alınmadan sergilenmektedir. Bu müzede herhangi bir titreşim sonucunda küçük boyutlu heykellerin kaide üzerinden devrilebileceği ve tahrip olabileceği unutulmamalıdır. Duvar panolarında sergilenen yapıtlar metal tel ile asılmışlardır. Bu yöntem; titreşimlerden fazlasıyla etkilenen müzede, sergilenen koleksiyonların korunması açısından yeterli değildir.

İZMİR RESİM VE HEYKEL MÜZESİ

Müze sergi mekanlarında, titreşimlerden kaynaklanan sorunlara hiçbir önlem alınmamıştır. İstanbul Resim ve Heykel Müzesi'ndeki sorunlar bu müze için de geçerlidir. Yapıtlar, panolara metal tel ile metal çubuğa bağlı olarak asılmaktadır. Metal tel, yapıtların güvenliği ve korunması açısından uygun değildir.

ANKARA RESİM VE HEYKEL MÜZESİ

Müze, konumu itibarıyla diğer iki müzeye oranla daha iyi durumdadır. Bu müzede de heykellerin korunması açısından kaideler, halı üzerine konularak bir takım titreşimlerden gelebilecek tehlikelere karşı önlem alınmıştır. Sergi düzenleyicileri, yapıtları duvar panosuna metal tel ile asarak sağlamlılığı ve dayanıklılığı sağladıklarını savunurlarsa da,

bu asma yöntemi uygun değildir.

ÖNERİLER:

– Yapıtları korumak için konuyu iyi bilen tasarımcılar tarafından sarsıntıdan kaynaklanan zararı en aza indirmek amacıyla statik hesabı yapılarak tasarımılanmış, denetlenmiş taşıyıcı elemanlar kullanılmalıdır.

– Mekanlarda sergilenen küçük boyutlu heykellerin titreşimlerden ve diğer olumsuz fiziksel koşullardan (nem-toz) korunması için vitrin içine alınması gerekir.

– Asma elemanlarında kullanılacak malzemenin sağlamlılığının ve dayanıklılığının göz önünde bulundurulması gereklidir. Ayrıca kolay okside olabilecek, yapıtın kendisine ve çerçevesine zarar verebilecek malzemeler kullanılmamalıdır.

3. BİNANIN VE KOLEKSİYONUN GÜVENLİĞİ

Müze binası için gerekli olan tüm güvenlik koşulları müze koleksiyonu için de geçerlidir. Müze hem bina olarak hem de koleksiyon olarak insan unsurundan gelebilecek (çalışma, kırılma, çizilme, yangın vb.) tehlikelere karşı korunmalıdır.

İSTANBUL RESİM VE HEYKEL MÜZESİ

Müze binasında yangına karşı alarm sistemi ve itfaiye ile direkt telefon bağlantısı bulunmaktadır. Sergi mekanlarında yangın söndürme aletleri ve kum dolu kovalar yer almakta ise de yarı kagir olan müze binasında bu donanımlar yetersiz kalmaktadır. Güvenlik görevlilerinin yetersizliği, insan unsurundan gelebilecek tehlikelere cevap vermemektedir.

İZMİR RESİM VE HEYKEL MÜZESİ

Sergi mekanlarında yangına karşı alarm sistemi ve hırsızlığa karşı da gizli kameralar bulunmaktadır. Ayrıca güvenlik görevlileri sayıca az-

dır. Sonuçta bu müzede teknik donanım, binanın ve koleksiyonun korunması için yeterli olmakla birlikte; güvenlik görevlilerinin sayısı yetersizdir.

ANKARA RESİM VE HEYKEL MÜZESİ

Müze binasında sadece yangın alarm sistemi ve yangın söndürme aletleri bulunmaktadır. Güvenlik görevlilerinin sayısı, insandan kaynaklanan çalınma, vandalizm v.b. tehlikelere karşı yetersiz kalmaktadır.

ÖNERİLER:

– Müzelerde iki tür güvenlik önlemi uygulanmaktadır. Teknik donanım ve güvenlik görevlileri. Güvenlik görevlileri hem binanın hem de koleksiyonun korunması amacı ile teknik donatımları kullanabilen eğitilmiş personelden oluşmalıdır. Teknik donatımla korumada; gizli kameralar, alarm sistemleri (hırsızlık-yangın v.b.), yangın söndürme düzenekleri kullanılmalıdır. Sık sık tatbikat yaparak tehlike anında personelin teknik donanımdan yararlanarak hırsızlığa, vandalizme ve yangına karşı hazırlıklı olması sağlanmalıdır.

4. KOLEKSİYONUN SERGİLENMESİ

Müze sergilemesinde amaç; izleyicilerin yapıtları görsel ve estetik olarak algulamalarını sağlayan çevrenin düzenlenmesidir.

*** DUVAR VE PANOLAR**

Sanat müzeleri; yapıtları izleyicilere görsel ve estetik olarak algılabilmek için yardımcı sergileme elemanlarından ve malzemelerinden faydalanmaktadır. Bu durumda sergilenen yapıtların türüne, malzemesine göre mekanda hangi elemanların kullanılması gerekliliği ortaya çıkmaktadır.

İSTANBUL RESİM VE HEYKEL MÜZESİ

Müze sergi mekanlarında tablolar, kronolojik bir düzenleme ile duvara monte edilmiş beyaz kumaş kaplı panolar üzerinde sergilenmek-

tedir. Bu duvar panoları mekanın bezemesinden yapıtları ayırmak ve mekanın yapıtlarla ilişkisini düzenlemek amacıyla uygulanmaktadır. Duvar panoları beyaz ve duvarlar şampanya, gri, grimsi beyaz renge boyanmıştır. Duvara asılan alçı rölyefler ve duvar önünde sergilenen büstler duvarın rengi ile bütünleşmektedir. Bu nedenle izleyici görsel olarak yapıtları algılayamamaktadır. Sergilenmekte olan yapıtların fazlalığına karşın sergileme alanının sınırlı olması yapıtların birbirine çok yakın sergilenmesi sonucunu getirmiştir. Ayrıca sergilenen yapıtların çerçeveleri bakımsızdır.

İZMİR RESİM VE HEYKEL MÜZESİ

Müzedeki sergi mekanlarının geniş olduğu ve yapıtların beyaz renkli panolar üzerinde sergilendiği görülmektedir. Koleksiyonların fazlalığı nedeniyle duvar önlerinde yer alan panolarla dik açı yaparak birleşen ayaklı panolar kullanılarak, sergileme yüzeyleri çoğaltılmıştır. Fakat burada ziyaretçi ancak karşısındaki pano üzerindeki tabloları rahat görebilmekte, önde yer alan engelleyici zincir nedeniyle ilerleyemediğinden yan panolardaki tabloları rahat algılayamamaktadır. Dolayısıyla kronolojik bir düzenleme içinde duvar panolarına asılan tabloların sergilenmesi düzen takip ettiremediğinden dolayı hatalı olarak kabul edilebilir. Ayrıca heykeller, sergi mekanında bulunan kolonların önünde sergilenmiştir. Bu nedenle izleyici, üç boyutlu heykeli görsel ve estetik olarak rahat algılayamamaktadır.

ANKARA RESİM VE HEYKEL MÜZESİ

Her iki müzede olduğu gibi bu müzede de yapıtlar beyaz renk ile boyanmış duvar panosu üzerinde sergilenmektedir. Sergilenen koleksiyonun fazlalığı ve bazı sergi mekanlarının darlığı, tavan yüksekliğinin alçak olması nedeniyle, yapıtların duvar panolarında birbirine yakın olarak sergilenmesi; büyük boyutlu tabloların görünebilirliğini olumsuz yönde etkilemektedir.

ÖNERİLER :

– Yapıtı ön plana çıkartmak için sergi mekanının (tavan-taban-duvar) renginin değiştirilmesi ve tabloların değişimli sergilen-

mesi yöntemiyle sıkışıklığın ortadan kaldırılması öngörülebilir.

– Büyük mekanların kullanılabilirliğini olumlu kılmak amacıyla ile sabit ya da değişken büyük duvar niteliğinde panolar kullanılarak ve yine sergi mekanında bulunan pencereler içten kapatılarak sergileme yüzeyleri çoğaltılmalıdır.

*** KAİDELER**

Sanat müzelerinde; sergi mekanında heykeller; boyutlarına, malzemelerine, ağırlıklarına uygun olarak tasarımlanmış kaideler ile sergilenmelidir. Heykelin merkez noktası, izleyicinin göz hizasına gelecek biçimde kaidenin boyutu ayarlanmalıdır. Ayrıca kaidelerin rengi mekan ile uyum sağlamalı ve üzerinde sergilenen yapıtın renginden daha sönük olmalıdır.

İSTANBUL RESİM VE HEYKEL MÜZESİ

Sergi mekanlarında değişik boyutlu ve malzemeli heykeller, müzenin deposunda mevcut olan kaidelerde sergilenmektedir. Kaidenin boyutu; heykelin boyutuna ve izleyicinin görüş açısına uygun olarak izleyicilere sunulmaktadır. Bu müzede heykeller, hem tabloların sergilendiği mekanlarda hem de ayrı bir mekanda (heykel bölümünde) sergilenmektedir. Ayrı bir seksiyonda sergilenen büstler ile heykeller, rastgele büyük bir mekana dağıtılmış hissini vermekte, bu da izleyicinin olayı görsel ve estetik algılamasına olumsuz bir neden teşkil etmektedir. Bu müzedeki kaideler, suntuadan yapıp üzeri gri ve beyaz renkte boyanmıştır. Gri kaideler, mekanın rengi ile uyumlu ve sergilenen yapıtın renginden daha sönük olması nedeniyle izleyicinin dikkatini çekmemekte ise de farklı iki rengin kullanılması olumsuz bir etki yaratmaktadır.

İZMİR RESİM VE HEYKEL MÜZESİ

Bu müzede sergilenen heykeller, izleyicinin görüş açısına ve heykelin boyutuna, malzemesine göre uygun olarak tasarımlanmış kaideler üzerinde sergilenmiştir. Fakat bu heykeller, kaidelerle birlikte mekanın

içinde bulunan kolonlar önünde teşhir edilmiştir. Kaidelerin rengi, mekanla uyum içinde ve izleyicinin heykeli görebilirliğini sağlamak amacıyla heykelin renginden sönük kalacak bir renk ile boyanmıştır.

ANKARA RESİM VE HEYKEL MÜZESİ

Sergi mekanlarında bulunan kaideler; heykelin boyutuna, malzemesine ve izleyicinin görüş açısına uygun olmakla birlikte bazı kaideler küçük boyutlu yapılarak heykeller sergilenmektedir. Bu durum izleyicinin görüş açısı doğrultusunda olmadığından doğru olarak algılanamamaktadır. Sergilenen heykellerin kaide renkleri, mekan ile uyum içindedir. İzleyicinin heykeli üç boyutlu algılayabilmesi amacıyla sergi mekanlarının orta kısmında sergilenmişlerdir.

ÖNERİLER:

- Heykelleri birbirinden ayırmak ya da önemlerini vurgulamak için farklı yükseklikte kaideler ya da zemin farklılıkları yaratan elemanlar kullanılabilir, bölgesel aydınlatma ile de bir heykel ön plana çıkarılabilir.

*** ASMA ELEMANLARI**

Yapıtların duvara ya da panoya asılarak sergilenebilmesi için yardımcı elemanlara ihtiyaç duyulmaktadır. Bu yardımcı asma elemanlarının, yapılardan daha fazla dikkat çekici olmaması ve izleyicinin yapıtları görsel olarak doğru algılamaları için tabloların duvara ya da panolara vida ile asılması uygun olacaktır.

İSTANBUL RESİM VE HEYKEL MÜZESİ

Sergilenen yapıtlar, metal tel ile " / \ ", " ⊥ " şeklinde panoya asılmıştır. Metal tel orijinal rengi ile panonun arkasına monte edilmiştir. İzleyici, tabloya bakarken bu asma elemanlarını fark etmekte ve dikkati asma elemanı üzerinde yoğunlaşarak tablonun görünebilirliğini olum-

suz yönde etkilemektedir. Bu nedenle asma elemanları kullanılacaksa pano ile aynı renkte olması gereklidir.

İZMİR RESİM VE HEYKEL MÜZESİ

Sergilenen yapıtlar duvar panolarına " \wedge " (ters V şeklinde) tel kablo ile panonun yukarısındaki metal çubuğa kanca ile asılmıştır. Bazı metal teller, pano ile aynı renge boyanmış olmakla birlikte bazıları orijinal rengindedir. Ayrıca metal teller, büyük boyutlu tabloların asılmasında daha az farkedilirken küçük boyutlu tablolarda ise kullanılan uzun metal teller izleyicinin dikkatini çekmektedir. Bunun sonucunda izleyici tablolardan önce asma elemanını algılamaktadır.

ANKARA RESİM VE HEYKEL MÜZESİ

Sergilemede yapıtlar " \wedge " (ters V şeklinde) metal tel ile panoya asılmıştır. İster büyük boyutlu ister küçük boyutlu olsun tabloların panoya bu yöntem ile asılmaları, estetik ve görsel olarak yanlıştır. Asma elemanları pano rengi ile aynı renge boyanmış ve yukarıdaki beyaz renkteki demir çubuğa kanca ile tutturulmuştur.

ÖNERİLER:

- Sergilenen yapıtların asma elemanları, duvar panosu ya da duvarlarla uyum içinde ve aynı renkte olmalıdır.
- İzleyicilerin tabloları görsel ve estetik olarak doğrudan algılayabilmeleri için tabloların duvara arkadan vida ile asılmaları uygun olacaktır.

*** YÖNLENDİRME**

Müzedede bulunan koleksiyonların sergilenmesinde kullanılan sistematik düzen hem serginin konusunu belli etmekte hem de izleyicileri yönlendirmektedir.

İSTANBUL RESİM VE HEYKEL MÜZESİ

Sergi salonlarında yapıtlar kronolojik bir sıralama ile izleyicilere sunulmaktadır. Fakat bu müzede, izleyicileri yönlendirecek hiçbir grafik unsura rastlanılmamaktadır. Yapıtlar koridorun tek yanında devam eden odalarda kronolojik bir sıralama ile sergilenmektedir. Bu düzen bir bildirişim desteği gerektirmemektedir.

İZMİR RESİM VE HEYKEL MÜZESİ

Müzede kronolojik bir sıralama ile yapıtlar sergilenirken izleyicilerin sergileme sırasına göre dolaşımını sağlamak amacı ile panoların önüne halı ve kısmen korumak amacıyla da zincir konulmuştur.

ANKARA RESİM VE HEYKEL MÜZESİ

Sergilenen yapıtlar, kronolojik bir düzen içinde panolara asılmıştır. Bu müzede de izleyicileri yönlendirmek için zemine halı konulmuştur. Fakat bu halının rengi dikkat çekmekte ve sergilenen yapıtlardan daha ön plana çıkmaktadır.

ÖNERİLER:

- İzleyicileri, doğru bir sistematik düzen içinde yönlendirmek amacıyla en basit yöntem olan halı kullanılmaktadır. Fakat bu halının rengi sergilenen yapıtların görsel algılanmasını etkilemeyecek bir renkte ve mekan ile uyumlu olmalıdır.

- Ayrıca sergilemede; birbirine bağlı mekanların bir rengin gittikçe açılan ya da koyulaşan tonlarında boyanması ile, mekanlar arasında bağlantı kurularak ziyaretçinin yönlendirilmesi sağlanabilir.

*** GRAFİK ÜRÜNLER**

Grafik ürünler; ziyaretçinin bilgilendirilmesi amacı ile hazırlanan ve yapıtlarla fiziksel etkileşimi olmayan iletişim elemanlarıdır. Yapıtlar,

kendileri ile ilgili bilgileri en fazla yine kendileri verirken; müzede bulunan koleksiyonların tanıtımında kullanılan grafik ürünler, eğitim işlevi doğrultusunda sözel nitelikli olmalıdır. Bu unsurlar, etiketler ve açıklayıcı bilgi panolarıdır.

İSTANBUL RESİM VE HEYKEL MÜZESİ

Sergi mekanında izleyicileri yapıt hakkında bilgilendirmek amacıyla kısa ve öz olarak yazılan etiketler kullanılmaktadır. Etiketlerde; yapıtın adı, sanatçının adı, yapıtın tarihi, koleksiyona girme tarihi ve yapıtın ebatları, izleyicilerin okuyabileceği boyutta yazılmış olup, üzerleri dış çevreden gelebilecek etkenlerden korumak için P.V.C. ile kaplanmıştır. Ayrıca sergilenen yapıtlar hakkında daha detaylı bilgi vermek ve izleyicileri o sergi hakkında kesin bir amaca doğru yönlendirmek için kullanılan açıklayıcı bilgi panoları her sergi mekanında yer almaktadır. Fakat bu açıklayıcı bilgi panoları bilgi açısından yetersizdir.

İZMİR RESİM VE HEYKEL MÜZESİ

Sürekli sergi mekanlarında, sergilenen yapıtların tanıtımı için kullanılan etiket, diğer müzelerden farklıdır. Burada etiketler, plaka şeklinde olup, sanatçının adı, doğum ve ölüm yılı yazılmış ve tablonun çerçevesine vidalanmıştır. Bu etiketleme sistemi, izleyicinin bilgilenmesi için yetersizdir ve çerçeveye vidalanmış olması nedeniyle de yapıtın bütünlüğünü bozarak görsel algılamayı etkilemektedir. Bu müzede, sergi mekanlarında açıklayıcı bilgi panoları bulunmamakta, izleyici sadece yapıtın çerçevesi üzerinde yetersiz olarak bilgi veren etiketlerle yetinmek zorunda kalmaktadır.

ANKARA RESİM VE HEYKEL MÜZESİ

Diğer müzelerde olduğu gibi etiketler kullanılmıştır. Her yapıtın yanındaki etikette, yapıtın adı, sanatçısının adı-soyadı, sanatçının doğum-ölüm yılı kısa ve öz olarak yazılmıştır. Bazı yapıtların yanında boş etiketlere rastlanılmıştır. Etiketleri, çevreden (toz-kuvvetli ışık v.b.) gelebilecek etkilerden korumak amacıyla bazıları P.V.C. ile bazıları fablon ile kaplanmıştır. Sergi mekanlarında açıklayıcı bilgi panoları bulunmamaktadır.

ÖNERİLER :

- Yapıtlar hakkında ziyaretçiyi bilgilendirmek amacı ile kullanılan sözel nitelikli unsurlar kısa, öz ve ancak yeterli bilgi ile donatılı olmalıdır. Herkesin görebileceği karakterde ve puntoda yazılmalıdır. Etiketler; insan unsurundan, aydınlatma v.b. gelebilecek olumsuz faktörlere karşı P.V.C. ya da plexiglas ile kaplanmalıdır.

- Ayrıca bugün dış ülkelerdeki bazı müzelerde kullanılan bir yöntem de serigrafi olup, yapıt hakkında bilginin verilmesi, doğrudan yapıtın sergilendiği duvar ya da panonun üzerine baskı yöntemiyle yapılmaktadır. Böylelikle yapıtın görsel algılamasındaki olumsuzluklar ortadan kalkmakta, aynı zamanda bu teknik yenilik, izleyici nazarında hoş bir espri niteliği de taşımaktadır. Fakat maliyeti fazladır.

- İzleyicinin yapıt hakkında daha detaylı bilgi alması için sürekli sergi mekanlarında açıklayıcı bilgi panolarının bulunması gerekmektedir. Bu panolar izleyicinin görebileceği ve okuyabileceği yerlere asılmalı ve yeterli (ne az ne de çok) bilgi ile donatılmalıdır.

Ayrıca izleyici kitlesi; sergilenen koleksiyonları görmek dışında hoş vakit geçirmek, zamanını değerlendirmek amacıyla da müzeye gelmektedir. Bunun için izleyicinin ihtiyaçlarını giderebileceği, oturup dinlenebileceği, çayını ve kahvesini içebileceği, alış-veriş yapabileceği mekanların müze binasının bünyesinde yer alması gereklidir. Bu mekanlar, sergi alanından ayrı olduğu için, izleyicinin rahat edebileceği konfor gereksinimleri doğrultusunda yapılmalıdır. Bununla birlikte özürlü izleyicilerin sergi mekanını rahatça gezebilmeleri ve ihtiyaçlarını karşılayabilmesi için de bazı kolaylıkların sağlanması gereklidir.

İstanbul Resim ve Heykel Müzesi ve Ankara Resim ve Heykel Müzesi'nde, izleyicinin oturup dinleneceği, çayını içebileceği kafeterya ile, hatıra eşyalarının satıldığı reyonlar bulunmaktadır. İzmir Resim ve Heykel Müzesi'nde ise bu bölüm bulunmamaktadır. Ayrıca bu üç müzede, özürlü izleyicilerin gezmesini kolaylaştıracak teknik olanaklar görülmektedir.

Sonuç olarak, ülkemizdeki sanat müzelerinin, tarihsel ve sanatsal değeri önemli olan koleksiyonları, gelecek kuşaklara aktarabilme çabası içinde olup olmadıkları tartışmaya açıktır. M.S.Ü.'ne bağlı İstanbul Re-

sim ve Heykel Müzesi, koleksiyonları bakımından önemli bir yer tutmakla birlikte, bu koleksiyonların sergilenmesinde kullanılan sergileme elemanları ve malzemeleri, izleyicilere yapıtları görsel ve estetik olarak algılatılabilmeye yetersiz kalmaktadır. Ayrıca müze yapısının eski bina oluşu nedeniyle binanın ve koleksiyonun korunması, güvenliği tehlikeydedir. Kültür Bakanlığı'na bağlı İzmir Resim ve Heykel Müzesi; yeni bir binada koleksiyonunu sergilerken, binanın ve koleksiyonun güvenliği için kullanılan teknik donanımlar yeterli olmakla birlikte sergileme açısından kullanılan, yardımcı elemanlar ve malzemeler çağdaş müzecilik bağlamında yetersiz kalmaktadır. Ayrıca grafik ürünler izleyicinin sözel olarak bilgilendirilmesine yetmemektedir. Kültür Bakanlığı'na bağlı Ankara Resim ve Heykel Müzesi, eski bir bina olması nedeniyle yapıdan kaynaklanan sorunlar ortadan kaldırılarak işlevini sürdürmektedir. Bünyesinde bulunan yapıtların sergilenmesi için kullanılan aydınlatma düzenekleri yeterlidir. Ayrıca müzenin Başkent'te bulunması diğer iki müzeye nazaran bir avantajdır.

Bu üç müzenin de korunması, güvenliği ve ayrıca sergilenen koleksiyonların izleyicilere, görsel ve estetik olarak doğru algılatılabilmeye için kullanılan sergileme elemanlarının, malzemelerinin olumsuz koşullarının değişmesi gerekmektedir. Bu olumsuzluklar üç müzenin bütçe yetersizliği yanısıra, kısmen personelin eğitimsizliğinden de kaynaklanmaktadır. Ülkemizdeki sanat müzelerini, çağdaş müzecilik düzeyine ulaştırma çabası, ekonomik koşulların iyileştirilmesi yanında eğitim ve kültür politikalarının müzecilik alanına yeni boyutlar getirmesi ile sağlanabilir.

YARARLANILAN KAYNAKLAR

1. AGBABIAN, S.M., S.F. MASRI and R.L. NIGBOR. Evaluation of Seismic Mitigation Measures for Art Objects, U.S.A., 1990.
2. AKIN, Nur. "Koruma, Uygulama", Yapı Dergisi, 124, İstanbul, Mart 1992.
3. AKSOY, Erdem. Mimarlıkta Tasarım Bilgisi, Hatipoğlu Yayınevi, Ankara; 1987.
4. ALTINOLUK, Ülkü. "Kültür Mirasımızın Değerlendirilmesi ve Bir Örnek: Topkapı Sarayı, " T.T.O.K. Belleteni, 74, İstanbul, 1985-1986.
5. ALTINOLUK, Ülkü. "Yapıların Yeni Kullanımları Üzerine", Tasarım, Mimarlık, İç Mimarlık ve Güzel Sanatlar Dergisi, 14, İstanbul, Haziran 1991.
6. ALTINOLUK, Ülkü. "Eski Yapılarda Yeni Fonksiyonlar: 1-2", T.T.O.K. Belleteni, 73, İstanbul 1984-85
7. ————. Ankara Resim ve Heykel Müzesi ve Galerisi, Türk Plastik Sanatlarından örnekler sergisi, Kültür Bakanlığı Yayınevi, Ankara: 1976.
8. ATAGÖK, Tomur . "Çağdaş Müzecilik Kavramı Doğrultusunda, Türk Sanat Müzelerinin Kültürel Etkinliklerinin Saptanması", Yayınlanmamış Sanatta Yeterlilik Tezi, M.S.Ü., İstanbul, 1983
9. ATAGÖK, Tomur . "Amerika'da Çağdaş Müzecilik", Sanat Çevresi Dergisi, 26, İstanbul, Aralık 1980.
10. ATAGÖK, Tomur . "Amerika Müzelerinde Bakım, Onarım ve Koruma", Sanat Çevresi Dergisi, 37, İstanbul, Kasım 1981.
11. ATAGÖK, Tomur . "Yaygın Sanat Eğitimi", Sanat Çevresi Dergisi, 71, İstanbul, Eylül 1984.
12. ATAGÖK, Tomur . "Müzeler", Sanat Çevresi Dergisi, 51, İstanbul, Ocak 1983.

13. ATAGÖK, Tomur . "Müzeler, Birer Açık Üniversite, Herhangi Bir Ailenin Tüm Fertlerinin Eğlenerek Öğrenebileceği, Öğrenmenin Bir Zevk Olabileceği Kültür Merkezleridir", Lami Sanat Dergisi, 7, İstanbul, Nisan 1989.
14. ATAGÖK, Tomur . "Müze Tipolojisinin Gelişimi-I", Tasarım Dergisi, 30, İstanbul, Aralık 1992.
15. ATAGÖK, Tomur . "Çağdaş Müzeciliğin Anlamı", Lami Sanat Dergisi, 14, İstanbul, Şubat 1990.
16. ATAGÖK, Tomur . "Resim -1-3-11-12-13-14-" Prof. Tomur ATAGÖK arşivinden sağlanmıştır.
17. ATASOY, Sümer. Müzeler ve Müzecilik Bibliyografyası, Yenilik Yayınevi, İstanbul, 1979
18. ATASOY, Sümer . "Çağdaş Müzecilik", T.T.O.K. Belleteni, 327, İstanbul, 1975.
19. ARIK, R. Oğuz . Türk Müzeciliğine Bir Bakış, M.E.B. Yayınevi, İstanbul, 1953.
20. BAŞKAN, Seyfi Ankara Resim ve Müzesi, Ak Yayınları Kültür ve Sanat Kitapları: 47, Ankara, 1989.
21. BENOIT, Gerard and Daniele NEIRINCK. Endüstriyel ve Tropikal Ülkelerin Arşiv Binalarında En Ekonomik Korunma Metot ve Vasıtaları, T.C., Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü, Cumhuriyet Arşiv Daire Başkanlığı; 8, Ankara, 1990.
22. BERK, Nurullah ve Hüseyin GEZER . 50.Yılın Çağdaş Türk Resmi ve Heykeli, İş Bankası Kültür Yayınları: 123, İstanbul, 1973.
23. BERK, Nurullah . İstanbul Resim ve Heykel Müzesi, Apa Ofset Yayınevi, İstanbul, 1972.
24. _____ . "Binalarda Isı Yalıtımın Önemi", Yapı Dergisi, 125, İstanbul, Nisan 1992.

25. BROWIN, Catherina., William FELISING and William MORRISH . Building For The Arts, A Guidebook For The Planning and Design of Cultural Facilities, U.S.A., 1989.
26. BÜYÜKÜNAL, Feriha . "Resim ve Heykel Müzeleri Derneği Başkanı Leyla Belli Ne Diyor", Sanat Çevresi Dergisi, 154, İstanbul, Ağustos 1991.
27. CANTİMUR, Zeki . "Sanat Müzesi ve Galerisi", Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İ.D.M.M.A., Mimarlık Fakültesi, İstanbul, 1979.
28. CEZAR, Mustafa . "Müzeci - Ressam - Arkeolog Osman Hamdi Bey", Sanat Çevresi Dergisi, 170, İstanbul, Aralık 1992.
29. _____ . Çağdaş Teknoloji ve Sanat, H.Ü.G.S.F. Yayınları: 8, Ankara, 1988.
30. ÇOKER, Canan . "Demokratikleşme Sürecinde Çağdaş Sanat Müzemiz", Sanat Çevresi Dergisi, 21, İstanbul, Temmuz 1980.
31. DAGSÖZ, A. Kemal . Yapılarda Isı Kaybının Önlenmesi ve Türk Ekonomisine Katkısı, Labib Yetkin Yayınları, İstanbul, 1983.
32. DAUBNER, Willy . "Günümüzde Büyük Panellerle Konut Üretimi", Yapı Dergisi, 125, İstanbul, Nisan 1992.
33. ERBAY, Fethiye . "Çağdaş Müze İşletmeciliğinde Planlama Fonksiyonu ve Planlama Açısından Müzelerin Değerlendirilmesine Yönelik Uluslararası Bir Çalışma", Yayınlanmamış Doktora Tezi, İ.Ü., İstanbul, 1992.
34. ERBAY, Fethiye . "Müzelerin Teknolojiye Bağımlı Gelişimleri, Teknolojiyle Birlikte Müzelerin Değişen Görünümleri, Müzeler ve Değişen İmajları", Anons Dergisi, 48, İstanbul, Mart 1995.
35. ERBİL, Devrim . "İstanbul Resim ve Heykel Müzesi ve Sorunları", Türkiyemiz Dergisi, 36, İstanbul, Şubat 1982.

36. ERGÜVEN, Mehmet. "İzmir Resim ve Heykel Müzesi Hakkında Mehmet Sabir ile Bir Söyleşi", Sanat Çevresi Dergisi, 30, İstanbul, Nisan, 1981.
37. ERKÜN, Zehra . "Müze Sergilemesinde Görsel Kimlik ve Mekan-Yapıt-Grafik İlişkisi", Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Y.T.Ü., İstanbul, 1994.
38. ERSOY, Uğur ve A.Ahmet ERSOY. "Binaların Deprem Dayanımında Mimarının Önemi", Yapı Dergisi, 125, İstanbul, Nisan 1992.
39. ——— . Eski Eserler ve Müzeler Komitesi Raporu, T.C., M.E.B., VII. M.E. Şûrası Dökümanları, M.E.B. Yayınevi, Ankara, 1961.
40. ——— . Gelişim Hachette, Alfabetik Genel Kültür Ansiklopedisi, "Müze", Cilt:8, Interpres Basın ve Yayıncılık A.Ş., İst., 1993.
41. GEZER, Hüseyin . "Resim ve Heykel Müzesi'nin Ana Sorunlarına Bir Bakış", Sanat Çevresi Dergisi, 12, İst., Ekim 1979.
42. GİRAY, Kıymet . "Öncelikle Çağdaş Sanat Müzeleri Açılmalı", Sanat Çevresi Dergisi, 158, İstanbul, 1991.
43. GİRAY, Kıymet . "Cumhuriyet Öncesi Türk Resminden Bir Kesit", Sanat Çevresi Dergisi, 168, İstanbul, Ekim 1992.
44. GÜNŞOY, Orhan . Yapı Bilgisi, İ.Ü. Orman Fakültesi Yayınları: 2, İstanbul, 1990.
45. ICOM, TÜRKİYE MİLLİ KOMİTESİ . Müzelerin Teşkilatlanmasında Pratik Öğütler, Türk Tarih Kurumu Yayınevi, Ankara, 1963.
46. ——— . İç Mekan Donatım Elemanları ve Tasarımı, H.Ü.G.S.F. İç Mimarı Çevre Tasarım Ana Sanat Dalı Sempozyumu, Aralık Ankara, 1987.
47. KARAYALÇIN, Murat . Türkiye'de Konulu, Kentleşme ve Kooperatiflerin Yeri, İç Mekan Donatım Elemanları ve Tasarımı, H.Ü.G.S.F. Yayınları, Ankara, 1988.

48. KATIPOĞLU, Halenur . "İstanbul Resim ve Heykel Müzesi", Anons Dergisi, 45, İstanbul, Aralık 1994.
49. KILIÇ, Hülya . Müze Aydınlatmasında Zararlı Işınımlar ve Nesnelerin Bunlardan Korunması, Yapı Fiziği Kürsüsü Yayınları: 3, İ.D.M.M.A. Yayınevi, İstanbul, Mart 1981.
50. KILIÇ, Hülya . Crawford Morüstü Gösterici ve Müzelerimizden Ölçme Örnekleri, Y.Ü. Mimarlık Fakültesi Yayınları, Y.Ü. Matbaası, İstanbul, 1990.
51. KILIÇ, Hülya . Müze Sergileme Vitrinleri ve Aydınlatması, Yapı Fiziği Kürsüsü Yayınları: 14, İ.D.M.M.A. Yayınevi, İstanbul, Kasım 1981.
52. KILIÇ Hülya . "Müze Eşyasının Korunması ve Sergilenmesi ile Aydınlatma İlişkisi", Müzecilik Ana Bilim Dalı Müzecilik Yüksek Lisans Seminer Programı Y.Ü. Yayınevi, İstanbul, Nisan 1990.
53. KINAYTÜRK, Hamit. "Ankara Resim ve Heykel Müzesi Görkemli Bir Törenle Açıldı", Sanat Çevresi Dergisi, 19, İstanbul, Mayıs 1980.
54. KINIK, Zeynep . Diapozitif ve Negatif Arşivleme Semineri, Rapor, Boğaziçi Üniversitesi Matbaası, İst: 1978
55. KLOTZ, Heinrich and Waltraud KRASE; Neue Museumsbauten in der Bundesrepublik Deutschland, Goethe Institut, Stuttgart, 1985.
56. KOCATAŞKIN, Ferruh. Yapı Malzemesi Olarak Ahşap, İ.T.Ü. Yayınevi, İstanbul, 1966.
57. KUBAN, Doğan . "Türkiye'de Restorasyon Sorunları", Yapı Dergisi, 124, İstanbul, Mart 1992.
58. MADRA, Beral . "Yeni Bir Müze Yapısı", Sanat Çevresi Dergisi, 32, İstanbul, Haziran 1981.
59. MADRA, Beral . "Resim ve Heykel Müzesi'nin Gerekliliği", Sanat Çev-

- resi Dergisi 19, İstanbul, Mayıs 1980.
60. MADRA, Beral . "Müzecilik Anlayışı ve Çağdaş Sanat Müzesi Üzerine Düşünceler", Tasarım Mimarlık-İç Mimarlık ve Güzel Sanatlar Dergisi, 14, İstanbul, Haziran 1991.
61. ——— . Malzeme ve Konstrüksiyon Metotlarının Mimari Formun Yaratılmasındaki Rolü, Arı Yayınevi, İstanbul, 1965.
62. MILES, R.S. . The Design of Educational Exhibits, Londra, 1984.
63. ——— . Müzelerde Koruma: Çevresel Koşulların Deneti, T.C. Kültür Bakanlığı Eski Eserler ve Müzeler Genel Müdürlüğü, K.B. Yayınevi, İst., 1987.
64. NATIONAL ENDOWMENT FOR THE ARTS . Museum U.S.A.:, Art, History Science and Others, Washington, D.C., 1974.
65. ÖNDER, Mehmet . Türkiye Müzeleri, İş Bankası Yayınları, İstanbul, 1983.
66. ÖZER, Filiz . "Sarayların Teşhir Salonu Olarak Kullanılması ve Versailles Sarayı Örneği", T.B.M.M. Milli Saraylar Sempozyumu, 15-17 Kasım 1984 Bildirisi, İstanbul, 1985.
67. PÖHLMANN, Wolfger. Handbuch zur Ausstellungs Praxis, çev: Ankara, Alman Kültür Merkezi, Goethe Institut, Münih, 1984.
68. RONTE, Dieter . "Çağcıl Sanat Müzesi", Çeviren : Beral Madra, Sanat Çevresi Dergisi, 26, İstanbul, Mart, 1981.
69. SEYİRCİ, Musa . Atatürk ve Çağdaş Müzeciliğimiz, Türkeli Yayınevi, Afyon, 1981.
70. SEZGİN, Haluk . "Restorasyonda Malzeme Seçiminde Etken Olan Bazı Faktörler", Yapı Dergisi, 124, İstanbul, 1992.
71. SİREL Şazi . Renk Dizgeleri, İ.D.M.M.A., Yayınevi, İstanbul, 1981.
72. SİREL, Şazi . Yapı Akustiği, İ.D.M.M.A, Yayınevi, İstanbul, 1974.
73. SOY, Muzaffer . Kültür Merkezleri Tunus ve Fransa Örneği, T.C.

- Devlet Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı Yayın ve Temsil Şubesi Yayinevi, Ankara, 1977.
74. SÖZEN, Metin . "Bilimin Işığında Milli Saraylar", Sanat Çevresi Dergisi, İstanbul, Ekim 1992.
75. ŞAHİN, Emine . "Müze Olarak Kullanılan Tarihi Binalarda Sergileme ve Depolama Koşullarının M.S.Ü. İstanbul Resim ve Heykel Müzesi Örneği Üzerinde İrdelenmesi", Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Yıldız Üniversitesi, İstanbul, 1993.
76. ŞEREFHANOĞLU, Müjgan . Yapılarda Dış Gürültü Açısından Tek ve Çift Cam Yüzeyler (Penceler), İstanbul: İ.D.M.M.A.,Yayinevi, 1981.
77. ŞEREFHANOĞLU Müjgan . "Müze Mimarisinde Yapı Fiziksel Öğelerinin Belirleyicileri", Y.T.Ü. Müzecilik Eğitimi Bülteni, İstanbul, Mayıs, 1980.
78. THOMPSON, A.M., John . Manual of Curatorship A Guide To Museum Practice, The Museum Association, Londra, 1984.
79. TAKTAK, Yusuf . "Çağdaş Müzecilik ve İstanbul Resim ve Heykel Müzesi'nin Sorunları", Sanat Çevresi Dergisi, 19, İstanbul, Mayıs 1980.
80. TANSUĞ, Sezer . Çağdaş Türk Sanatı, Remzi Yayinevi, İstanbul, 1986.
81. TOLLU, Cemal . "Resim-Heykel Müzesi ve Atatürk", Akademi Dergisi, 7, İstanbul, Kasım 1967.
82. TOPÇUOĞLU, Nazif . "Mimarlık ve Fotoğrafçılık Hakkında", Yapı Dergisi, İstanbul, Ekim, 1992.
83. WITTEBORG, P. Lothar . A Practical Guide for Temporary Exhibitions, Smithsonian Institution, Second edition: U.S.A., 1991.
84. YÜCEL, Ender . "Çağdaş Müzeciliğin Neresindeyiz?", T.T.O.K. Bülteni, 145, İstanbul 1990.

ÖZGEÇMİŞ

1967 yılında Soma'da doğdum. İlkokulu Soma'da bitirdikten sonra ortaokul ve liseyi İstanbul'da devam ettim. 1984 yılında Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Resim-İş bölümünü kazanarak buradan 1988 yılında mezun oldum. Bir sene reklam ajansında grafiker olarak çalıştıktan sonra özel bir okulda Resim-İş öğretmenliği yaptım. Öğretmenlik yaptığım sıralarda 1991 yılında Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Müzecilik Bölümünün açmış olduğu sınava girerek, kazandım.

Halen Tuzla Tezer Taşkiran İlköğretim Okulu'nda Resim Öğretmenliğine devam ederken bir yandan 1991 yılında da Y.T.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Müzecilik Ana Bilim Dalı'nda yüksek lisans eğitimine başladım.